Utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija

Mišević, Petar

Doctoral thesis / Disertacija

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Economics / Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:192:694808

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET

Repository / Repozitorij:

Repository of the University of Rijeka, Faculty of Economics and Business - FECRI Repository

UNIRI DIGITALNA KNJIŽNICA

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET U RIJECI

PETAR MIŠEVIĆ

UTJECAJ TERORIZMA NA PRILJEV INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA

DOKTORSKI RAD

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET U RIJECI

PETAR MIŠEVIĆ

UTJECAJ TERORIZMA NA PRILJEV INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA

DOKTORSKI RAD

Rijeka, 2016.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF ECONOMICS RIJEKA

PETAR MIŠEVIĆ

IMPACT OF TERRORISM ON FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW

DOCTORAL THESIS

Rijeka, 2016

Mentor rada: Prof.dr.sc. Heri Bezić, redoviti profesor,

Ekonomski fakultet Rijeka

Doktorski rad obranjen je dana 14. srpnja 2016. godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, pred povjerenstvom u sastavu:

1. Prof.dr.sc. Tonći Lazibat, predsjednik povjerenstva, Ekonomski fakultet Zagreb
2. Prof.dr.sc. Heri Bezić, mentor i član, Ekonomski fakultet Rijeka
3. Doc.dr.sc. Tomislav Galović, član, Ekonomski fakultet Rijeka

SAŽETAK

Inozemne direktne investicije predstavljaju pokretač gospodarskog razvoja u zemljama u kojima se kapital ulaže. Donose kapital, novu tehnologiju, otvaraju nova tržišta, povećavaju zaposlenost. Zato sve zemlje nastoje privući inozemne investitore kako bi uložili kapital upravo u njihovu zemlju. Jedan od najvažnijih faktora prilikom donošenja odluke o tome gdje investirati je sigurnost investicije. Zemlje izložene terorističkim aktivnostima zasigurno nisu područja koja su privlačna niti prihvatljiva za inozemne investitore. Investitori se najčešće vrlo brzo povlače iz takvih zemalja i investiraju u sigurnija područja. U radu se istražio utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija. Za istraživanje utjecaja koristila se metoda ekonometrijske dinamičke panel analize GMM (Generalized Method of Moments) te se provelo empirijsko testiranje i procjena utjecaja terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija. Istraživanje je provedeno na uzorku od 87 zemlje koje su grupirane prema stupnju rizika za nastanak terorističkih aktivnosti. Koristili su se podaci u razdoblju od 2001. do 2013. godine. Rezultati istraživanja potvrđuju da terorizam negativno utječe na sigurnost priljeva inozemnih direktnih investicija izabranih zemalja u kratkom i dugom roku. Time je potvrđena temeljna znanstvena hipoteza koja glasi: terorizam i terorističke aktivnosti negativno utječu na priljev inozemnih direktnih investicija. Terorizam, kroz smanjenje inozemnih direktnih investicija, negativno djeluje na gospodarsku aktivnost i gospodarski rast zemalja koje su izložene terorističkim napadima. Zbog toga one ulažu u antiterorističku sigurnost i prevenciju terorističkih napada. Unaprijed osmišljenom sigurnosnom politikom mogu se ublažiti negativne posljedice utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije. Republika Hrvatska uključila se u borbu protiv terorizma donošenjem nacionalnih mjera prevencije i zaštite od terorističkih napada te u koordinaciji s međuinstitucionalnim i međunarodnim tijelima za borbu protiv terorizma.

KLJUČNE RIJEČI: dinamička panel analiza, GMM metoda, inozemne direktne investicije, terorizam.

SUMMARY

Foreign direct investment (FDI) represents the catalyst for economic development of the countries where the capital is being invested. FDI brings capital, new technologies, opens new markets and increases employment. Therefore, all countries seek to attract foreign investors to invest their capital exactly into their country. One of the most important factors when deciding where to invest is the security of investment. Countries that are exposed to terrorist activities are certainly not areas that are either attractive or acceptable for foreign investors. Investors are usually very quick to retreat from such countries and to invest in safer areas. This paper explores the impact of terrorism on the inflow of foreign direct investment. The method of the Econometric Analysis of Panel Data GMM (Generalized Method of Moments) was used for the impact research. In addition, the empirical testing and evaluation of the impact of terrorism on the FDI inflow was conducted. The research was conducted on a sample of 87 countries that were grouped according to the degree of risk of a terrorist attack. Data from the period of 2001 to 2013 were used. The research results confirm that terrorism adversely affects the safety of the inflow of foreign direct investment to the selected countries, in both the short- and long-term. This confirms the basic scientific hypothesis which states: terrorism and terrorist activities have a negative impact on the inflow of foreign direct investment. Terrorism, through the reduction of foreign direct investment, has a negative impact on the economic activity and economic growth of countries that are exposed to terrorist attacks. That is the reason why these countries are investing into the anti-terrorist security and prevention of terrorist attacks. The previously well-thought-out security policy can mitigate negative consequences of the impact of terrorism on the foreign direct investment. The Republic of Croatia has joined the fight against terrorism, by adopting national measures of prevention and protection against terrorist attacks and by coordination/cooperation with the inter-institutional and international counter-terrorism bodies.

KEY WORDS: dynamic panel analysis, foreign direct investment, GMM Data, terrorism.

SADRŽAJ

SAŽETAK …… V

SUMMARY ……. VI

1. UVOD ……... 1
1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA …….. 1
1.2. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA ……. 3
1.3. METODE ISTRAŽIVANJA …… 4
1.4. KOMPOZICIJA RADA …… 5

2. TEORIJSKE ODREDNICE INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA ……. 6
2.1. INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE ……. 6
2.1.1. Pojam i odrednice inozemnih direktnih investicija ……. 6
2.1.2. Pojavni oblici inozemnih direktnih investicija ……... 9
2.2. TEORIJE INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA …… 11
2.3. UČINCI INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA NA ZEMLJU PRIMATELJICU ……. 19
2.3.1. Učinci inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast …… 21
2.3.2. Učinci inozemnih direktnih investicija na zaposlenost …… 24

3. TERORIZAM I INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE ……. 27
3.1. ODREDNICE TERORIZMA ……. 27
3.1.1.Definicija terorizma ……. 27
3.1.2. Karakteristike terorizma ……... 30
3.2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA O INOZEMNIM DIREKTNIM INVESTICIJAMA I TERORIZMU …….. 35

4. UČINCI I OCJENA UČINAKA TERORIZMA NA INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE …….. 43
4.1. KARAKTERISTIKE PRIMIJENJENOG MODELA …….. 43
4.1.1.Motivi primjene modela dinamičkog panela …… 44
4.1.2. Ekonometrijske odrednice dinamičkog modela GMM procjenitelja ….. 46
4.2. KONSTRUKCIJA EKONOMETRIJSKOG MODELA ……... 52
4.3. REZULTATI EKONOMETRIJSKOG MODELA …… 57
4.4. ZAKLJUČCI PROVEDENOG EKONOMETRIJSKOG ISPITIVANJA …. 61

5.PREPORUKE ZA POVEĆAVANJE PRILJEVA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA I PRIJEDLOG MJERA ZA ZAŠTITU OD TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ …….. 63
5.1. PREPORUKE ZA POVEĆANJE PRILJEVA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U SVIJETLU NEGATIVNIH IMPLIKACIJA TERORIZMA .. 63
5.2. PRIJEDLOG MJERA ZA ZAŠTITU OD TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ …… 66

6. ZAKLJUČAK …….. 84

LITERATURA …… 89

PRILOZI …… 106
Prilog 1. Rezultati sistemskog GMM procjenitelja u dva koraka …… 106
Prilog 2. Varijable modela …… 110
Prilog 3. Karta terorizma i rizika od političkog nasilja iz 2015. godine …….. 166

ŽIVOTOPIS……. 167

POPIS TABLICA

Tablica 1. Rezultati dinamičkog panela sistemskog GMM procjenitelja od 2001. do 2013. godine (zavisna varijabla lnfdi) ……. 58

1. UVOD

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Inozemne direktne investicije predstavljaju međunarodnu poduzetničku aktivnost koja se horizontalno ili vertikalno proteže na međunarodno tržište. Predstavljaju ulaganje proizvodnih faktora u novo ili postojeće poduzeće pri čemu inozemni investitor ima mogućnost upravljanja i kontrole nad tim poduzećem. Upravljanje i kontrola poslovanja sastoje se u donošenju svih bitnih odluka neophodnih za uspješno poslovanje poduzeća.

Glavni pokretač inozemnih direktnih investicija su multinacionalne kompanije koje raspolažu velikom ekonomskom snagom. Njihova financijska, organizacijska i menadžerska sposobnost daje im veliku prednost u odnosu na ostale investitore na globalnom, svjetskom prostoru. Zahvaljujući svojoj ekonomskoj snazi, multinacionalne kompanije kombiniraju faktore proizvodnje na svjetskoj razini. Smanjenje transportnih troškova, brža i jeftinija komunikacija između pojedinih dijelova svijeta samo su dodatni doprinos svjetskoj alokaciji proizvodnih faktora.

Investitori šire svoju poslovnu aktivnost na međunarodnom tržištu u horizontalnom ili vertikalnom smjeru. Na taj način u potpunosti mogu iskoristiti dostupnost i cjenovnu različitost proizvodnih faktora u različitim zemljama. Horizontalno i vertikalno integriranje kompanijama omogućava korištenje organizacijskih znanja, hnow – how-a, suvremenih tehnoloških dostignuća, ekonomije obujma, marketinških i drugih znanja koja im daju prednost na globalnom tržištu u odnosu na konkurenciju.

Međutim, iako multinacionalne kompanije raspolažu velikim organizacijskim i menadžerskim znanjima svako tržište je različito i na svakom tržištu su različiti rizici koji u većoj ili manjoj mjeri mogu poremetiti planove investitora. Zato se smatra da je rizik investiranja na inozemnom tržištu veći od onog na domaćem tržištu. Zato inozemni investitori vrlo pažljivo prate i proučavaju rizik poslovanja na određenom tržištu. Rizik investiranja poslovanja se proučava i prati prije same odluke o investiranju ali i tijekom poslovanja u određenoj zemlji. Ovisno o visini rizika, stopi ostvarenog profita i strateškoj važnosti tržišta donose se odluke o investiranju, poslovanju ili povlačenju iz određene zemlje.

Za zemlju domaćina investicije iz inozemstva donose čitav niz direktnih i indirektnih prednosti i pomažu im u njihovom razvoju. Donose kapital, novu tehnologiju, otvaraju nova tržišta, povećavaju zaposlenost. Zato sve zemlje nastoje privući inozemne investitore različitim poticajima kako bi uložili kapital upravo u njihovu zemlju. Jedan od najvažnijih faktora prilikom donošenja odluke gdje investirati je sigurnost investicije.

Ratom zahvaćane zemlje i zemlje izložene terorističkim aktivnostima zasigurno nisu područja koja su privlačna niti prihvatljiva za inozemne investitore. Investitori se najčešće vrlo brzo povlače iz takvih zemalja ili donose odluku o investiranju u sigurnija područja. Međutim, postoje i primjeri gdje se sigurnost investicije stavlja iza faktora zadržavanja strateške pozicije na tržištu ili iza ostvarenog profita.

Upravo zbog toga istražiti će se utjecaj terorističkih aktivnosti u pojedinim izabranim zemljama na priljev inozemnih direktnih investicija.

1.2. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Inozemne direktne investicije predmet su čestih znanstvenih istraživanja. Problematika inozemnih direktnih investicija u literaturi je obrađena s različitih aspekata. Istraženi su motivi investiranja, pojavni oblici, učinci za investitora, učinci za zemlju domaćina, učinci na priljev kapitala, transfer tehnologije, izvoz, te učinci na globalizacijski proces. Pored pozitivnih učinaka istraženi su i negativni učinci inozemnih direktnih investicija.

Utjecaj terorizma i terorističkih aktivnosti na priljev inozemnih direktnih investicija nije dovoljno obrađen. U literaturi se mogu pronaći istraživanja koja parcijalno proučavaju ovu problematiku ili istraživanja samo pojedine zemlje. Zato se pokazalo potrebnim sustavno ispitati kako i koliko terorizam utječe na inozemne direktne investicije. Odgovori na postavljena pitanja cilj su i predstavljat će doprinos ovoga istraživanja.

Zadaci istraživanja podređeni su ostvarivanju postavljenog cilja pri čemu je potrebno istražiti i utvrditi sve činjenice i okolnosti relevantne za što potpuniju obradu predmeta istraživanja i izložiti rezultate istraživanja na najprikladniji način kako bi se njima dao doprinos teoriji i praksi inozemnih direktnih investicija.

U istraživanju se polazi od temeljne hipoteze da terorizam ima značajan negativan utjecaj na priljev inozemnih direktnih investicija u zemljama koje su izložene terorističkim aktivnostima što se negativno odražava na gospodarstvo tih zemalja, pad gospodarske aktivnosti i slabljenje ekonomske snage tih zemalja.

1.3. METODE ISTRAŽIVANJA

U istraživanju postavljenog znanstvenog problema i dokazivanju postavljene hipoteze koristit će se više općih i posebnih znanstvenih metoda.

Tijekom proučavanja teorijskih spoznaja o inozemnim direktnim investicijama, terorizmu kao i povezanosti inozemnih direktnih investicija i terorizma korištene su metode analize, sinteze, indukcije, dedukcije te historijska metoda.

Komparativnom metodom ispitane su inozemne direktne investicije u odabranim zemljama kao i teroristički događaji u tim zemljama.

Učinci i ocjena učinaka terorizma na inozemne direktne investicije istražene su primjenom metode ekonometrijske dinamičke panel analize GMM (Generalized Method of Moments). Tijekom istraživanja provelo se empirijsko testiranje i procjena utjecaja terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija. Na temelju dobivenih podataka interpretiraju se dobiveni rezultati.

U istraživanju su korišteni podatci Ujedinjenih naroda, Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda, OECD-a, Instituta za ekonomiju i mir, CIA, FBI, SOA, nacionalnih izvora informacija te drugih sekundarnih izvora relevantnih za realizaciju istraživanja i dokazivanje hipoteze.

1.4. KOMPOZICIJA RADA

Rad se, osim Uvoda i Zaključka, sastoji još od četiri dijela.

U drugom dijelu analiziraju se teorijske spoznaje o inozemnim direktnim investicijama. Definira se pojam inozemnih direktnih investicija i njihovi pojavni oblici.

Ujedno se daje sustavni pregled teorija koje se odnose na inozemne direktne investicije te se iznose motivi inozemnih investitora i zemalja primateljica investicija te se iznosi pregled učinaka na domaće gospodarstvo.

U trećem dijelu definira pojam terorističke aktivnosti. Iznosi se povijesni pregled terorističkih aktivnosti. U konačnici se analizira povezanost terorizma i inozemnih direktnih investicija.

U četvrtom dijelu daje se prikaz učinaka i ocjena učinaka terorizma na inozemne direktne investicije u izabranim zemljama.

U petom dijelu predlažu se mjere za zaštitu Republike Hrvatske od terorističkih aktivnosti, u cilju stvaranja sigurnosti za inozemne investitore u Republici Hrvatskoj.

2. TEORIJSKE ODREDNICE INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA

2.1. INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE

2.1.1. Pojam i odrednice inozemnih direktnih investicija

U najširem smislu investicije čine sva ulaganja materijalnih ili nematerijalnih sredstava u gospodarskim i negospodarskim djelatnostima radi ostvarivanje prihoda. Ponekad se ističe da donošenje svake poduzetničke odluke ima karakter investicije. Investicije obuhvaćaju stjecanje ili kreiranje izvora koji će se koristiti za proizvodnju ali i za ulaganje u izgradnju infrastrukturnih objekata, poljoprivredno zemljište, nekretnina, ulaganje u razvoj, ulaganje u obrazovanje, zdravstvo, socijalni sektor, obranu i ostale djelatnosti. Zbog posebne važnosti investicija u svim područjima društvenog života prisutna je stalna težnja za što većim udjelom investicija u nacionalnom dohotku.

U užem smislu izraz investicije često se odnosi samo na ulaganja u gospodarskim djelatnostima radi održavanja ili proširenja proizvodnje (The New Palgrave a Dictionary of Economics). Ili još uže, samo na ulaganja u osnovna sredstva poduzeća.

Poduzetnik investira svoj kapital kada očekuje da će iz poslovnog poduhvata ostvariti profit. Profit je temeljni motiv poduzetničkog investiranja.

Teritorijalna usmjerenost investicija određuje domaće investicije, koje se realiziraju unutar teritorija jedne zemlje, ili inozemne, koje se realiziraju na

međunarodnom tržištu. Ako kapital prelazi granicu vlastite zemlje radi se o inozemnim investicijama. One su nužnost suvremenog gospodarskog života, gospodarske suradnje i gospodarskog napretka, bitan faktor proizvodnje, razmjene i politike.

Institucionalne forme međunarodnog investiranja po svojim karakteristikama slične su oblicima investiranja unutar nacionalnih okvira jedne zemlje. Kapital za investicije pojavljuje se iz privatnih ili javnih izvora. Privatni izvor je privatni poslovni subjekt dok je javni izvor država. Privatni kapital pojavljuje se u obliku direktnih investicija, portfolio investicija te u obliku depozita i kredita. Javni kapital plasira se najčešće u obliku zajmova, kredita i ekonomske pomoći.

Bez obzira na oblik u kojem se kapital pojavljuje, sam transfer kapitala može se obaviti u obliku transfera novca, opreme, repromaterijala, tehnologije ili znanja.

Kapital koji se plasira kroz direktne investicije uglavnom je privatnog podrijetla i redovito uključuje poduzetničke aktivnosti. Gotovo u pravilu kombinira izvore kapitala u zemlji i inozemstvu.

Kontrola i upravljanje poduzećem u koje se ulaže osnovna je odrednica koja određuju pojam direktnih investicija i koja ih razlikuje od drugih oblika ulaganja. Upravljanje i kontrola sastoji se u odlučivanju o svim bitnim poslovnim aktivnostima u poduzeću. Kindleberger definira direktne investicije kao kretanje kapitala kombinirano s kontrolom, tehnologijom i drugim elementima (Kindelberger, 1963). Takve su investicije kapitalna ulaganja pomoću kojih investitor želi ostvariti neposredni poslovni utjecaj na poduzeće u koje ulaže kapital. Odnos vlasnika kapitala prema investiciji je aktivan, dakle to je oblik ulaganja kod kojega se investitor u inozemstvu javlja kao poduzetnik i kod kojeg ima neposredan utjecaj na poslovnu aktivnost poduzeća u inozemstvu. Dunning ide još jedan korak dalje u objašnjavanju

inozemnih direktnih investicija i tvrdi da se osim kapitala realizira i transfer upravljačkih, tehničkih vještina, transfer znanja kroz istraživanje i razvoj, suvremene tehnologije, marketinških i drugih znanja (Dunning, 1992). Pravo vlasništva je obično preduvjet stjecanja prava kontrole i upravljanja.

Pravo vlasništva pojavljuje se i kod pojedinih oblika portfolio investicija te zbog toga nije karakteristično samo za direktne investicije. Iako postoje značajne razlike između direktnih i portfolio investicija, ponekad je vrlo teško povući razliku između njih, odnosno, utvrditi postoji li mogućnost kontrole i upravljanja poduzećem ili ne. Da bi se lakše uočila priroda ove dvije ekonomske kategorije, iznijet će se razlika između direktnih i portfolio ulaganja.

Za razliku od inozemnih direktnih investicija portfolio ulaganja predstavljaju investiranje u obveznice ili druge vrijednosne papire koje izdaje država te investiranje u vrijednosne papire poduzeća koja investitoru ne daju pravo kontrole ili upravljanja kapitalom koji je investirao. Cilj portfolio investitora je zarada na budućem rastu vrijednosnih papira kojima raspolažu. Portfolio investitor nije zainteresiran za poduzetničku aktivnost već samo na novčanoj zaradi. Portfolio ulaganja imaju svoj motiv u povoljnijoj dobiti od dobiti koja se može ostvariti štednjom u bankama i relativno malenom stupnju rizika za investitora.

Vrlo često se postavlja pitanje koliko je potrebno imati vlasništva nad poduzećem da bi se dobilo pravo kontrole i upravljanja. Pravi odgovor se može dati samo analiziranjem svakog pojedinog slučaja i pojedinog zakonodavstva zemlje u kojoj se investicija realizirala. Ipak, radi statističkog prikazivanja podataka i određivanja pravnih oblika uobičajen je kvantitativan pristup. Minimalni iznos vlasništva koje investitor ili organizirana grupa investitora mora imati u inozemnom

poduzeću, da bi se njegova investicija smatrala direktnom iznosu od 10 ili više posto (IMF, 1993; OECD, 1996).

2.1.2. Pojavni oblici inozemnih direktnih investicija

Direktna investicija u inozemstvu može se ostvariti:

- Osnivanjem novog poduzeća (greenfield investicija);
- Kupovinom postojećeg poduzeća (brownfield investicija);
- Otkupom dijela postojećeg poduzeća (brownfield investicija);
- Sudjelovanjem dijelom kapitala u osnivanju novog poduzeća (greenfield investicija); i
- Sudjelovanjem dijelom kapitala u poduzeću, novom ili postojećem na bazi ugovornog odnosa.

Stupanj utjecaja na donošenje odluka inozemnog investitora ovisi o količini vlasničkih prava s kojima raspolaže pa inozemni investitor može biti potpuni, većinski, jednaki ili manjinski vlasnik.

Inozemni investitor često je u dilemi osnovati novo poduzeće ili kupiti postojeće. Obje varijante imaju svoje prednosti i nedostatke. Prednosti otkupa su u tome što se odmah koriste već postojeći proizvodni kapaciteti, organizacija, položaj na tržištu i odnos s kupcima, postiže se povoljniji odnos prema lokalnim vlastima te se izbjegava eventualna ksenofobija potrošača. Osnovna je prednost izgradnje novog poduzeća u inozemstvu u tome što se proizvodnja koncipira na najnovijoj tehnologiji.

Druga dilema je samostalno pokrenuti proizvodnju ili to napraviti s domaćim partnerom. Potpuno vlasništvo ima određene prednosti u odnosu na mješovito jer omogućava investitoru potpunu kontrolu nad proizvodnim procesom i potpunu zaštitu vlastite tehnologije, a koja bi kroz mješovito vlasništvo bila dostupna partneru. Međutim, postoje neki nedostaci koji se mogu javiti kao posljedica investitorovog nedovoljnog poznavanja okruženja u zemlji u kojoj ulaže. U mješovitom ulaganju partneri zajednički ulažu kapital, zajednički upravljaju, zajednički snose rizik i zajednički dijele dobit. Upravo podjela rizika između partnera je glavna prednost mješovitog ulaganja.

S obzirom na razloge zbog kojih investitor investira kapital u inozemstvu, investicije se mogu razvrstati na (Caves, 1971):

- Horizontalne;
- Vertikalne,
- Konglomeratne

Kod horizontalnih investicija investitor preslikava proizvodnju istog ili sličnog proizvoda u zemlji primateljici. One su uglavnom orijentirane na osvajanje lokalnog tržišta. Za razliku od njih, vertikalne investicije su motivirane nižim troškovima proizvodnje u inozemstvu pa lociraju svoje pogone tamo gdje su faktori proizvodnje jeftiniji. Konglomeratne investicije istovremeno uključuju i horizontalne i vertikalne investicije te kombiniraju prednosti jednog i drugog oblika.

2.2. TEORIJE INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA

Razvoj inozemnih direktnih investicija pratio je i razvoj njihovih teorija. Kroz povijest internacionalizacija i globalizacija poslovanja je bila sve izraženija, a inozemne direktne investicije sve veće. Teorija je nastojala objasniti ovu pojavu ali u tome nije uspjela na jedinstven i sveobuhvatan način. Javljali su se različiti pristupi, a njihovi su zaključci bili vrlo različiti. U samom početku razloge za investiranjem u inozemstvu objašnjavalo se postojanjem različite cijene faktora proizvodnje u različitim zemljama. Kako su razlozi za investiranje bili sve složeniji tako su i teorijska postavke bile sve složenije i sveobuhvatnije. Ipak, ni danas nema jedinstvene teorije koja bi mogla na jedinstveni način objasniti pojavu i postojanje inozemnih direktnih investicija.

Teorija temeljena na različitim stopama povrata investicije

Prema ovoj teoriji razlog inozemnih direktnih investicija je različita stopa povrata investicija u pojedinim zemljama. Kapital se investira iz zemalja s niskom stopom povrata investicije u zemlju s visokom stopom povrata (Lizondo, 1991). Teorija različitih stopa povrata investicije temelji se na Hecksher - Ohlinovoj teoriji ujednačavanja faktora proizvodnje (Grossack, 1979). Teorija se temelji na tome da se u procjeni investicijskih odluka uspoređuje očekivani granični profit s graničnom cijenom kapitala u zemlji i inozemstvu. Ako je očekivani granični profit viši u inozemstvu nego u vlastitoj zemlji, uz pretpostavku da je granična cijena kapitala jednaka u obje zemlje, kompanija donosi odluku o investiranju u inozemstvu.

Teorija temeljena na zaprekama slobodnoj trgovini

Ova teorija posebno je bila aktualna u vrijeme visokih carinskih i izvancarinskih barijera koje su zemlje postavljale za uvoz robe iz inozemstva. Teorija zapreke slobodnoj trgovini objašnjava pojavu inozemnih direktnih investicija kao način zaobilaženja carinskih i izvancarinskih barijera koje postavljaju države u međusobnoj trgovini. Kretanje faktora proizvodnje supstituira međunarodnu trgovinu (Mundell, 1957). U uvjetima slobodne trgovine razmjena s inozemstvom odvija se nesmetano. Ne postoji potreba za seljenjem faktora proizvodnje izvan nacionalnih granica. Međutim, u trenutku kada dođe do smetnji u odvijanju trgovine to se nastoji nadomjestiti seljenjem faktora proizvodnje u zemlju u kojoj postoje barijere za uvoznu robu. Postojanje prepreka u međunarodnoj trgovini rezultira povećanim inozemnim direktnim investicijama.

Teorija temeljena na lokaciji proizvodnje

Teorija lokacije tvrdi da inozemne direktne investicije nastaju kako bi se smanjila visina transportnih troškova koji utječu na konačnu cijenu proizvoda. Visina transportnih troškova bitan je element prilikom donošenja odluke o investiranju u inozemstvu. Kindelbetger investicije razvrstava u tri grupe: investicije orijentirane na izvore sirovina, orijentirane na tržište, te slobodne investicije (Kindelberger, 1963).

Investicije orijentirane na izvore su one kod kojih je proizvodnja smještena u blizini izvora sirovina ili energije. Cilj je ovih investicija smanjiti transportne troškove u nabavi sirovina ili energije što rezultira nižim ukupnim troškovima.

Investicije orijentirane na tržište imaju za cilj smanjenje transportnih troškova u distribuciji proizvoda. Proizvodnja nekih proizvoda zbog njihovih karakteristika mora biti smještena u blizini tržišta. Kod drugih proizvoda, kojima se u procesu proizvodnje dodaju težina ili volumen transportni troškovi mogu značajno uvećati konačnu cijenu zato se njihova proizvodnja odvija u blizini glavnih tržišta. Lokacija proizvodnje u ranijim fazama umanjuje troškove proizvodnje smanjenjem troškova transporta materijala. Lokacija proizvodnje na tržištu smanjuje troškove distribucije proizvoda do potrošača.

Slobodne investicije nisu striktno vezane za izvore sirovina ili za tržište. Najpovoljnija lokacija proizvodnje bit će ona na kojoj su ukupni troškovi najniži. Međutim, vrlo često se mora voditi računa i o drugim faktorima. Jedan od njih je raspoloživost radne snage (Kindelberger, 1963). Lokacija kod čitavog niza proizvoda ovisi o raspoloživosti radne snage o čemu posebno treba voditi brigu.

Teorija temeljena na veličini tržišta

Prema Teoriji veličine tržišta razlog inozemnog investiranja je veličina i apsorpcijska moć inozemnog tržišta. Teorija se temelji na neoklasičnoj teoriji investicija po kojoj su investicije opravdane ako će rezultirati povećanom prodajom. Pro tome je kao faktor veličine tržišta, odnosno, apsorpcijske moći tržišta bitna visina GDP-a (Samuelson, 1989). Odluka o investiranju u određenu zemlju ovisi o općem stanju ekonomske aktivnosti u toj zemlji.

Teorija veličine tržišta vrlo je popularna, a varijabla koja predstavlja veličinu tržišta pojavljuje se u velikom broju empirijskih radova koje se bave inozemnim

direktnim investicijama. Zasniva na matematičkoj podlozi input - output metode i može se vrlo uspješno koristiti prilikom utvrđivanja učinaka inozemnih direktnih investicija na gospodarstvo zemlje u kojoj se investira.

Teorija temeljena na smanjenju troškova

Prema ovoj teoriji inozemne direktne investicije rezultat su nastojanja da se u inozemstvu pokrene proizvodnja koristeći niže troškove od onih koji se postižu u vlastitoj zemlji (Grossack, 1979). Pri tome poseban značaj ima niža cijena rada u određenim zemljama. Niža cijena radne snage posebno je važna za radno intenzivne industrije kao što su proizvodnja odjeće i obuće. Međutim, sve veću važnost ima i u ostalim granama. U posljednje vrijeme sve više industrija treba visokoobrazovanu radnu snagu ali radnu snagu koja je jeftinija nego u vlastitoj zemlji.

Teorija temeljena na industrijskoj organizaciji

Ova teorija tvrdi da se inozemne direktne investicije ne mogu objasniti razlikama u cijenama faktora proizvodnje. Industrijska organizacija, određena kontrola i regulacija tržišta, te diferencijacija proizvoda razlozi su za inozemne direktne investicije (Hymer, 1960). Hymer, koji je začetnik ove teorije, smatra da inozemne direktne investicije nastaju zbog nesavršenosti tržišta.

Zbog nesavršenosti tržišta, multinacionalne kompanije, koje su najveći inozemni investitori, koriste ekonomiju obujma, tehnološka znanja, svoje mogućnosti u istraživanjima i razvoju, distribucijske kanale, svoje ime, suvremeni marketing i

upravljanje, divezifikacije proizvoda, lakši pristup tržištima te pristup jeftinim izvorima financiranja kako bi stvorile tržišnu prednost u odnosu na svoje konkurente, a posebno u odnosu na domaća poduzeća.

Teorija temeljena na internacionalizaciji

Peter Burckley i Mark Casson objašnjavaju inozemne direktne investicije željom za smanjenjem troškova poslovanja i većim stupnjem kontrole nad tržištem (Buckley i Casson, 1978). Teorija se temelji na teoriji organizacije poduzeća. Multinacionalna kompanija šiti svoje poslovanje na inozemno tržište na način da putem vertikalne i horizontalne integracije kontrolira i upravlja poduzećima na inozemnom tržištu umjesto da ona budu posrednik između kompanije i tržišta. Jedan od razloga za ovakav pristup kompanija je i zaštita znanja, a posebno tehnologije od neovlaštenog korištenja drugog poduzeća nad kojim kompanija nema kontrolu.

Na taj način multinacionalne kompanije su transakcije između poduzeća pretvorile u transakcijama unutar poduzeća.

Teorija temeljena na životnom ciklusu

Teorija životnog ciklusa polazi od toga da su inozemne direktne investicije prirodni stadij u životnom ciklusu proizvoda u njegovoj fazi sazrijevanja i odumiranja (Vernon, 1966).

U razdoblju zrelosti proizvoda, smanjuje se granična stopa profita na domaćem tržištu. U toj fazi poduzeće prebacuje proizvodnju u inozemstvo gdje postoji niža

cijena faktora proizvodnje koji omogućavaju proizvodnju po nižim troškovima i na taj način produžuje životni ciklus proizvoda.

Teorija temeljena na reakciji oligopola

Frederick Knickerbocker (1973) razvio je teoriju praćenja lidera radi zadržavanja tržišne pozicije. Kada jedan konkurent krene u investiciju u inozemstvu ostali konkurenti ga slijede sa svojim direktnim investicijama na tom tržištu. Razlog takve reakcije je sprječavanje bilo kakve prednosti koju bi mogao steći jedan od konkurenata. Konkurencija slijedi lidera čak i na onim tržištima za koja se zna da su limitirana, kako bi suzbila prednosti koje bi konkurenti mogli steći ulaskom na to tržište. Reakcija konkurenata je tim veća što je tržište na kojem lider investira veće.

Teorija bazirana na valutnom području

Teorija objašnjava inozemne direktne investicije kroz relativnu snagu različitih valuta. Kompanije investiraju u inozemstvu koristeći prednosti deviznog tečaja i čvrste nacionalne valute (Aliber, 1970). Što je domaća valuta jača to je jeftiniji uvoz iz inozemstva. U inozemstvo se investira da bi se reducirali proizvodni troškovi, a posebno troškovi radne snage.

Prema ovoj teoriji važnu ulogu u inozemnim direktnim investicijama ima i precijenjenost, odnosno, podcijenjenost vlastite valute. Precijenjenost domaće valute stvara prednosti za vlastite investitore kada oni investiraju u inozemstvu.

Tečajevi valuta imaju važnu ulogu kod inozemnih direktnih investicija. Promjenama tečaja mijenjaju se stvarni troškovi i prihodi poduzeća. Nadalje, trenutak kada će se ulaganje realizirati može ovisiti o trenutnoj precijenjenosti ili podcijenjenosti valute zemlje u koju se namjerava investirati. Ulaganje u trenutku podcijenjenosti valute stimulirat će inozemne ulagače na investiciju, očekujući da će u trenutku dovođenja podcijenjene valute na normalan nivo ostvariti kapitalni dobitak.

Teorija temeljena na diversifikaciji rizika

Diversifikacijom ulaganja u više zemalja diversificira se rizik investitora. Prilikom odabira između više projekata u različitim zemljama poduzeće će projekte razvrstati prema stupnju rizika. Investitor uvijek bira manje rizično ulaganje (Buckley i Casson, 1978).

Diversifikacijom rizika između različitih tržišta sprječava se ovisnost o određenom, najčešće, nacionalnom tržištu. Time kompanija može, preraspodjelom aktivnosti, usmjeriti poslovanja s tržišta koje je u krizi na tržišta koja su stabilna i na kojima mogu ostvarivati predviđene profitne stope. Diversifikacijom ulaganja u različite zemlje može se ublažiti ili potpuno neutralizirati tečajni rizik investitora.

Teorija bazirana na Upsalla modelu

Teoretičari koji pripadaju Upsalla krugu internacionalizaciju smatraju procesom stalnog učenja poduzeća na inozemnom tržištu. Pri tome se znanje akumulira i integrira (Matić, 2016). Inozemne direktne investicije predstavljaju zadnju

fazu niza koji započinje izvozom proizvoda, nastavlja se skupljanjem znanja i prilagođavanja potrebama tržišta da bi se završilo ulaganjem i pokretanjem proizvodnje na inozemnom tržištu. Faza skupljanja znanja i prilagođavanja tržištu je nužna zbog kulturnih i poslovnih različitosti koje predstavljaju prepreku inozemnoj kompaniji u nastupu na inozemnom tržištu. Jednom skupljena znanja o inozemnom tržištu najbolje se mogu iskoristiti kroz direktnu investiciju.

Teorija temeljena na OLI paradigmi

Dunning je razvio eklektički pristup pokušavajući dati sveobuhvatno objašnjenje inozemnih direktnih investicija (Dunninig, 1988). On je integrirao teoriju specijalnih prednosti, teoriju internacionalizacije i teoriju lokacije kroz OLI paradigmu („Ownership“, „Location“, „Internationalization“). Smatrao je da postoje tri uvjeta temeljem kojih poduzeće stvara prednosti u odnosu na konkurenciju na međunarodnom tržištu, a to su vlasništvo, lokacija i internacionalizacija. Da bi uopće došlo do ulaganja u inozemstvu poduzeće mora imati vlasničke i internacionalne prednosti, a strana zemlja mora imati lokacijske prednosti u odnosu na matičnu zemlju.

Prednosti u vlasništvu u odnosu na konkurenciju uglavnom proizlazi iz posjedovanja tehnologije, primjene suvremene organizacije i upravljanja, korištenje vlastitih marketinških znanja ali i dostupnost financijskih izvora. Prednosti u internacionalizaciji proizlazi im u mogućnosti kompanije da uspješno upravlja i kombinira resurse u različitim zemljama. Prednost lokacije odnosi se na tržišne ili neke druge prednosti koje ima zemlja u koju se investira.

OLI paradigma najpotpunije objašnjava inozemne direktne investicije uvažavajući razlike koje postoje između zemalja, gospodarskih grana ili samih kompanija u određenom vremenskom razdoblju. Mogla bi se smatrati potpunom kada bi uzela u obzir i ostale razloge zbog kojih se ulaže u inozemstvo kao što su investiranje zbog životnog stadija tehnologije, reakciju oligopola na investicije konkurencije, valutne odnose u vrijeme investicije, te potrebu diversifikacije rizika ulaganja.

2.3. UČINCI INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA NA ZEMLJU PRIMATELJICU

Smatra se da inozemne direktne investicije donose čitav niz direktnih i indirektnih pogodnosti za zemlju primateljicu i pomažu im u njihovom razvoju. Zbog toga sve zemlje nastoje privući inozemne investitore različitim poticajima kako bi uložili kapital upravo u njihovu zemlju. Inozemni investitori, između ostalog, donose kapital, novu tehnologiju, otvaraju nova tržišta, povećavaju zaposlenost.

Iako se u pravilu proučavaju ekonomski učinci inozemnih direktnih investicija one imaju utjecaj i na politička i društvena zbivanja u zemlji u koju dolaze (Moosa, 2002).

Ekonomski učinci mogu se promatrati s aspekta države ili s aspekta poduzeća. Inozemne direktne investicije utječu na makroekonomske pokazatelje. One predstavljaju zaduženje u platnoj bilanci zemlje. Istovremeno dovode do povećanja proizvodnje, prihoda u zemlji i izvoza ili supstitucije uvoza što će dugoročno imati pozitivan učinak na platnu bilancu. Inozemne direktne investicije imaju pozitivan utjecaj na rast gospodarstva što predstavlja strateški interes svake zemlje.

S aspekta poduzeća inozemne direktne investicije utječu na konkurentnost poduzeća donoseći nove tehnologije, organizacijska i upravljačka znanja, marketinška znanja, omogućavaju pristup novim tržištima. Stvaraju povezanost unutar kompanije i otvaraju nove perspektive za poduzeća zemlje domaćina.

Djelovanjem na pojedina poduzeća inozemne direktne investicije mogu djelovati na gospodarske grane zemlje domaćina. U ovom slučaju njihovo djelovanje može biti dvojako. Mogu djelovati pozitivno tako da potaknu i ostala poduzeća u gospodarskoj grani da povećaju svoju konkurentnost. S druge strane mogu djelovati i negativno tako da postanu prevelika konkurencija domaćim poduzećima koja će izgubiti tržište i ugroziti svoje poslovanje.

Snaga multinacionalnih kompanija, a koje su glavni nositelji inozemnih direktnih investicija, i koje su ponekad gospodarski snažnije nego poneke manje zemlje, vrlo često ima i politički utjecaj u zemlji ulaganja. Utjecaj se odnosi na stav prema inozemnim investitorima, zaštitu ulaganja, slobodu pristupa tržištu, slobodan pristup nacionalnim resursima. Međutim, utjecaji mogu biti i druge naravi, pa čak dovesti u pitanje i nacionalni suverenitet.

Inozemne investicije imaju snažan društveni utjecaj. Prvenstveno je prisutan kod zemalja s različitim kulturološkim obilježjima od onih koje postoje u matičnoj zemlji iz koje dolazi investitor. Vrlo često je prisutan imitacijsku učinak koji se pojavljuje kod stanovništva. Inozemne direktne investicije samo su se uklopile u sve prisutniju opću društvenu globalizaciju.

2.3.1. Učinci inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast

Istraživanje gospodarskog rasta jedno je od značajnijih područja istraživanja ekonomskih teoretičara. Tako je bilo očekivano da se izučava i povezanost inozemnih direktnih investicija i gospodarskog rasta. Mnogi radovi bave se proučavanjem ove povezanosti. Temelj većine istraživanja predstavljaju neoklasični modeli (Solow-Swanow model neoklasičnog rasta, Cobb - Douglasova funkcija proizvodnje) i endogeni modeli gospodarskog rasta (Romer, Lucas, Grossman, Helpman i dr.). Istraživanja su proučavala četiri glavna elementa: rast, inozemne direktne investicije, multinacionalne kompanije i smjer uzročnosti između gospodarskog rasta i inozemnih direktnih investicija (Chowdhury i Mavrotas, 2005).

Neoklasična teorija ne pridaje veliku važnost inozemnim direktnim investicijama kao faktoru gospodarskog rasta. One imaju važnost za gospodarski rast koliko doprinose rastu akumulaciju kapitala i ukupne faktorske produktivnosti u zemlji domaćinu investicija (Felipe, 1999).

Za razliku od neoklasičnih teoretičara, pobornici endogenog modela gospodarskog rasta ističu doprinos inozemnih direktnih investicija gospodarskom rastu zemlje u koju se ulaže. Tri su načina na koji inozemne direktne investicije potiču gospodarski rast:

- Omogućavaju rast akumulacije kapitala u zemlji primateljici implementacijom novih inputa i tehnologija (Dunning, 1993).
- Podižu stupanj znanja i kompetnecija u zemlji primateljici kroz usavršavanje radnika (De Mello, 1999).
- Povećavaju konkurentnost domaćeg gospodarstva.

Priljev kapitala redovito je sastavni dio inozemnih direktnih investicija te ima pozitivan učinak na gospodarski rast zemlje u koju se kapital ulaže. Multinacionalne kompanije ulažu potreban kapital pa u tom slučaju priljev kapitala povećava ukupni raspoloživi kapital u zemlji potreban za investicije. Inozemne direktne investicije imaju pozitivan učinak na povećanje ukupnih investicija u zemlji u koju se ulaže što potiče i domaće investitore na ulaganje.

Recentne studije gospodarskog rasta ističu povezanost i uvjetovanost gospodarskog rasta s stupnjem tehnološkog napretka. Tehnološki napredak iznimno je bitan u okviru procesa razvoja gospodarstva (Nelson i Phelps, 1966; Rob, 1989; Segerstrom, 1991).

Veza između inozemnih direktnih investicija i tehnologije je iznimno relevatna u analizi učinaka inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast zemlje u koju se ulaže, upravo iz razloga što se vjeruje da je upravo tehnologija temeljni faktor gospodarskog rasta općenito. Stopa gospodarskog rasta zemlje ovisi o mogućnosti usvajanja i korištenja suvremenih tehnologija (Bezić i Karanikić, 2014). Inozemne direktne investicije iznimno su važan način transfera tehnologije dok su multinacionalne kompanije, kao najveći investitori, važan izvor novih tehnologija koje najčešće nisu raspoložive na tržištu. Tehnologija transferirana putem inozemnih direktnih investicija obično uključuje suvremenu opremu know-how u korištenju tehnologije.

Mnoga istraživanja ukazuju na važnost tehnoloških promjena u poticanju gospodarskog rasta (Grossman i Helpman, 1991; Barro i Sala-i-Martin, 1995). Suvremena tehnologija koja se putem inozemnih direktnih investicija transferira može imati učinak prelijevanja od matične kompanije prema afilijacijama u inozemstvu

(Findlay, 1978). Implementacija modernih tehnologija doista može pridonijeti većoj učinkovitosti kapitala u zemlji u koju se investira, a učinak prelijevanja ostvaruje se na više načina; imitacijom tehnologije koju je donio inozemni investitor od strane domaćeg poduzeća; zbog konkurencije domaća poduzeća prilagođavaju i ulažu u suvremenu tehnologiju; stvaraju se veze između matične kompanije, afilijacija kompanije u drugim zemljama i afilijacije u zemlji; domaća poduzeća unapređuju znanja i vještine svojih radnika kako bi ih osposobila za rad sa novim tehnologijama (Kinoshita, 1998; Sjoholm, 1999).

Trgovinska politika koju provodi zemlja u koji dolazi inozemni kapital važan je faktor koji utječe na gospodarski rast. Učinak inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast veći je u zemljama koje primjenjuju izvoznu strategiju umjesto strategije supstitucije uvoza (Balausbrayan, 1996). Jednako tako, kod zemalja koje provode izvoznu strategiju, inozemne direktne investicije imaju veći učinak na gospodarski rast od domaćih investicija (Balausbrayan, 1996).

Borensztein, De Gregorio i Lee (1995) analizirali su utjecaj priljeva inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast. Njihova istraživanja pokazuju da su inozemne direktne investicije doprinose gospodarskom rastu više od domaćih investicija te da su upravo inozemne direktne investicije važan način transfera tehnologije i znanja. Nadalje, inozemne direktne investicije imat će veći učinak na gospodarski rast što je razina obrazovanja radne snage viša. Obrazovana radna snaga nužan je preduvjet usvajanja i primjene novih tehnologija. Što je radna snaga obrazovanija, uz istu razinu investicija, gospodarski rast je viši.

Veliki broj istraživanja potvrdio je da inozemne direktne investicije pozitivno utječu na rast dohotka i produktivnosti zemlje primateljice, odnosno, da postoji snažna

povezanost inozemnih direktnih investicija i gospodarskog rasta (OECD, 2002; Bezić i Karanikić, 2014). Također je utvrđeno da učinak inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast značajno ovisi o stupnju gospodarske i tehnološke razvijenosti zemlje u koju se investira.

2.3.2. Učinci inozemnih direktnih investicija na zaposlenost

Odavno je poznato da investicije rezultiraju novim zapošljavanjem (Keynes, 1936). Međutim, ne postoji suglasje oko toga kakav je učinak inozemnih direktnih investicija na zaposlenost u zemlji u kojoj ulažu inozemni investitori.

U razrješavanju ove dileme Baldwin (1995) postavlja tri ključna pitanja:

- U kolikoj mjeri inozemne direktne investicije supstituiraju domaće investicije?
- U kolikoj mjeri inozemne direktne investicije potiču domaća ulaganja u inozemstvo?
- Uključuje li priljev inozemnih direktnih investicija u nova poduzeća ili kupovinu već postojećih poduzeća?

Moosa (2002) smatra da:

- Inozemne direktne investicije direktno utječu na porast zaposlenosti prilikom otvaranja novog poduzeća i pokretanja nove proizvodnje;
- Inozemne direktne investicije indirektno potiču zaposlenost kod isporučitelja i uslužnog sektora koji su vezani za novu investiciju;
- Ako je inozemna direktna investicija u postojeće poduzeće ona može sačuvati postojeća radna mjesta;

- Inozemne direktne investicije također mogu smanjiti broj zaposlenih ako zatvore postojeće poduzeće u zemlji.

Babić (2001) ističe da učinak inozemnih direktnih investicija na zaposlenost u zemlji u kojoj se ulaže kapital može ovisiti o tome dominira li komplementarnost ili supstitutivnost inozemnih direktnih investicija i izvoza, ili dominira li supstitutivnost ili komplementarnost inozemnih direktnih investicija i uvoza. Ako se dokaže da prevladava komplementarnost inozemnih direktnih investicija i izvoza, tada će se zbog inozemnih direktnih investicija povećati i izvoz, što će onda povećati i razina zaposlenosti u zemlji. Ako se radi o supstitutivnosti inozemnih direktnih investicija i izvoza tada će razina zaposlenosti u izvoznom sektoru ustupiti mjesto zaposlenosti u sektoru gospodarstva u kojeg inozemne direktne investicije ulaze, odnosno stopa zaposlenosti se neće promijeniti. Ako prevladava supstitutivnost inozemnih direktnih investicija i uvoza, razina zaposlenosti se također povećati jer će novo poduzeće koje je nastalo kao rezultat inozemnog investiranja snabdijevati tržište zemlje proizvodima koji su se prije toga uvozili Babić (2001).

Obrnuta je situacija ako prevladava komplementarnost inozemnih direktnih investicija i uvoza jer to može dovesti do pada zaposlenosti, s obzirom da novo poduzeće koristi proizvodne faktore koji se moraju uvoziti.

Međutim, postoje istraživanja koja nisu utvrdila značajniji utjecaj inozemnih direktnih investicija na ukupnu zaposlenost u zemlji u koju se ulaže. Feldstein (1994) tvrdi da ukupna zaposlenost u zemlji sa dobro organiziranim tržištem rada neće značajno porasti zbog inozemnih direktnih investicija. Graham i Krugman (1991) tvrde da inozemne direktne investicije nemaju nikakav učinak na porast zaposlenosti.

Ipak mnogo više je onih koji smatraju da inozemne direktne investicije utječu na porast zaposlenosti. Osim što izravno utječu na smanjivanje razine nezaposlenosti, utječu i na povećanje gospodarskih aktivnosti u zemlji primateljici jer se generira potražnja za inputima poduzeća nastalog kao rezultat inozemnih ulaganja. Novo generirana znanja i vještine, kao i inovativni načini poslovanja, povećavaju produktivnost ostalih ekonomskih subjekata u zemlji te povećavaju njihovu konkurentnost i potrebu za novim zapošljavanjem.

3. TERORIZAM I INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE

3.1. ODREDNICE TERORIZMA

3.1.1. Definicija terorizma

Terorizam je sustavna i planirana uporaba nasilja ili prijetnje nasiljem radi izazivanja straha i nesigurnosti kod stanovništva jedne države, više zemalja ili međunarodne zajednice. Terorizmom se primarno žele ostvariti određeni politički, ideološki, vjerski ili drugi ciljevi. Definirati terorizam nije jednostavno zbog prije svega različitih političkih stajališta i interesa između država koje su izravno ili neizravno involvirane u sukobe u pojedinim dijelovima svijeta te njihovom aktivnom povezanošću s radikalnim terorističkim organizacijama. Istovremeno, dok jedan dio država i društva osuđuje terorizam, drugi dio ga smatra legitimnom borbom za slobodu ili ostvarivanje određenih prava. Zbog toga ne postoji jedinstvena i opće prihvaćena definicija terorizma među državama u svijetu već pojedini autori ili nacionalne i međunarodne organizacije pokušavaju definirati terorizam opisujući njegove karakteristike.

Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (2016) pod terorizmom smatra sve kriminalne aktivnosti izravno usmjerene protiv države s ciljem stvaranja osjećaja terora u svijesti pojedinca, grupe ili javnosti Pri tome je teroristički čin ekvivalent ratnog zločina u mirnodopskom razdoblju.

Brčić (2008) smatra da je terorizam metoda inspirirana strahom od ponovnog nasilja pojedinaca, grupa ili država zbog ideoloških, kriminalnih ili političkih razloga.

Neposredne žrtve obično nisu i glavne meta nasilja. Najčešće se radi ili o slučajnim žrtvama ili su žrtve odabrane zbog njihovog simboličnog značenja za određenu zajednicu. One isključivo služe kako bi se prenijela poruka, a nasilje je samo metoda komunikacije. Porukom se želi privući pažnja kako bi se mogli postaviti određeni zahtjevi.

Američki Savezni istražni ured (Federal Bureau of Investigation – FBI) (2014) definira terorizam kao nezakonitu upotreba sile ili nasilja nad osobama ili vlasništvom, kako bi se zastrašila ili na nešto prinudila vlast, civilno stanovništvo ili neki njihovi segmenti radi postizanja političkih ili socijalnih ciljeva.

Europska unija (2002) je definirala teroristički čin kao čin koji, s obzirom na svoju prirodu i kontekst, može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji te koji je počinjen s namjerom ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili nezakonitog prisiljavanja vlade ili međunarodne organizacije da nešto čine ili da se suzdrže od nekog čina, ili ozbiljnog destabiliziranja ili uništavanja temeljne političke, ustavne ili gospodarske strukture zemlje ili međunarodne organizacije.

Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda (Pedić, 2012) pod terorizmom smatra svaki čin proveden s namjerom izazivanja smrti ili nanošenja teških ozljeda civilima sa svrhom zastrašivanja populacije ili odvraćanja vlada ili međunarodnih organizacija od poduzimanja nekog čina.

Uspoređujući 109 različitih definicija terorizma Schmid (1989) je utvrdio da se u njima stalno pojavljuju 22 elementa koja određuju terorizam.

To su:

- Upotreba sile ili nasilja

- Politički karakter
- Izazivanje straha ili užasa
- Prijetnja
- Psihološki učinak i reakcija
- Razlika između žrtve i šire mete napada
- Ciljano, planirano i organizirano djelovanje
- Metoda, strategija i taktika borbe,
- Iznimno kršenje prihvaćenih pravila. odsustvo humanitarnih razloga
- Ucjena, prinuda i navođenje na poslušnost
- Želja za publicitetom
- Samovolja, bezličnost, nasumičnost, izostanak diskriminacije
- Žrtve civili i osobe koje nisu povezane sa razlogom terorističkog čina
- Zastrašivanje
- Naglasak na nevinost žrtava
- Izvršitelj je grupa, pokret ili organizacija
- Simbolično pokazivanje drugima
- Nepredvidljivost i neočekivanost pojave nasilja
- Tajnost, prikrivenost
- Ponavljanje niza, ili kampanje nasilja
- Kriminalni, zločinački karakter
- Zahtjevi trećim osobama.

Ako se ovi elementi grupiraju može se utvrditi da je:

- Nasilje metoda terorizma;

- Postojanje neposrednih i posrednih žrtava;
- Izazivanje straha radi iznuđivanja političkih i socijalnih promjena;
- Način da se prisili vladu ili društvo na realizaciju postavljenih političkih, religioznih ili ideoloških ciljeva terorista;
- Teroristi teže velikom broju žrtava kao bi njihova aktivnost imala široki odjek;
- Protuzakonitost i društvena neprihvatljivost terorizma.

Zbog različitog pristupa terorizmu potrebno je razviti svijest društva da je terorizam nezakonita aktivnost, bez obzira kojoj društvenoj skupini pripadaju počinitelji. Potrebno je definirati zajedničku i opće prihvaćenu definiciju terorizma kao bi sve države mogle definirati antiterorističku politiku koja određuje zajedničke bilateralne i multilateralne ciljeve. Pojedine države već imaju razrađenu antiterorističku politike, a neke države, kao što su države članice Europske unije je razrađuju kroz zajedničke direktive Europske unije.

3.1.2. Karakteristike terorizma

Terorizam je nasilnički akt koji ima određene karakteristike. To je prvenstveno čin koji prenosi poruku koja govori o ciljevima djelovanja i namjerama izvršitelja terorističkog akta. Iz tog razloga, nakon terorističkog napada, teroristi preuzimaju odgovornost za teroristično djelo. Druga važna karakteristika terorizma je strah i izazivanje straha. To je učinak prema kojem se teži u namjeri ostvarivanja cilja.

Terorizam ima i druga obilježja. Neka od njih su: politički, vjerski, ideološki motivirana namjera, organiziranost, brutalnost, raznovrsnost u odabiru objekata napada, iznenađenje, odlučnost, drskost, ofenzivnost, lukavstvo, pokretljivost. Teroristi koriste metodu iznenađenja u izboru lokacije, vremena i načina izvršenja terorističkog napada. Uobičajeno je da prije terorističkog napada teroristi sustavno i temeljito proučavaju navike, običaje i psihologiju ljudi na području na kojem planiraju izvršiti teroristički akt. Kod terorista se naglašeno valorizira odlučnost u realizaciji terorističkog akta. Drskost u izvođenju terorističkog napada je osobina koja se učestalo primjenjuje, a do izražaja dolazi posebno na lokacijama gdje sustavi nacionalne i međunarodne sigurnosti ne očekuje napade odnosno ondje gdje su sigurnosne mjere zaštite na najvišoj razini i, gdje se pripadnici sustava sigurnosti ne osjećaju ugroženim. Izvršenje više terorističkih napada na različitim lokacijama odnosno usklađenost terorističkih djelovanja u vrlo kratkim vremenskim intervalima karakteristika je ofenzivnosti. Na taj način teroristi nastoje iscrpiti sustave sigurnosti države koja je izložena terorističkom napadu. Na ovu karakteristiku nadovezuje se i lukavstvo jer teroristi kroz prethodne aktivnosti nastoje sustav sigurnosti odnosno objekt napada dovesti u stanje niže razine pripravnosti kako bi snage sigurnosti bili manje oprezni i budni u provođenju sigurnosnih mjera. Pokretljivost teroristi postižu izborom različitih prijevoznih sredstava, poznavanjem sustava graničnih i unutarnjih kontrola, opremljenošću i dobrom psiho - tjelesnom uvježbanošću.

Izvršitelj svakog oblika terorizma, a time i terorističkog akta, je čovjek – pripadnik određene terorističke organizacije. Terorizam je uvjetovan postojanjem terorističke organizacije i pojedinca, kao izvršitelja terorističkog akta.

Karakteristika terorizma je da su terorističke aktivnosti uglavnom usmjerene protiv civilnog stanovništva i nevojnih objekata. Time se izazivaju veliki ljudski gubici i materijalne štete čime se postiže veći učinak i odjek u javnosti.

Osnovne karakteristike terorizma su:

- terorizam je akt nasilja
- izazivanje straha
- ostvarivanje političkih, ideoloških, vjerskih i drugih ciljeva
- prenošenje određene poruke
- organiziranost
- brutalnost i neetičnost terorističkog akta
- izbor žrtve i objekta napada
- usklađenost terorističkih djelovanja
- osuda terorizma.

Nasilje je jedan od osnovnih elemenata terorizma. Svaki teroristički akt je akt nasilja koji za realizaciju koristi uporabu sile putem različitih načina i sredstava. Sila koja se koristi je nerazmjerno velika kako bi se poslala što jača poruka svim sastavnicama društva odnosno žrtvama terorizma.

Izazivanje straha je drugi važan element terorizma. Strah i izazivanje straha kod žrtava kao posljedica terorističkog napada i mogućih novih napada je učinak koji teroristi primarno žele postići.

Namjera je da se osjećaj straha i nesigurnosti unese kod svih društvenih skupina koje se poistovjećuju s neposrednom žrtvom terorističkog napada.

Terorističkim aktom žele se ostvariti određeni politički, ideološki, vjerski ili drugi ciljevi. Uglavnom je riječ o nekomplementarnosti ciljeva i načina za njihovo ostvarenje. Ciljevi se pokušavaju ostvariti na društveno neprihvatljiv i nezakonit način.

Sastavni dio terorizma je prenošenje određene poruke. Porukom teroristi ukkazuju na svoje ciljeve, motive i svrhu svog djelovanja. Poruka je usmjerena prema žrtvi i objektu terorističkog napada, kao i prema svojim pristalicama. Prenošenjem poruke teroristi pokazuju svoju namjeru i ustrajnost u terorističkima aktivnostima radi ostvarivanja svojih ciljeva.

Organiziranost je sljedeća karakteristika terorizma. Teroristi se pridružuju i okupljaju u terorističkim organizacijama. One su nositelji terorističkih aktivnosti i uglavnom djeluju u ilegali. Osim nezakonitih terorističkih organizacija egzistiraju i organizacije koje podupiru i financiraju određene države i koje djeluju u njihovim interesima. Terorističke organizacije planiraju, organiziraju i provode terorističke aktivnosti i izravno su odgovorne za gubitke ljudskih života i materijalne štete koje nastaju kao posljedica njihovog terorističkog djelovanja.

Terorističke organizacije su suvremeno ustrojene kriminalne organizacije, stručno i profesionalno osposobljene za vršenje različitih oblika terorizma koje nasilje, širenje straha i nesigurnosti koriste u ostvarivanju svojih ciljeva. Karakteriziraju ih stroga pravila unutarnje organizacije: hijerarhijsko načelo upravljanja, militantna organiziranost, međusobna potpora, odanost i anonimnost članova. Razvijaju organizacijski model koji može biti efikasan u okruženju u kojem djeluju. Kako terorističke organizacije djeluju u ilegali, izuzetno je važno pripadnicima organizacije osigurati visoku razinu zaštite od djelovanja obavještajno – sigurnosnih službi i njihove infiltracije među članove organizacije. Mjerama protuobavještajne zaštite u

funkcioniranju terorističke organizacije pridaje se velika važnost. Zbog toga je model funkcioniranja organizacije postavljen tako da je organizacija u pravilu ustrojena od manjih skupina koje su međusobno izolirane, a svaka skupina ima jasno određene zadaće. Članovi jedne skupine i njene zadaće, u pravilu nisu poznati članovima drugih skupina iste organizacije. Ovaj model organizacije postavljen je u cilju da se u slučaju otkrivanje podataka o pripadnicima neke skupine ili uhićenja nekog njenog člana onemogući otkrivanje strateških planova terorističkog djelovanja, članova drugih skupina, rukovoditelja, modela logističke potpore u zemlji i inozemstvu te drugih važnih podataka o funkcioniranju terorističke organizacije. Uhićeni članovi skupine mogu otkriti podatke samo o pripadniku njihove skupine što neće rezultirati većim brojem uhićenja ili eliminacijom terorističke organizacije u cjelini. Sve terorističke organizacije nemaju isti organizacijski model. Međutim, svima je zajedničko da imaju ustroj sličan vojnoj strukturi organiziranja.

Brutalnost i neetičnost u izvršenju terorističkog akta su karakteristike terorizma koje ga svrstavaju u skupinu najokrutnijih zločina i najopasnijih sigurnosnih ugroza koje su danas prisutne u svijetu. Ukazuju također kako je terorizam akt brutalnog nasilja koji je u koliziji sa moralnim, običajnim, društvenim i drugim civilizacijskim normama.

Odabir žrtve i objekta napada jedna je od najbitnijih obilježja terorističkih aktivnosti. Meta terorističkog napada također može postati i sve ono što je povezano s društveno – političkim sustavom, bilo da se radi o stanovništvu ili objektima. Mete napada su posebno civilne lokacije na kojima se okuplja stanovništvo te mreže, sustavi i objekti kritične infrastrukture o čijem funkcioniranju ovisi ukupni društveni i gospodarski život države i međunarodne zajednice.

Terorizam je kazneno djelo. Sve aktivnosti koje se odvijaju u svrhu podrške i širenja terorizma od strane pojedinaca, skupina i organizacija su nezakonite i društveno potpuno neprihvatljive. Svaka teroristička aktivnost zabranjena je važećim propisima pojedine zemlje, ali jednako tako i važećim međunarodnim pravnim propisima.

Terorizam kao način djelovanja za ostvarivanje političkih, ideoloških, vjerskih i drugih radikalnih ciljeva nailazi na osudu javnosti. Osuda terorizma uvijek je prisutna kada se službeno govori o terorizmu. Svaki teroristički akt je osuđen od javnosti i ne može računati na službenu podršku država ili međunarodnih organizacija.

3.2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA O INOZEMNIM DIREKTNIM INVESTICIJAMA I TERORIZMU

Terorizam i pripadajuće implikacije predmet su određenog broja korištenih istraživanja i znanstvenih diskusija. O aktualnosti problematike terorizma i ekonomskim reperkusijama govore dosadašnja istraživanja u narednom dijelu teksta doktorskog rada.

Istraživanja znanstvenika, pretežito inozemnih autora, svjedoče o rastućem zanimanju znanstvenika u području proučavanja utjecaja terorizma na sigurnost i priljev inozemnih direktnih investicija. Interes naročito potiču aktualni teroristički događaji (11. rujan, Madrid, London, Bliski istok, ali i događaji u Ukrajini). Propituju se ekonomski uzroci i posljedice međunarodnog terorizma kao i razni ekonomski aspekti nejedinstvene sigurnosne politike u svijetu. Dosadašnja analiza ekonomskih posljedica terorističkih djelovanja, koju iznose pojedini autori, nije u dovoljnoj mjeri

pridonijela kreiranju ekonomskih modela namijenjenih mjerenju učinka terorističkih aktivnosti, a što je zapravo trebao biti krajnji rezultat tih analiza.

Utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija, predstavlja još uvijek nedovoljno istraženu temu, te iz toga proizlazi teorijsko i praktično opravdanje ovog istraživanja.

Anketa Vijeća za poslovnu politiku (Global Business Policy Council Survey) pokazuje da rizik od terorizma jedan od najznačajnijih čimbenika koji odbija korporativna inozemna ulaganja (Abadie i Gardeaz-abal, 2008). Teroristički napadi ugrožavaju ljudske živote i uništavaju imovinu, uz izravne i neizravne posljedice za investicije. Izravni posljedice mogu biti uništenje objekata ili sigurnosna opasnost za radnike. Neizravne posljedice nastaju zbog nedolaska inozemnih investitora ili njihovog povlačenja iz zemlje u kojoj postoji opasnost od terorističkih napada.

Filer i Stanišić (2012) dokazali su da postoje ekonomski troškovi terorizma mjereni kroz gubitak izravnih inozemnih ulaganja u zemlji u kojoj je prisutan terorizam. Nadalje, u radu je ispitano djelovanje terorizma na učinak inozemnih ulaganja kod različitih zemalja domaćina. Utvrđen je negativan učinak terorizma na inozemna ulaganja u onim zemljama u kojima postoji opasnost od terorističkih napada.

U ovoj studiji autori su ispitali kako sigurnosni uvjeti između pojedinih parova država utječe na njihove ekonomske odnose. Utvrdili su koliki je gubitak ulaganja ili smanjenje ulaganja u zemljama koje su izložene terorističkim napadima. Utvrdili su da je sigurnost zemlje jedan od najvažnijih uvjeta za investitore prilikom donošenja odluke o investiranju.

Analizu su napravili na parovima zemalja koristeći pri tom podatke 23 razvijene zemlje iz kojih su potjecali investitori i 52 zemlje koje su bile primateljice

inozemnih direktnih ulaganja. Vremenski raspon istraživanja bio je 16 godina.

Inozemna direktna ulaganja imaju značajan gospodarski utjecaj na zemlje primateljice ulaganja (Driffield i Love, 2007; Pessoa, 2008, Alfaro, Kalemli-Özcan, i Sayek, 2009). Kako bi privukli što više inozemnih investicija, zemlje nastoje poboljšati svoju institucionalnu stabilnost i tržišni potencijal. Zato nije iznenađujuće što brojni radovi proučavaju čimbenike koji privlače inozemna direktna ulaganja: kvaliteta institucija, korupcija, veličina gospodarstva, liberalna trgovinska politika, troškovi rada, porezna politika (Edwards, 1992; Chunlai, 1997, Wei, 2000, Sin i Leung, 2001; Janicki i Wunnava, 2004; Abadie i Gardeazabal, 2008; Bellak, Leibrecht i Riedl, 2008; i Alfaro Kalemli-Ozcan, i Sayek, 2007).

U literaturi se mnogi autori također fokusiraju i na različite tržišne rizike kao čimbenike koji utječu na privlačenje inozemnih direktnih ulaganja. Egger i Winner (2003) utvrdili su da kvaliteta pravnog sustava zemlje značajno utječe na privlačenje inozemnih direktnih investicija. U svom istraživanju uključili su 50 razvijenih zemalja u razdoblju od 1985. do 1997. godine.

Asiedu, Jin i Nandwa (2009) na uzorku od 35 zemalja s niskim prihodima i 28 subsaharskih zemlja u razdoblju od 1983. do 2004. godine pokazuju da rizik od eksproprijacije ulaganja rezultira nezadovoljavajućim obujmom ulaganja.

U posljednja dva desetljeća, ukupni volumen ulaganja se konstantno povećava. Međutim, stalno se proučavaju mogući učinci terorizma na inozemna direktna ulaganja. Empirijski dokazi u literaturi koji proučavaju odnos između terorizma i ulaganja pokazuju da terorizam predstavlja značajan rizik za investitore i da djeluje negativno na inozemne direktne investicije (Sandler i Enders, 1996; Chen i Siems,

2004; Blomberg, Hess i Orphanides, 2004; Eckstein i Tsiddon, 2004, Frey, Luechinger i Stutzer, 2007; Abadie i Gardeazabal, 2008; i Llusa Tavares, 2010) .

U studiji slučaja Grčke i Španjolske, Enders i Sandler (1996) izračunali su da su te zemlje pretrpile smanjenje inozemnih direktnih investicija za 13,5%, odnosno, 11,9% zbog terorističkih akata u periodu od 1975. do 1995 godine.

Abadie i Gardeazabal (2008) dokazuju da rizik od terorizma smanjuje očekivani prinos od investicije. To je smanjenje vrlo visoko u zemlji u kojoj postoji rizik od terorizma.

Enders, Sachsida i Sandler (2006) koristili su analizu vremenskih serija kako bi dokazali negativan kratkoročni učinak napada 9.11.2001., u New Yorku. Koristeći podatke panel analize dokazuju negativan učinak terorističkog napada na američke investicije u inozemstvu.

Filer i Stanišić (2012) proučavali su utjecaj terorizma na tokove kapitala u više od 160 zemalja tijekom razdoblja od 25 godina. Zaključili su da su teroristički napadi značajno smanjiti tokove inozemnih direktnih investicija ali da nemaju učinka na kreditne plasmane ili portfolio ulaganja. Rezultati studija pokazuju da su inozemne direktne investicije osjetljivije na političke rizike ili rizike terorizma nego drugi oblici kretanja kapitala (Lee i Powell, 1999). Osim toga teroristički napadi imaju negativan utjecaj i na investicije u susjednim zemljama. Pri tome su kulturne karakteristike važnije nego geografska obilježja zemalja ili regija. Filer i Stanišić pristupili su istaživanju inozemnih direktnih investicija i terorizma na način da su identificirali investitore koji su ujedno bili mete terorističkih napada i domaćine iz čijih zemalja dolaze počinitelji terorističkih napada i usporedili ih sa investicijskim tokovima. Ovaj

način izračuna omogućio je točne procjene ekonomskih troškova terorističkih napada u smislu izgubljenih ulaganja.

Mnogi autori u svojim istraživanjima koristili su panel analizu za procjenu učinaka terorizma na inozemne direktne investicije (Blomberg, Hess i Orphanides, 2004; Enders, Sachsida, a Sandler, 2006; Llusa Tavares, 2010; Filer i Stanišić, 2012) ili su pak koristili vremenske serije (Abadie i Gardeazabal, 2003; Eckstain i Tsiddon, 2004, Chen i Sims, 2004; i Li i Shaub 2009). Sve studije pokazuju negativan utjecaj terorizma na investiciju, ali se odnos između terorizma I inozemnih direktnih investicija može istražiti još detaljnije.

Istraživanja Abadia i Gandeazaba (2008) temelje se na spoznaji kako terorističke aktivnosti i povećana globalna nesigurnost utječu (negativno) na distribuciju i transfer kapitala te priljev investicija među različitim zemljama.

Svjetski financijski sustav, zbog učinaka globalizacije te uklanjanja prepreka slobodnom kretanju proizvodnih faktora, postaje sve otvoreniji. Alomara i El-Sakka (2011.) su, na temelju istraživanja 136 slabije razvijenih zemalja, utvrdili negativan utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija.

Tavares (2003.) je svom istraživanju utvrdio kako pojačane aktivnosti međunarodnog terorizma utječu i na gospodarski razvoj zemlje koja je u opasnosti od djelovanja terorizma. Izmjerio je štete terorističkih aktivnosti za gospodarstva zemalja u razvoju. Nadalje, dokazuje da pojačane terorističke aktivnosti rezultiraju smanjenjem poreznih i općenito sveukupnih državnih prihoda u pojedinim zemljama, što se negativno odražava na njihova gospodarstva.

Korištenjem proširenog gravitacijskog modela Volker i Schumacher (2004) utvrdili su kako pojačana teroristička aktivnost smanjuje gospodarski rast za 4%. Istraživanje je provedeno na skupini zemalja u razdoblju 1960. – 1993. godine.

Negativan utjecaj terorizma na gospodarski rast obradili su James, Lee, McCarthy, Phumiwasan i Yago 2006. te su zaključili kako je nesigurnošću i opasnostima od terorizma jače pogođen privatni sektor i investicije iz inozemstva. Ovo istraživanje prikazuje pozitivnu korelaciju neto priljeva inozemnih investicija i gospodarskog rasta u pojedinoj zemlji.

Troškovni učinci terorizma na pojedinu zemlju moguće je sagledati sa više aspekata. Najvažniji se odnose na izostanak inozemnih direktnih investicija i njihovo preusmjeravanje u druge zemlje, devastaciju infrastrukture, ulaganje javnih sredstava u povećanje sigurnosti umjesto u razvoj te ograničavanje trgovine. Smanjenim priljevom inozemnih direktnih investicija, manje razvijene zemlje koje su ovisnije o inozemnom kapitalu, suočavaju se sa smanjenim gospodarskim rastom. Kao što građanski rat može utjecati na odljev kapitala iz zemlje (Collier i suradnici, 2002.), isto tako, dovoljno jaka teroristička aktivnost može smanjiti priljev kapitala (Enders; Sandler, 1996.)

Terorizam (i građanski ratovi) mogu prouzročiti prelijevanje troškova među zemljama susjedima te preusmjeravanje kapitalnih priljeva u slučaju sigurnosno rizičnih događaja u susjednoj zemlji. Također, pojačana opasnost od terorizma može utjecati na smanjenje gospodarske aktivnosti u cijeloj regiji.

Na primjeru terorističkih napada u SAD-u iz 2001. godine, vidljivo je kako terorizam može imati negativne posljedice na pojedine sektore ili industrijske grane (aviopromet i turizam) (Drakos, 2004. i Ito; Lee, 2004.) ili rezultirati drastičnim

povećanjem izdataka nužnih za uspostavu nacionalne sigurnosti (Enders; Sandler, 2006.). Terorizam utječe i na povećanje troškova poslovanja, što se očituje kroz visoke premije osiguranja, veće izdatke za sigurnost te veće plaće ugroženim zaposlenicima.

Blomberg i Mody su 2005. godine istražili kvantitativne utjecaje terorizma, korištenjem gravitacijskog modela bilateralnih tokova inozemnih direktnih investicija, u koji je uključeno 12 zemalja izvora te 43 zemlje domaćina, u razdoblju 1981. – 1998. godine. Ovim modelom razgraničeni su učinci terorizma na inozemne direktne investicije od učinaka ostalih oblika nesigurnosti/nasilja na inozemne direktne investicije. Rezultati istraživanja, u najvećoj mjeri primjenjivi za zemlje u razvoju, pokazuju kako nesigurnost/nasilje u zemljama domaćinima ima negativan i značajan utjecaj na inozemne direktne investicije, dok s druge strane, nesigurnost / nasilje u zemlji izvoru rezultira odljevom inozemnih direktnih investicija.

Uzimajući u obzir determinante investicija, Tarzi je 2005. godine pokušavao utvrditi ključne faktore priljeva investicija u pojedinu zemlju tj. utvrditi zašto pojedine zemlje u razvoju ostvaruju velike priljeve inozemnih direktnih investicija, dok su priljevi u ostale zemlje minimalni. Kao najznačajniji faktori su identificirani veličina tržišta, stopa rasta tržišta, konkurentnost gospodarstva, infrastruktura te produktivnost radnika. Također, autor naglašava važnost zakonske regulative u zemlji domaćinu, s posebnim naglaskom na politike poticanja investicija, oporezivanje, repatrijaciju, pravila za stjecanje vlasništva za strane državljane, propise o inozemnim direktnim investicijama, politiku rada itd. U obzir su uzete i karakteristike poduzeća kao npr. veličine tvrtke, područje poslovanja, vrste industrije te čvrste i održive strategije. Naglasak je stavljen i na čimbenike diferencijacije proizvoda, među kojima se ističu

tehnologija, brand, marketinške aktivnosti, vještine, logistika i organizacija, koje mogu predstavljati temelje međunarodne konkurentnosti određenog poduzeća.

Provedena istraživanja potvrđuju važnost varijable terorizma, ali ostalih ekonomskih i institucionalnih varijabli na inozemna direktna ulaganja. Istraživanja ukazuju na dalekosežne posljedice terorističkih aktivnosti ne samo na inozemne direktne investicije, već i na ostale ekonomske veličine poput bruto domaćeg proizvoda ostalih zemalja.

Unatoč pojedinačnim empirijskim dokazima o negativnim učincima terorizma na investiciju, i različitim pristupima problemu, ne postoje jedinstveni metodološki pristup kojim bi se dokazala njihova povezanost.

4. UČINCI I OCJENA UČINAKA TERORIZMA NA INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE

Istraživanje u ovom doktorskom radu usmjereno je na utvrđivanje učinaka terorističkih aktivnosti i opasnosti od terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija. Istraživanje se temelji na odabiru metode ekonometrijske panel analize (GMM procjenitelj) čija su osnova sekundarni izvori. Poglavlje započinje s prethodnim istraživanja. Zatim, prezentiraju se ključne karakteristike korištene ekonometrijske GMM (Generalized Method of Moments) metode dinamičkog panela te provodi se empirijsko testiranje i procjena utjecaja terorizma na priljev direktnih inozemnih investicija. U konačnici, temeljem korištenih podataka, interpretiraju se dobiveni rezultati.

4.1. KARAKTERISTIKE PRIMIJENJENOG MODELA

U prethodnom dijelu doktorskog rada objašnjena je važnost utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije. Utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije u provedenim istraživanja predstavlja temelj za ispitivanje utjecaja čimbenika i to primjenom GMM procjenitelja. Opravdanost primjene, kao i značaj i obilježja metode GMM procjenitelja dinamičke panel analize razmatra se u nastavku doktorskog rada. Slijedi provedena analiza kretanja odabranih zavisnih varijabli i terorizma kao jedne od nezavisnih varijabli modela. Zatim, prikazuju se matematičke jednadžbe i jednadžbe GMM procjenitelja dinamičkog panel modela. Poglavlje završava zaključcima koji su proizašli iz dobivenih rezultata istraživanja.

4.1.1. Motivi primjene modela dinamičkog panela

Glavna prednost dinamičkog panela u odnosu na statične ekonometrijske modele (npr. višestruku regresijsku analizu) ogleda se u nekoliko načelnih obilježja. Prema Gujarati (2004) primjenom panela eliminira se nastanak ekonometrijskih problema poput heterogenosti, kolinearnosti varijabli, raste broj stupnjeva slobode i bolja je eksplanatornost korištenih varijabli. Takvi problemi mogu imati ozbiljne posljedice na točnost procjene korištenih ekonometrijskih metoda. Alternativna prednost panel analize uključuje poseban tretman varijabli i to uključivanjem mikrojedinica poput poduzeća, gospodarstava itd. Prethodne teze potvrđuju prikladnost korištenja GMM procjenitelja u okviru analize utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije zemalja.

Jedan od glavnih argumenata upotrebe GMM procjenitelja može se pronaći u prihvaćanju specifičnosti i uvažavanju dinamike koncepta ulaganja. Budući da postoji mogućnost postojanja produženog razdoblja realizacije, sam proces ulaganja može biti realnije izmjeren uključivanjem vremenskih pomaka u okviru zavisne varijable modela. Stoga, dinamički koncept ulaganja potvrđuje važnost odabira GMM procjenitelja dinamičke panel analize kao referentnog modela i to putem uključivanja vremenski pomaknute varijable inozemnih direktnih investicija.

Teoretski i empirijski gledano, postoje čimbenici koji se sporo mijenjaju ili ostaju nepromjenjivi. Pored varijable terorizma, bitno je istaknuti ekonomske i neekonomske čimbenike (institucionalno okruženje i prirodne katastrofe) koji imaju vidljiv utjecaj na inozemne direktne investicije. Stoga učinci mogu biti u vezi sa zavisnom varijablom. Primjenom GMM procjenitelja, dinamičnost varijabli je

sagledana putem vremenskog pomicanja zavisne varijable (inozemne direktne investicije).

Štoviše, problemi endogenosti i mjerene pogreške mogu se poništiti instrumentalnim varijablama u kojima instrumenti predstavljaju korištene vremenske pomake (lagove) nezavisnih varijabli. Efikasan alat u izbjegavanju problema endogenosti je Arellano – Bond (1991) GMM procjenitelj[1] koji je predložen od strane Holtz-Eakin et. al (1988), Mileve (2007), Stojčića et al. (2011), Stojčića i Hashija, (2011) i Stojčića et al. (2012), (Bezić i Galović, 2014). Endogene varijable unaprijed determinirane i nekorelirane sa slučajnom pogreškom. Stoga, praćenje utjecaja nezavisnih varijabli na zavisnu varijablu jednadžbe temelji se na upotrebi sistemskog GMM (Generalizirana metoda momenata) procjenitelja u dva koraka dinamičke panel analize.

GMM procjenitelj je razvijen prema pretpostavkama malog broja godina i relativno velikog broja opažanja varijabli modela. Kada je riječ o relativno malenom razdoblju promatranja i većem broju promatranih zemalja, tada je Arellano – Bond procjenitelj prikladan za procjenu (Mileva, 2007). Iznesene teze idu u prilog primjeni GMM procjenitelja zbog malenog broja godina i velikog broja opažanja empirijskog dijela doktorskog rada.

Općenito govoreći, proces ulaganja pretpostavlja sustavnu realizaciju. Jedna od afirmativnih teza za korištenje GMM procjenitelja podrazumijeva mogućnost isticanja razlike između kratkoročnog i dugoročnog utjecaja čimbenika na inozemne direktne investicije promatranih zemalja. Stoga opisana metodologija može biti

[1] Generalized method of moments ili generalizirana metoda momenata. Procjenitelj je korišten u okviru dinamičkog panela.

korisna i primjenjiva za analizirane podatke. Važno je naglasiti kako temeljna obilježja varijabli i modela predstavljaju jedan od uzroka odabira sistemskog GMM procjenitelja dinamičkog panela. Drugim riječima, ne smije se zaboraviti važnost longitudinalnih karakteristika varijabli koje su ključne za određivanje prikladnosti panel modela.

4.1.2. Ekonometrijske odrednice dinamičkog modela GMM procjenitelja

Procjena dinamičkog modela temelji se na posebnosti odnosa koja se istražuje dinamičkim aspektom njihove prilagodbe. Stoga, bitno je izdvojiti obilježja dinamičkih i statičnih panel modela.

Dinamički je panel koristan za npr. modeliranje tranzicijske dinamike, dok se odrednice dugoročnog rasta mogu definirati i iz statičnog panel modela (Temple, 1999). Ako se napravi procjena statičkog modela, a pritom se marginaliziraju dinamičke karakteristike procesa, mogu se zanemariti važne informacije koje rezultiraju nepouzdanom procjenom.

Procjenom dinamičkog modela prihvaća se dinamičnost procesa što može biti ključno za dobivanje pouzdanih procjena preostalih parametara (Bond, 2002; Bobić, 2010; Bezić i Galović, 2014). Uključivanje zavisne varijable s vremenskim pomakom (lagom), osim što ublažava krutost u prilagodbi, umanjuje problem izostavljenih varijabli modela.

Najbolji okvir za procjenu u kontekstu navedene problematike jest dinamički panel (Arellano i Bond, 1991; Arellano i Bover, 1995; Blundell i Bond, 1998) koji

predstavlja često korištenu metodu grupe GMM procjenitelja. Posebnost metode ogleda se u nepristranim i pouzdanim procjenama parametara putem instrumenata.

Arellano–Bond (Arellano i Bond 1991) i Arellano–Bover/Blundell–Bond (Arellano i Bover 1995; Blundell i Bond 1998) dinamički panel procjenitelji imaju sve veći značaj. Prema Roodmanu (2009) oba procjenitelja mogu biti aplicirana u slučaju malih T i velikih N panel podataka (odnosno za kratka vremenska razdoblja i veliki broj promatranih jedinica) i u postojanju linearne funkcijske veze.

Potrebno je zadovoljiti uvjete poput dinamiziranja zavisne varijable koja ovisi o prethodnim realizacijama, nezavisnih varijabli koje nisu nužno egzogene (u kontekstu njihove korelacije s prošlim i tekućim realizacijama pogreške), pojedinačnih vremenski-nepromjenjivih učinaka kao i pojave heteroskedastičnosti i autokorelacije.

Na temelju GMM metode razvijena su dva oblika dinamička procjenitelja; diferencirani GMM procjenitelj (Arellano i Bond, 1991) i sistemski GMM procjenitelj (Arellano i Bover, 1995; Blundell i Bond, 1998). Diferencirani i sistemski GMM procjenitelji stvoreni su za potrebe dinamičke panel analize i imaju određene pretpostavke procesa generiranja podataka (Roodman, 2009) koje treba imati na umu a to je da:

- postoji mogućnost autonomno raspoređenih pojedinačnih vremenski-nepromjenjivih učinaka. Takva situacija suprotna je regresijskom modelu vremenskih presjeka;
- neke od regresorskih varijabli mogu biti endogene,
- pojava mora biti dinamičke prirode, s realizacijom sadašnje zavisne varijable koja je pod utjecajem varijable iz prethodnih razdoblja,

- idiosinkrazijski poremećaji (osim vremenski-nepromjenjivih učinaka) imaju specifične oblike heteroskedastičnosti, autokorelacije i
- idiosinkrazijski poremećaji su nekorelirani između pojedenih varijabli.

Dinamički model s samo jednom vremenski pomaknutom (lagiranom) varijablom može biti prikazan sljedećom jednadžbom:

$$y_{it} = \beta y_{it-1} + u_i + v_{it}, |\beta| < 1$$

gdje je y_{it} vrijednost zavisne varijable i u razdoblju t; y_{t-1} je zavisna varijabla i s pomakom (lagom) za jedno razdoblje; u_i jesu pojedinačni vremenski-nepromjenjivi učinci, a v_{it} je slučajna pogreška. Pojedinačni učinci tretiraju se kao stohastički, a daljnja pretpostavka ključna za konzistentnost modela jest da su pogreške v_{it} serijski nekorelirane. Pojedinačni vremenski-nepromjenjivi učinci inicijalno su povezani s prethodnim utjecajem zavisne varijable modela što ukazuje na spomenuti problem endogenosti.

Iznimno, kada postoji odsutnost serijske korelacije (autokorelacije) u slučajnoj pogrešci, vremenski pomaknute (lagirane) razlike odnosno pomaci endogenih varijabli mogu biti uključeni kao instrumenti modela (Arellano i Bond, 1991; Greene, 2002; Bezić i Galović, 2014; Stojčić et al. 2011; Stojčić i Hashi, 2011; Stojčić et al., 2012).

Drugi oblik GMM procjenitelja - diferencirani GMM procjenitelj rješava problem vremenski-nepromjenjivih učinaka transformacijom jednadžbe. Transformirani model prikazan na sljedeći način:

$$y_{it} - y_{it-1} = \beta y_{it-1} - \beta y_{it-2} + v_{it} - v_{it-1}, |\beta| < 1$$

Budući da su vremenski-nepromjenjivi učinci poništeni, problem endogenosti ostaje zbog korelacije između vremenski pomaknute varijable i slučajne pogreške što je posebno vidljivo kod varijabli yit-1 i vit-1 (Greene, 2002; Bezić i Galović, 2014). Zbog pretpostavke o odsutnosti serijske korelacije u izvornoj slučajnoj pogrešci, Arellano i Bond (1991) predlažu uključivanje razlike (yit-2 - yit-3) i razine (yit-2) endogenih varijabli s vremenskim pomakom kao instrumenata, čime bi se pojačala efikasnost procjenitelja koji pretpostavlja sva dostupna ograničenja momenata.

Prema Greenu (2002), instrumenti s prevelikim pomakom ukazuju na manjak informacija o naknadnim promjena. Utvrđena je također nepouzdanost i slabija učinkovitost diferenciranog GMM procjenitelja u slučajevima kada je vremenski pomak preblizu slučajnom hodu (Blundell i Bond, 1998; Roodman, 2009b). Sistemski GMM procjenitelj otkriva prednosti u takvom slučaju (Arellano i Bover, 1995; Blundell i Bond, 1998). Izračunavaju se podaci s dvostruko većim brojem opažanja; jedni za netransformirane, a drugi za transformirane jednadžbe.

Uključivanje netransformirane jednadžbe može imati opravdanje u prethodnim promjenama. Prethodne promjene sadašnjih razina mogu se predvidjeti prije promjena budućih razina onda kada je vremenski pomak preblizu slučajnom hodu. Sistemski procjenitelj sagledan je kao jednadžba s jednakom linearnom vezom između jednakih koeficijenata za koje se smatra da su primijenjeni za transformirane i netransformirane varijable (Roodman, 2009). Jedna od ključnih prednosti sistemskog u odnosu na diferencirani GMM procjenitelj ogleda se u mogućnosti uključivanja vremenski-

nepromjenjivih varijabli koje se međusobno razlikuju po fiksnim učincima. U konačnici, dodavanjem instrumenata transformiranih za netransformirane jednadžbe, sistemski procjenitelj daje veći obujam informacija korištenih u procjeni i istovremeno povećava svoju učinkovitost.

Unatoč svojim velikim prednostima u odnosu na diferenciranog procjenitelja, sistemski GMM procjenitelj ima nedostatke. U najvećem broju slučajeva, istaknute su restrikcije poput osjetljivosti na broj instrumenata i nepotvrđivanje početne pretpostavke. Roodman (2009) konstatira kako velik broj instrumenata može učiniti dijagnostiku (npr. Hansenov test) nepouzdanom u smislu odbijanja nul hipoteze o valjanosti instrumenata. Smatra se kako ne postoji optimalan broj instrumenata korištenih u procjeni, već je uvriježeno pravilo kako njihov broj ne prelazi broj grupa (podataka vremenskih nizova).

Prepoznat je dodatni problem, a to je uvjet potvrđivanja početne pretpostavke. Koeficijent vremenski pomaknute zavisne varijable mora imati apsolutnu vrijednost manju od 1 kako bi proces bio konvergentan i kao takav ne bi trebao biti koreliran s vremensko-nepromjenjivim učincima. Dinamički procjenitelji mogu se koristiti primjenom procedure u jednom koraku i procedure u dva koraka.

GMM procjenitelj u jednom koraku ukazuje na pretpostavke (poput homoskedastičnosti) vagane i ne pokazuje robusnost na probleme heteroskedastičnosti i kros-korelacije. Procedura robusnog procjenitelja predstavlja dodatni korak u kojem se koriste reziduali iz prvog dijela kako bi se identificirala optimalna vagana matrica.

Matrica predstavlja sastavni dio GMM procjenitelja koji pokazuje robusnost na heteroskedastičnost i kros - korelaciju[2] (Roodman, 2009). Međutim, potrebno je

[2] Korelacija jedne vremenske serije s drugom koja je pomaknuta u vremenu.

skrenuti pažnju na nekonzistentnost standardnih pogreški i to onda kada je evidentan prevelik broj instrumenata. Takav problem može biti prevladan korištenjem Windmeijerovih (2005) korekcija za standardne pogreške u dva koraka. Windmeijerove korekcije standardnih pogrešaka pokazale su se kao učinkovitije u odnosu na standardne pogreške u jednom koraku (Roodman, 2009). Windmeijerove korekcije standardnih pogrešaka predstavljaju sastavni dio testiranja utjecaja u doktorskom radu.

Prethodni dio metodologije istraživanja razmatra glavne prednosti dinamičkog panel modela između kojeg se pojavljuje mogućnost sagledavanja razlike između kratkoročnog i dugoročnog utjecaja čimbenika inozemnih direktnih investicija odabranih zemalja. Shodno tome, početna jednadžba može se nadopuniti uključivanjem eksplanatorne varijable x i to na sljedeći način:

$$y_{it} = \beta y_{it-1} + \beta_2 x_{it} + \eta_i + v_{it}, |\beta| < 1$$

U danoj jednadžbi, procijenjeni koeficijent β2 ima funkciju kratkoročnog multiplikatora koji istovremeno predstavlja segment predviđene promjene (Greene, 2002, p. 568). S druge strane, učinak dugog roka može se algebarski izračunati kao umnožak koeficijenta β2 i dugoročnog multiplikatora $\frac{1}{1-\beta_1}$.

Standardna pogreška i pripadajuća *t* statistika koeficijenta mogu biti izračunate primjenom delta metode (Greene, 2002). Međutim, potrebno je imati u vidu kako su dobiveni rezultati dugoročnih koeficijenata valjani uz postojanje pretpostavke sistemske stabilnosti. Može se zaključiti kako prezentirana GMM metodologija i njena

obilježja imaju svoju teoretsku i empirijsku podlogu u dokazivanju utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije izabranih zemalja.

4.2. KONSTRUKCIJA EKONOMETRIJSKOG MODELA

Testiranje se temelji na modeliranju i primjeni ekonometrijske panel analize – GMM procjenitelju. Odabir ekonometrijske metode je provjeren, opravdan i primjenjiv u primjerima određene skupine znanstvenih članaka. Praćenje utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije temelji se na upotrebi sistemskog GMM (Generalizirana metoda momenata) procjenitelja u dva koraka dinamičke panel analize.

Empirijski dio istraživanja temelji se na sekundarnom istraživanju doktoranda. Rezultati istraživanja odnose se na razdoblje od 2001. do 2013. godine. Ekonometrijski model sačinjava ukupno 87 zemalja tj. gospodarstva s izrazito visokim rizikom, s visokim rizikom, srednjim rizikom, niskim rizikom, beznačajnim rizikom odnosno nikakvim rizikom za nastanak terorističkih napada. Republika Hrvatska pripada grupi zemalja s beznačajnim rizikom.

Klasifikacija analiziranih zemalja preuzeta je s mrežne stranice Crisis Management Web Analytics iz 2015. godine (http://www.riskmap.aon.co.uk/Terrorism_Risk_Map.aspx). Karta terorizma i rizika od političkog nasilja iz 2015. godine je prikazana u okviru Priloga 3.

Budući da je evidentan različit utjecaj terorizma na grupe zemalja, u radu su zemlje podijeljene na pet glavnih grupa. Time se jasnije prezentira utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije i dobiva se slika utjecaja na globalnoj razini.

Grupe zemalja uključuju:

1. **Zemlje s izrazito visokim rizikom** (Pakistan, Afganistan, Irak, Sirija, Jordan, Jemen, Somalija, Nigerija, Čad, SAR i Sudan);
2. **Zemlje s visokim rizikom** (Sjeverna Koreja, Filipini, Indonezija, Indija, Mijanmar, Tajland, Saudijska Arabija, Turska, Ukrajina, Alžir, Egipat, Venecuela, Kolumbija i Izrael);
3. **Zemlje srednjom razinom rizika** (Rusija, Kina, Vijetnam, Brazil, Bolivija, Argentina, Paragvaj, Meksiko, Peru, Francuska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Grčka, Kambodža, Tunis, Uganda, Mozambik i Gruzija);
4. **Zemlje s niskom razinom rizika** (Kanada, SAD, UK, Kazahstan, Azerbajđan, Norveška, Španjolska, Portugal, Italija, Rumunjska, Bugarska, Madžarska, Njemačka, Poljska, Slovačka, Irska, Litva , Latvija, Estonija, Nizozemska, Belgija, Danska, Maroko, Cipar, Južna Koreja, Australija, Bjelorusija) te
5. **Zemlje s beznačajnim rizikom** (Švedska, Finska, Češka, Austrija, Hrvatska, Uzbekistan, Urugvaj, Kostarika, Kuba, Novi Zeland, Botsvana, Namibia, Island, Luksemburg, Malta, Slovenija i Švicarska).

Sukladno navedenom, u empirijskom dijelu doktorskog rada očekuje se signifikantan utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika promatrane skupine zemalja **(H1).**

Ne očekuje se toliko značajna uloga prirodnih katastrofa na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika **(H2).**

Zatim, pretpostavlja se učinak ekonomske varijable GDP per capita **(H3)** u kontekstu povećanja priljeva inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika.

Varijabla kapitalne otvorenosti i financijske klime trebala bi imati pozitivni predznak, ali nedovoljno velik utjecaj na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika **(H4).**

Inozemne direktne investicije predstavljaju proces koji se razvija tijekom određenog vremena **(H5)**.

Dokazivanjem spomenutih hipoteza, daje se odgovor na pitanje o signifikantnosti utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije izabranih zemalja. Navedene hipoteze sastavni su dio ekonometrijskog ispitivanja u kojem će se navedene pretpostavke prihvatiti ili odbaciti.

Budući kako su definirani cilj istraživanja i pretpostavke modela (**H1**, **H2**, **H3**, **H4, H5**), izabrane relevantne varijable modela, slijedi specifikacija i testiranje modela. Ekonometrijski model doktorske disertacije izgleda na sljedeći način:

$$\ln fdi_{it} = \beta_0 + \beta_1 \ln fdiL1_{i(t-1)} - \beta_2 incidents_{it} - \beta_3 disasters_{it} + \beta_4 \ln gdp_{it} + \beta_5 \ln ka_open_{it} + \sum_{t=2003}^{2013} godina_t + u_{it} + v_{it}$$

Za zavisnu varijablu ekonometrijskog modela odabran je prirodan logaritam stanja dolaznih inozemnih direktnih investicija (*lnfdi*) po glavi stanovnika (per capita). Inozemne direktne investicije kao zavisna varijabla uključuje temeljni kapital, reinvestiranu dobit i zajmovi između poduzeća. Priljev inozemnih direktnih investicija predstavlja direktno ili indirektno ulaganje inozemnog ulagača. Podaci će su preuzeti iz referentne baze UNCTAD (2015). Argumenti koji idu u korist odabira zavisne varijable inozemnih direktnih investicija mogu se pronaći u empirijskim istraživanjima koja potvrđuju negativni utjecaj terorističkih napada na inozemne direktne investicije. Primjera radi, Enders i Sandler (1996) promatraju zemlje poput Grčke i Španjolske.

Njihovi rezultati ukazuju na pad neto priljeva inozemnih direktnih investicija za 13,5% i 11,9% koji je uzrokovan terorističkim napadima u razdoblju od 1975. do 1995. godine. Enders, Sachsida i Sandler (2006) koriste se analizom vremenskih serija i panel analizom putem kojih dokazuju negativan utjecaj međunarodnog terorizma na odljeve američkih direktnih investicija. Filer i Stanišić (2012) analiziraju utjecaj terorizma na kapitalne priljeve 160 zemalja u razdoblju od 25 godina. Autori zaključuju kako teroristički napadi značajno smanjuju tijek inozemnih direktnih investicija bez učinka na inozemni dug i portflio ulaganja.

Za nezavisne varijable modela izabrane su sljedeće varijable među kojima su prirodan logaritam stanja dolaznih inozemnih direktnih investicija iz prethodne godine (*lnfdiL1*), broj incidenata (*incidents*), BDP per capita (l*ngdp*), vrijednosti KAPOEN indeksa (*ka_open*) te prirodne katastrofe (*disasters*).

lnfdiL1 predstavlja prirodni logaritam stanja dolaznih inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika iz prethodne godine i paralelno predstavlja vremensko-pomaknuta varijabla.

Druga nezavisna varijabla je varijabla *incidents* koja predstavlja ukupan broj terorističkih napada tj. incidenata. Podaci su preuzeti iz referentne baze Global Terrorism Database (2015). Određen broj empirijskih istraživanja (Kang i Lee, 2007; Agrawal, 2011; Bandyopadhyay et. al. (2011); Filler i Stanišić, 2012; Shahbaz et al., 2013) uključuju broj terorističkih incidenata i/ili terorističkih žrtava kao nezavisne varijable modela. Provedene studije generalno potvrđuju negativan utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije. Stoga, u ovom istraživanju odabiru se varijable incidents i koja mjeri utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije.

U model je uključen prirodni logaritam ekonomske varijable BDP po glavi stanovnika (*lngdp*) promatranih zemalja. Varijabla lngdp uzima se kao endogena u okviru modela zbog utjecaja različitog broja čimbenika. Dodatni argument leži u činjenici kako su inozemne direktne investicije pod utjecajem veličine odnosno razvoja gospodarstva, ali i obrnuto. Emprijsko uporište može se pronaći u istraživanjima Kanga i Lee (2007), Abadie i Gardeazabala (2008), Agrawala (2011) i Fillera i Stanišić, 2012. Vrijednosti BDP per capita promatranih zemalja preuzete su iz referentne baze UNCTAD (2015). Denominirane su u američkim dolarima te su prikazane kroz konstantne cijene i konstantne devizne tečajeve iz 2005. godine.

Jednadžba modela podrazumijeva tzv. Chinn-Ito (KAPOEN) indeks koji mjeri stupanj kapitalne otvorenosti promatranih zemalja. Varijabla *ka_open* predstavlja institucionalnu varijablu modela i paralelno prikazuje kakva je financijska klima određene zemlje. KAPOEN indeks se temelji na binarnim „dummy“ varijablama koje prikazuju ograničenja prekograničnih financijskih transakcija IMF-ovog izvješća Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions (AREAER). Indeks je prvotno razvijen od strane Chinna i Ito-a (2006) i primjenjiv je u istraživanjima utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije Fillera i Stanišić (2012).

U ekonometrijsku analizu uključena je varijabla prirodnih katastrofa (*disasters*) čiji su podaci preuzeti sa baze podataka International Disasters Database (www.emdat.be). Varijabla prirodnih katastrofa se tretira kao nezavisna varijabla u istraživanjima autora poput Stanišić (2012), Sanjo (2011) koji pritom potvrđuju negativan utjecaj prirodnih katastrofa na priljev FDI-ja. Varijabla u označava

pojedinačne vremenski-nepromjenjive učinke, dok je v slučajna pogreška modela. Utjecaj ispuštenih varijabli izmjeren je učincima konstante.

4.3. REZULTATI EKONOMETRIJSKOG MODELA

Primjenom dinamičkog modela, potencijalni problemi endogenosti i mjerene pogreške mogu se eliminirati korištenjem instrumenata odnosno vremenskih pomaka (lagova) zavisne varijable. Jedna od prednosti odabrane metodologije ogleda se u mogućnosti sagledavanja razlike između kratkoročnog i dugoročnog utjecaja čimbenika na priljev inozemnih direktnih investicija odabranih zemalja. Implementacijom dinamičkog panela eliminiraju se problemi koji mogu utjecati na pouzdanost i ocjenu rezultata empirijske analize. Primarno je izvršena dijagnostika modela, a utjecaj će se testirati izborom dinamičkog panela. Putem dinamičkog panela procjenjuje se kratkoročni i dugoročni utjecaj čimbenika na priljev inozemnih direktnih investicija. Upotrebom sistemskog GMM procjenitelja u dva koraka analizira se signifikantnost utjecaja terorističkih incidenata te ostalih nezavisnih varijabli na priljev inozemnih direktnih investicija. Dinamička panel analiza temelji se na primjeni ekonometrijskog alata STATA 11.

Rezultati prate utjecaj odabranih nezavisnih varijabli inozemnih direktnih investicija iz prethodne godine (lnfdiL1), broj incidenata (*incidents*), BDP per capita (*lngdp*), vrijednosti KAPOEN indeksa (*ka_open*) te prirodne katastrofe (*disasters*) na zavisnu varijablu lnfdi. Prikazuju se rezultati procjene i dijagnostiku dinamičkog panel modela dugog i kratkog roka na primjeru zavisne varijable *lnfdi*. Detaljni ispis rezultata sistemskog GMM procjenitelja u dva koraka može se pronaći u Prilogu 1.

Tablica 1. Rezultati dinamičkog panela sistemskog GMM procjenitelja od 2001. do 2013. godine (zavisna varijabla lnfdi)

lnfdi	KRATKI ROK	DUGI ROK
Zavisna varijabla s vremenskim pomakom (*lnfdiL1*)	.9270335***	-
incidents	-.0001034***	-.0014173***
disasters	-.0009131	-.0125138
lngdp	.0687755	.9425634***
ln ka_open	.028968	.3970048
Konstanta	.0370554	-
DIJAGNOSTIKA MODELA	**KRATKI ROK**	**DUGI ROK**
Broj opažanja	961	-
Broj grupa	81	-
Waldow test	45747.91	-
Prob>chi2	0.000	-
Hansen J Statistika	74.66	-
Prob>chi2	0,130	-
Arellano-Bond test za AR(1) u prvim diferencijama	-2.88	-
Prob>chi2	0,004	-
Arellano-Bond test za AR(2) u prvim diferencijama	1.71	-
Prob>chi2	0,088	-

Izvor: Izračun doktoranda

P-vrijednosti u zagradi i oznake ***, ** ukazuju na razinu od 1% i 5% signifikantnosti. P- vrijednosti su dobivene izračunom dinamičke procedure u dva koraka koristeći se Windmeeijerovim korigiranim robusnim standardnim pogreškama.

Ispravnost korištenih instrumenata potvrđena je Hansenovim testom. Jedna od glavnih karakteristika Hansenovog testa uključuje robusnost na heteroskedastičnost. Iako se preporučuje da dobivena vrijednost bude u granicama intervala 0,25 i 0,99, vrijednost od 0,13 je validna zbog ostalih rezultata dijagnostike (broj instrumenata, grupa itd.). Zaključak je da se prihvaća nulhipoteza o ispravnosti instrumenata modela.

Zaključak je da se prihvaća nulhipoteza o ispravnosti instrumenata modela. U prethodnoj tablici može se zamijetiti kako je broj grupa nadmašuje broj instrumenata u modelu (81>79) što dodatno potvrđuje validnost rezultata GMM procjenitelja.

Putem Arellano-Bond testa ispituje se postojanje autokorelacije prvog (AR1) i drugog reda pogrešaka (AR2) u prvim diferencijama jednadžbe. Rezultati Arellano-Bond testova ne ukazuju na prisutnost autokorelacije drugog reda zbog koeficijenta 0,08 koji je veći od dopuštene granice od 0,05. Stoga nulhipoteze o nepostojanju autokorelacije drugog reda su u cijelosti prihvaćene.

Varijable *yr4, yr5, yr6, yr7, yr8, yr9 yr10, yr11, yr12, yr13* i *yr14* označavaju dummy (kategorijske) varijable modela za svaku pojedinu godinu. Kategorijske varijable čine tzv. univerzalne šokove (eng. crossection shocks) tj. pojave koje nastaju u jednoj godini, a mogu utjecati na sva opažanja u danoj godini. Rezultati Waldowog testa ukazuju na visoku eksplanatornu moć varijabli modela što potvrđuje pripadajuća signifikantnost testa. Sintezom rezultata dijagnostike može se konstatirati da je model specificiran na odgovarajući način. Može se zaključiti da model može biti podvrgnut ekonometrijskom testiranju utjecaja nezavisnih varijabli na zavisnu varijablu.

Nakon što su sagledani rezultati dijagnostike modela, slijedi interpretacija dobivenih rezultata GMM procjene. Dobiveni koeficijenti su najprije sagledani u okvirima kratkog roka, a potom kroz dugi rok.

Evidentan je pozitivan i visoko signifikantan koeficijent vremenski pomaknute (lagirane) zavisne varijable *fdiL1* što podupire tezu da su sadašnje vrijednosti u pozitivnom odnosu s prethodnim realizacijama. Drugim riječima, magnituda koeficijenta govori da 1% povećanje vrijednosti dolaznih inozemnih direktnih investicija per capita prethodnog razdoblja rezultira rastom od 0,92% u tekućem razdoblju uz uvjet konstantnosti ostalih varijabli modela.

Priljev inozemnih direktnih investicija per capita smanjit će za 0,0001% ako se varijabla broj incidenata poveća za 1%, uz uvjet ceteris paribus. Ostale varijable pokazale su se nesignifikatnim u vidu utjecaja na varijablu priljev direktnih investicija.

U kratkom roku, dvije od pet uključenih nezavisnih varijabli modela pokazale su se statistički signifikantnima i imaju očekivan predznak. Prethodno je navedeno kako su estimacije GMM procjenitelja u dugom roku izračunate temeljem zbroja geometrijskog niza odnosno množenjem kratkoročnog koeficijenta s multiplikatorom.

Koeficijenti dugog roka imaju očekivani predznak i zadovoljavajuću statističku signifikantnost. Varijabla dolaznih inozemnih direktnih investicija per capita smanjit će za 0,0014% ako se varijabla broj incidenata poveća za 1%, uz uvjet ceteris paribus.

Vrijednost priljeva inozemnih direktnih investicija per capita rezultira rastom od 0,94% ako se GDP per capita poveća za 1% uz uvjet konstantnosti ostalih varijabli modela. Ostale varijable pokazale su se nesignifikatnim u vidu utjecaja na varijablu dolaznih direktnih investicija.

4.4. ZAKLJUČCI PROVEDENOG EKONOMETRIJSKOG ISPITIVANJA

Cilj doktorskog rada bio je ispitati utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija, uzimajući u obzir kretanja ostalih potencijalno signifikantnih varijabli. Pored zavisne varijable *lnfdi*, izabrane su nezavisne varijable modela koji uključuju prirodan logaritam stanja dolaznih inozemnih direktnih investicija iz prethodne godine (*lnfdiL1*), broj incidenata (*incidents*), BDP per capita (l*ngdp*), vrijednosti KAPOEN indeksa (*ka_open*) te prirodne katastrofe (*disasters*). Predmet istraživanja doktorskog rada su 87 gospodarstva svijeta klasificiranih prema razini rizika za nastanak terorističkih napada kojima se ispituje utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije. Odabir zavisne i nezavisnih varijabli modela temeljen je na kombinaciji dobivenih spoznaja iz relevantne znanstvene literature. U okviru konzultiranih referenci, nije se naišlo na izvore koji istražuju utjecaj terorizma na inozemne direktne investicije i to primjenom sistemskog GMM procjenitelja u dva koraka.

Rezultati ekonometrijskog testiranja potvrdili su pretpostavku **H1**. Rezultati impliciraju na pozitivan i statistički značajan utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika. Sukladno pretpostavci **H2**, utjecaj prirodnih katastrofa na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika relativno je slab i nesignifikantan. Zabilježen je statistički nesignifikantan utjecaj varijable GDP per capita (**H3**) na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika u kratkom roku. S druge strane, utjecaj GDP-a per capita je izražen u dugom roku. Polazeći od pretpostavki modela, potvrđen je nesignifikantan utjecaj KAPOEN indeksa na priljev inozemnih direktnih investicija po glavi stanovnika (**H4**).

Potvrđena je pretpostavka **H5** prema kojoj priljev inozemnih direktnih investicija predstavlja proces koji se razvija tijekom određenog vremena. Ne treba zanemariti činjenicu kako inozemne direktne investicije mogu biti posljedica inozemnih direktnih investicija iz prethodnih razdoblja. Evidentno je kako direktne inozemne investicije ne daju kratkoročno opipljive rezultate. Signifikantnost vremenski pomaknute varijable može ukazivati kako prethodne inozemne direktne investicije poduzeća daju jasnu sliku o povoljnoj investicijskoj klimi zemlje te dodatno privlači ostala poduzeća i njihove direktne investicije. U konačnici, metodološki je prikazane modele moguće nadopunjavati i razvijati te je, u ovisnosti o ciljevima interesima zainteresiranih stručnjaka, moguće dodavati nove varijable u modele.

5. PREPORUKE ZA POVEĆAVANJE PRILJEVA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA I PRIJEDLOG MJERA ZA ZAŠTITU OD TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. PREPORUKE ZA POVEĆANJE PRILJEVA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U SVIJETLU NEGATIVNIH IMPLIKACIJA TERORIZMA

Neka od najbitnijih pitanja povezanih s razvojem gospodarstava odnose se na inozemne direktne investicije koje donose višestruke koristi. Empirijska istraživanja potvrđuju važnost takvih investicija, dajući pritom prednost inozemnim poduzećima koji uz kapital donose i neka specifična znanja i sofisticiranu tehnologiju. Rezultati provedenog sekundarnog istraživanja u okviru doktorskog rada pokazali su da se stavovi istraživača često poklapaju. Naime, većina provedenih istraživanja potvrđuje utjecaj terorizma na priljev direktnih inozemnih investicija.

U doktorskom radu posebna pozornost je usmjerena na skup od 87 zemalja (uključujući i Republiku Hrvatsku) tj. gospodarstva s izrazito visokim rizikom, s visokim rizikom, srednjim rizikom, niskim rizikom, beznačajnim rizikom odnosno nikakvim rizikom za nastanak terorističkih napada za razdoblje od 2001. do 2013. godine. Temeljem dobivenih rezultata i spoznaja empirijskog istraživanja doktorske disertacije u nastavku se daju preporuke za povećanje inozemnih direktnih investicija.

Zemlje primateljice trebaju povećati svijest o okolnostima i trendovima priljeva inozemnih direktnih investicija u svijetu. Svjetski tokovi inozemnih direktnih investicija su zbog posljedica globalne financijske krize značajno smanjeni, posebno u zemljama EU i SAD-a, ali i u zemljama BRICS-a. Natjecanje za njihovo privlačenje je intenzivirano, osobito među manje razvijenim zemljama. Kako bi privukle inozemne direktne investicije, zemlje trebaju revidirati vanjskotrgovinsku politiku (tarifne i netarifne barijere te ojačati regulatorno okruženje).

Zemlje primateljice moraju biti upoznate s motivima i preferencijama nositelja inozemnih direktnih investicija. Neka poduzeća investitori su više fokusirana na maksimizaciju profita, za razliku od ostalih poduzeća investitora koja su orijentirana prema risk menadžmentu i minimalizaciji gubitka. Intenziviranje odnosa između nositelja vlasti mogu ojačati suradnju na području transfera kapitala. Neka poduzeća investitori mogu zanemariti utjecaj terorizma zbog zadovoljavajućeg iskustva te čvrstih partnerskih i institucionalnih veza između zemalja.

Zemlje primateljice inozemnih direktnih investicija moraju se orijentirati prema nedostacima koji ugrožavaju investicijsku klimu i preveniraju njezino učinkovito promicanje u međunarodnom okruženju. Administrativne prepreke, česte promjene propisa, neadekvatna fiskalna politika često su prikazane kao prepreke za nositelje inozemnih direktnih investicija. Stoga, države trebaju učinkovitije koristiti instrumente porezne politike koji bi privukli inozemne direktne investicije. Potrebno je također istaknuti značaj oporezivanja potrošnje, reducirana stopa korporativnih poreza koji predstavljaju važan čimbenik za privlačenje inozemnih investicija. Stoga, u funkciji povećanja priljeva inozemnih direktnih investicija potrebno je neprestano

vrednovanje učinaka postojećih poreznih opterećenja te sagledavanje mogućnosti i vođenja proaktivne fiskalne politike zemalja.

Zemlje primateljice inozemnih direktnih investicija moraju jasno sagledati negativan utjecaj terorizma na međunarodnu razmjenu. Terorizam rezultira pojačavanjem sigurnosnih mjera i kontrole. Pored toga što su takvi instrumenti ekonomski neproduktivni, oni otežavaju vanjskotrgovinsko poslovanje i povratno utječu na pad trgovinskog volumena. U prilog tome govore pojačane mjere sigurnosti poslije terorističkih napada u SAD-u (11.rujna 2001. godine) koje su se negativno odrazile na tijek svjetske trgovine. Kada bi se novčana sredstva (djelomično) usmjerila na obrazovanje, znanost ili infrastrukturu produktivnost zemalja bila bi veća, a zemlje bi ostvarile veću razinu međunarodne konkurentnosti.

Zemlje primateljice inozemnih direktnih investicija trebaju predvidjeti promjene koje donosi povećanje njihovog političkog rizika. Rast političkog rizika kao posljedice geopolitičke krize u zemljama nepovoljno utječe na investicijske planove nositelja inozemnih direktnih investicija i izaziva usporavanje rasta globalne ekonomije. Štoviše, negativne implikacije terorističkih incidenata oslabljuju povjerenje investitora, a ono je ključni element u ohrabrivanju priljeva inozemnih direktnih investicija.

Zemlje u okruženju trebaju razviti svijest o negativnim implikacijama terorističkih aktivnosti na njihov gospodarski rast. Terorizam usporava / eliminira priljev inozemnih direktnih investicija u zemljama. Terorizam može rezultirati oštećenjem imovine, ljudskim žrtvama, troškovima liječenja, oštećenjem infrastrukture i ograničavanjem trgovine. Ako se radi o većem terorističkom činu, onda

je ugrožen proizvodni kapacitet tih zemalja. Rezultat je prenamjena proračunskih sredstava prema jačanju sigurnosnih mjera i / ili ograničavanje međunarodne razmjene. Prekidom priljeva inozemnih direktnih investicija kao jednog od važnijih čimbenika uštede utječe se na usporavanje gospodarskog rasta. Štoviše, terorizam se može manifestirati putem negativnih učinaka prelijevanja na susjedne zemlje i to znatnim povlačenjem kapitala. U konačnici utječe se na usporavanje gospodarskog rasta ne samo u jednoj zemlji, već i u cijeloj regiji.

Zemlje primateljice inozemnih direktnih investicija trebaju biti upoznate s negativnim učincima na njihovu industriju i sektore. Zrakoplovna industrija, turizam, ugostiteljstvo, maloprodaja predstavljaju posebno ugrožena područja gospodarstva. Povećavaju se troškovi poslovanja putem većih premija osiguranja, troškovno izdašnih mjera sigurnosti i povećanja troškova rada izazvanih rizikom.

5.2. PRIJEDLOG MJERA ZA ZAŠTITU OD TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Terorizam je u XXI. stoljeću, zbog snažne eskalacije broja izvršenih terorističkih akata, ubijenih i ranjenih osoba te razmjerima materijalnih šteta i straha od novih napada, postao jedan od najznačajnijih globalnih političkih i sigurnosnih problema koji ozbiljno narušava međunarodne odnose i ugrožava mir u svijetu.

Učestalost terorističkih akata u svim dijelovima svijeta jasno pokazuje da je terorizam globalna prijetnja razvoju demokracije, očuvanju ljudskih prava i temeljnih

sloboda te potkopava funkcioniranje demokratskih političkih sustava, ugrožava unutarnju i međunarodnu sigurnost, uvjetuje povećano izdvajanje financijskih sredstava iz državnog proračuna, uzrokuje veliko financijsko opterećenje javnom i privatnom sektoru što se negativno odražava na njihovo poslovanje i efikasnost na tržištu.

Mjere i aktivnosti koje se poduzimaju u prevenciji i suzbijanju terorizma u državnom, javnom i privatnom sektoru obavljaju se u cilju zaštite i funkcioniranja svih subjekata političkog i gospodarskog sustava zemlje, međunarodnog poslovanja, razvoja ekonomskih odnosa i doprinosu miru u svijetu.

Republika Hrvatska i njeni građani već su bili izloženi terorizmu, osobito tijekom Domovinskog rata – djelovanjem pripadnika paravojnih formacija tzv. „Vojske Republike Srpske“ te bivše Jugoslavenske narodne armije.[3] Ovome treba dodati da su institucije Republike Hrvatske, hrvatski državljani i hrvatske tvrtke bili meta terorističkih napada radikalnih islamskih terorističkih organizacija i u inozemstvu.[4]

Republika Hrvatska, s ciljem prevencije i suzbijanja terorizma, odnosno potencijalnog djelovanja osoba iz Hrvatske, koje su povezane s teroristima i terorističkim organizacijama, poduzima sustavne mjere i aktivnosti kojima se

[3] Zakon o kaznenim djelima podrivačke i terorističke djelatnosti protiv državnog suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 74/92).

[4] Primjerice: 1) ubojstvo 12 djelatnika tvrtke Hidroelektre u Alžiru 1993., koje je počinila alžirska Oružana islamska grupa (*ar. al-Jama'ah al-Islamiyah al-Musallaha, franc. Groupe Islamique Arme – GIA)*, 2) teroristički napad auto-bombom egipatske Islamske grupe (*ar. al-Gama'at al-Islamiyya, engl. Islamic Group)* u Rijeci 1995., kojom prigodom je ranjeno 29 osoba, dok je jedna smrtno stradala te 3) otmica i ubojstvo hrvatskoga državljanina Tomislava Salopeka 2015., koju je provela teroristička organizacija ISIL (Islamska država Iraka i Levanta ili Islamska država Iraka i Sirije; hr. kratica – IDIL; engl. kratica – ISIL).

onemogućava korištenje teritorija Republike Hrvatske za pripremu, planiranje i izvođenje terorističkih akata u zemlji i inozemstvu.

S ciljem konkretiziranja svih mjera i aktivnosti koje se odnose na borbu protiv terorizma na nacionalnoj razini, Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanja terorizma (2015) te provedbeni Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma (2012). Radi koordiniranja i praćenja aktivnosti provedbe navedenih odluka, Vlada je osnovala Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma. Navedeno tijelo na strateškoj razini predlaže poduzimanje prikladnih mjera i postupaka, koji su ujedno i konkretan međunarodni doprinos Republike Hrvatske u protuterorističkom djelovanju. Naime, u Hrvatskoj postoji svijest o tome da je terorizam globalna prijetnja miru, zbog čega se i zaštita nacionalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj dodatno jača organiziranim sustavom zajedničkoga protuterorističkog djelovanja članica Ujedinjenih naroda (*UN*), Europske unije (*EU*), Organizacije Sjevernoatlantskog sporazuma (*NATO*), Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS – engl. *OSCE*), Vijeća Europe (VE – engl. *CoE*), Interpola, Europola i drugih međunarodnih organizacija.

Nacionalna strategija definira da ciljeve u borbi protiv terorizma treba ostvariti provođenjem mjera prevencije, suzbijanja, mjera zaštite i saniranja štete od terorističkog napada, mjera kaznenog progona i procesuiranja osoba i subjekata povezanih s terorizmom, jačanjem međuinstitucionalne koordinacije i međunarodne suradnje (Nacionalna strategija, 2015).

Mjere za zaštitu od terorističkih aktivnosti planiraju se i provode radi cjelovite i sustavne zaštite od terorističkog djelovanja, saniranja štete i posljedica nastalih od

potencijalnih terorističkih akata, ukupne zaštite nacionalne sigurnosti i mira u svijetu te jačanja kapaciteta svih relevantnih sastavnica hrvatskog društva, kojima se prevenira i suzbija djelovanje pojedinaca, skupina ili organizacija koje promiču ideologiju terorizma, primjenu nasilja i prijetnju nasiljem u ostvarivanju političkih, ideoloških, vjerskih ili neki drugih ciljeva.

Mjere prevencije odnose se na:

- organiziranu i planiranu suradnju putem zajedničkih programa državnih i javnih institucija s vjerskim zajednicama, s ciljem širenja tolerancije, ekumenizma i poštovanja vjerskih prava i osjećaja svih građana, neovisno o vjerskoj pripadnosti,
- suradnju državnih institucija i jedinica lokalne uprave i regionalne samouprave s nevladinim udrugama, odnosno udrugama civilnog društva, putem projekata i programa koji jačaju ljudska prava i slobode, neovisno o vjerskoj, rasnoj ili nacionalnoj pripadnosti, s ciljem smanjenja netrpeljivosti i širenja radikalnih i ekstremnih ideologija,
- suzbijanje uporabe Interneta u terorističke svrhe,
- suradnju s nacionalnim i lokalnim medijima radi sprječavanja promidžbe terorizma i drugih radikalnih i ekstremnih ideologija koje dovode do terorizma,
- zabranu ulaska u Republiku Hrvatsku stranim državljanima koji zagovaraju terorizam i podupiru terorističke organizacije u svijetu,
- uključivanje akademske zajednice u istraživanje terorizma i drugih radikalnih i ekstremnih ideologija te korištenje rezultata istraživanja za otklanjanje uzroka

terorizma i drugih radikalnih društveno neprihvatljivih ponašanja koja dovode do terorizma,

- provođenje nadzora u primjeni mjera informacijske sigurnosti u svim sektorima kritične nacionalne infrastrukture,
- sigurnosnu edukacija djelatnika u državnom, javnom i privatnom sektoru, odnosno djelatnika koji su zaposleni u sektorima kritične nacionalne infrastrukture,
- nadzor i kontrolu pravnih i fizičkih osoba koje rade i postupaju s klasificiranim podacima,
- žurno rješavanje pitanja od naglašenog interesa i onih koja se odnose na položaj vjerskih i manjinskih zajednica kojima se rješavaju njihova temeljna prava i slobode te
- sudjelovanje u zajedničkim misijama i operacijama koji pridonose miru u svijetu.[5]

[5] Nacionalna strategija, točka 21.:
"Prevencija je stvaranje takvih političkih, društvenih i ekonomskih okolnosti koje jačaju unutarnju koheziju društva i otpornost na utjecaje ekstremnih ideologija te uklanjaju preduvjete nastanka i širenja terorizma u svim elementima njegove pojavnosti. Republika Hrvatska vidi prevenciju terorizma kao napor usmjeren na onemogućavanje širenja ideologija koje jesu ili mogu biti podloga terorističkog djelovanja, odlučivanja pojedinaca na terorističke akcije te pridobivanja novih simpatizera i sljedbenika, koji potencijalno mogu postati izvršitelji terorističkih djela. Mjere prevencije obuhvaćaju:
a. onemogućavanje promidžbe i pozivanja na terorizam, te poticanje terorizma na bilo koji način;

b. prepoznavanje i sprječavanje radikalizacije i ekstremizama koji potencijalno mogu prerasti u terorizam;

c. sprječavanje zlouporabe institucija civilnog društva i neprofitnog sektora u terorističke svrhe;

d. poticanje istraživanja, analize, te razmjena iskustava i najbolje prakse u području onemogućavanja širenja ekstremističkih ideologija i povećanja razumijevanja i tolerancije u društvu;

e. razvijanje ljudskih resursa za borbu protiv terorizma kroz osmišljavanje novih programa obrazovanja i usavršavanja, pri čemu je potrebno stvarati organizacijske i funkcionalne preduvjete za razvoj znanstvenog i stručnog rada u ovom području;

Mjere suzbijanja terorizma odnose se na:

- mjere i aktivnosti kojima Republika Hrvatska i njene institucije u suradnji s trgovačkim društvima te pravnim osobama u javnom i privatnom sektoru onemogućavaju stvaranje, organiziranje i djelovanje pojedinaca, skupina i organizacija čije aktivnosti imaju obilježja terorizma, a kojima bi bila ugrožena nacionalna sigurnost Republike Hrvatske ili predstavljale ugrozu za mir u svijetu,
- prikupljanje svih važnih podataka o osobama, skupinama i organizacijama koje podupiru i zagovaraju terorizam,
- razmjenu obavještajnih, sigurnosnih i drugih relevantnih podataka s državama članicama međunarodnih organizacija te putem bilateralne međunarodne suradnje, s ciljem borbe protiv terorizma,
- aktivan i stručan nadzor sustava, mreža i objekata koji predstavljaju nacionalnu kritičnu infrastrukturu,
- otkrivanje lokacija za obuku i logističku potporu planiranju, organiziranju i izvođenju terorističkih akata u zemlji i inozemstvu,
- sustavan nadzor državne granice i objekata koji pružaju usluge za organizirani smještaj, boravak i prenoćište
- nadzor i kontrolu ulaska stranih državljana u Republiku Hrvatsku,

---

f. jačanje i razvijanje svih nacionalnih sposobnosti za prevenciju terorizma;

g. uspostavljanje nacionalnog mehanizma s ključnim sudionicima iz državnog, privatnog i javnog sektora s ciljem otkrivanja, smanjenja dostupnosti i učinaka sadržaja na Internetu koji promiču terorističku radikalizaciju, novačenje i obuku."

- provođenje sigurnosnih provjera stranih državljana koji podnose zahtjev za prijavu prebivališta i boravišta u Republici Hrvatskoj,
- suradnju sa zaštitarskim tvrtkama i fizičkim osobama koje organizirano pružaju usluge specijalizirane obuke za stjecanje znanja i vještina koje bi osobe sklone terorizmu koristile u počinjenju terorističkih akata,
- sprječavanje novačenja i obuke za potrebe ostvarenja terorističkih akata u zemlji i inozemstvu,
- suradnju svih institucija Republike Hrvatske u razmjeni podataka koji se dovode uz potporu terorizmu,
- protuobavještajnu i obavještajnu potporu djelatnicima državnih tijela koji sudjeluju u međunarodnim mirovnim operacijama,
- jačanje i kontrolu viznog režima,
- pojačanu kontrolu prometnih sredstava, osoba i roba,
- sustavnu kontrolu nad proizvodnjom, prometom i prodajom oružja i eksploziva pogodnih za ostvarenje terorističkog akta,
- izradu sigurnosno-obavještajnih analiza o osobama i organizacijama koje se dovode u vezu s terorističkim organizacijama,
- suzbijanje krađe, ilegalne trgovine naoružanjem i vojne opreme,
- korištenje tehničkih uređaja za otkrivanje eksploziva i drugih tvari pogodnih za izvođenje terorizma u zračnim lukama i ostalim štićenim objektima nacionalne kritične infrastrukture,

- nadzor primjene propisa iz područja zlouporabe širenja oružja za masovno uništavanje te roba vojne i dvojne namjene,
- nadzor i sprečavanje sumnjivih financijskih transakcija,
- kontinuirane financijske nadzore neprofitnih organizacija, s ciljem sprečavanja financiranja terorizma,
- nadzor kreditnih i drugih institucija u vezi s obvezama koje se odnose na provedbu smjernica i procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma,
- praćenje financijskih transakcija s državama, tvrtkama i organizacijama koje su označene kao podupiratelji terorističkih organizacija u svijetu te
- suzbijanje kaznenih djela iz područja organiziranoga kriminala, koja se dovode u vezu s terorizmom, odnosno ostvarivanjem uvjeta za provedbu terorističkih akata.[6]

[6] Ibid., točka 22.:
„Suzbijanje je poduzimanje mjera i postupaka usmjerenih protiv stvaranja, širenja i djelovanja terorističkih mreža i organizacija koje podrazumijeva pravovremeno otkrivanje planiranja, pripremanja, organiziranja i/ili provođenja aktivnosti s obilježjima terorizma. Mjere suzbijanja obuhvaćaju:

a. sve mjere usmjerene na onemogućavanje organizacijskog i logističkog djelovanja s terorističkim namjerama, a obuhvaća primjerice, uvježbavanje i javno poticanje na počinjenje terorističkog kaznenog djela;

b. sprječavanje korištenja teritorija Republike Hrvatske za postojanje i djelovanje terorističkih skupina, njihovu obuku i uvježbavanje te svih osoba i subjekata koje se dovode u vezu s terorizmom, djelovanje kojih je usmjereno protiv Republike Hrvatske, drugih država i/ili međunarodnih organizacija;

c. onemogućavanje prolaska svih osoba povezanih s terorizmom teritorijem Republike Hrvatske;

d. onemogućavanje prijenosa i nabave oružja, eksploziva i drugih sredstava namijenjenih potencijalnim terorističkim aktivnostima;

e. sprječavanje korištenja sredstava za masovno uništenje te robe vojne i dvojne namjene u terorističke svrhe;

f. onemogućavanje financiranja, prikupljanja sredstava ili pomaganja na bilo koji način terorističkim organizacijama ili osobama koje se dovode u vezu s terorizmom;

g. onemogućavanje svih oblika novačenja za terorističke skupine, čije je djelovanje usmjereno protiv bilo koje države;

Mjere zaštite od terorističkog djelovanja odnose se na:

- mjere i aktivnosti kojima Republika Hrvatska osigurava zaštitu života ljudi i imovine, a koja se ostvaruje u sustavnoj i organiziranoj suradnji državnih institucija s trgovačkim društvima te pravnim osobama u javnom i privatnom sektoru,
- mjere zaštite te na proizvode i usluge nadzora skladišnih objekata u kojima se čuvaju naoružanje i minsko-eksplozivna sredstva pogodna za ostvarenje terorističkih akata,
- nadzor proizvodnje, prometa i prodaje robe vojne i dvojne namjene,
- zaštitu objekata, sustava i mreža kritične nacionalne infrastrukture, štićene objekte u vlasništvu Republike Hrvatske i međunarodnih organizacija u zemlji i inozemstvu te
- mjere jačanja sustava nadzora i zaštite državne granice, jačanje sigurnosti u kopnenom, vodenom i zračnom prometu.

Mjere se provode:

- na temelju izrađenih sigurnosnih procjena stupnja ugroženosti od terorizma,
- razvijanjem stručnih nadzornih tijela koja nadziru pravne i fizičke osobe u smislu obveza u primjeni zaštite od terorističkog djelovanja,

h. sprječavanje kriminalnih aktivnosti koje mogu biti izravno i neizravno povezane s terorizmom (transnacionalni organizirani kriminal, širenje kemijskog, biološkog, radiološkog, nuklearnog oružja i tvari, krijumčarenje oružja i eksploziva, robe vojne i dvojne namjene, opojnih droga i druge robe, krivotvorenje dokumenata i novca, ilegalne migracije te trgovina ljudima).“

- izradom sigurnosnih procedura o izvješćivanju o izvanrednim događajima i protokolima postupanja u slučaju terorističke prijetnje ili napada na teritoriju Republike Hrvatske, posebno u sektorima kritične nacionalne infrastrukture,
- provođenjem nadzora iz područja informacijske sigurnosti u sektorima kritične nacionalne infrastrukture,
- stalnom pripravnošću institucija mjerodavnih za pružanje stručne pomoći u izvanrednim situacijama, nadzor provedbe obrambenih planova i njihovim stalnim ažuriranjem te primjenom u pravnim osobama koji su od strateške važnosti za nacionalnu sigurnost u Republici Hrvatskoj,
- uvježbavanjem pripadnika službi mjerodavnih za zaštitu i spašavanje, protupožarnu i zdravstvenu zaštitu,
- sustavnim pristupom davanju pomoći za otklanjanje tehničko-tehnoloških incidenata,
- provedbom planova kriznog upravljanja u situacijama ugroženosti od terorizma,
- razradom i primjenom planova za sigurnost ostvarivanja zračnog, vodenog i kopnenog prometa,
- podizanjem tehničkih standarda za objekte koji su prema važnosti potencijalna meta terorističkog napada,
- izradom planova zaštite i sigurnosno-obavještajnih prosudbi, s ciljem zaštite stranih diplomatskih predstavništava, diplomatskog osoblja i pripadnika međunarodnih organizacija tijekom boravka u Republici Hrvatskoj,

- informiranjem pravnih i fizičkih osoba, koje provode mjerodavne institucije Republike Hrvatske, o stupnju terorističkih ugroza u zemlji i inozemstvu te
- izradom sigurnosne procjene o stanju sigurnosti za potrebe hrvatskih tvrtki koje posluju u rizičnim dijelovima svijeta koje su pojačano izložene terorističkom djelovanju.[7]

Mjere zaštite u saniranju štete od terorističkog napada odnose se na:

- aktivnosti koje institucije državnog sektora, u suradnji s trgovačkim društvima, pravnim osobama u javnom i privatnom sektoru, poduzimaju s ciljem saniranja štete od mogućih terorističkih ugroza,

[7] Ibid., točka 23:
„Republika Hrvatska će izgrađivati potrebne nacionalne sposobnosti zaštite kritične nacionalne infrastrukture. Mjere zaštite će uključivati:

a. razvijanje i jačanje nacionalnih sposobnosti za zaštitu ljudi i imovine;

b. utvrđivanje i pravovremeno aktiviranje posebnog režima zaštite lokacija i građevina posebno važnih za obranu;

c. zaštitu diplomatskih, konzularnih i drugih predstavništava Republike Hrvatske u inozemstvu;

d. informiranje hrvatskih građana i pravnih osoba o razini terorističkih prijetnji u pojedinim zemljama u koje putuju ili u kojima posluju;

e. zaštitu diplomatskih, konzularnih i drugih stranih predstavništava na teritoriju Republike Hrvatske;

f. prilagođavanje postojećih koncepata u području nacionalne sigurnosti i zakonskog okvira za uspostavljanje sustava upravljanja u izvanrednim i kriznim situacijama, a time i u slučaju terorističkih aktivnosti;

g. jačanje sustava zaštite i nadzora državne granice;

h. jačanje nadzora naoružanja i razoružanja, te sustava čuvanja oružja, eksploziva i drugih sredstava koja se mogu iskoristiti za počinjenje terorističkog napada;

i. jačanje nadzora prometa i korištenja robe dvojne namjene;

j. uspostavu sustava zaštite kritične infrastrukture, uz uvažavanje i primjenu postojećih sektorskih specifičnih mjera zaštite, planova i nadležnosti;

k. uspostavu sustava osiguranja nastavka poslovanja kritičnih infrastruktura;

l. jačanje sustava civilne zaštite;

m. jačanje nadzora nad mogućim cyber napadima.“

- žurno otklanjanje prouzročene štete od eventualnog terorističkog napada te
- krizno upravljanje sustavima i situacijama uslijed neposredne terorističke ugroženosti, koji bi mogli ugroziti normalno funkcioniranje političkog, društvenog i gospodarskog sustava u Republici Hrvatskoj.

Mjere se provode:

- utvrđivanjem popisa objekata, sustava i mreža koji ulaze u sektore kritične nacionalne infrastrukture, s ciljem njihove zaštite od terorističkog djelovanja,
- izradom planova o mjerodavnosti ključnih državnih čimbenika u upravljanju kriznim situacijama,
- izradom sigurnosnih prosudbi ugroženosti štićenih osoba, objekata od terorizma i procedura za postupanja u izvanrednim situacijama,
- donošenjem planova za evakuaciju ljudi i materijalnih dobara na sigurne lokacije,
- određivanjem pričuvnih lokacija za smještaj ljudi i materijalnih dobara,
- zaštitom života ljudi i imovine te saniranjem nastale štete od terorističkih akata počinjenih različitim ubojitim oružjem i tvarima,
- suradnjom s državama članicama međunarodnih organizacija u razmjeni sigurnosnih i obavještajnih informacija,
- specijaliziranim edukacijama djelatnika u svim sastavnicama državnih institucija, javnom i privatnom sektoru, koji sudjeluju u suzbijanju terorizma,

- aktivnim angažmanom akademske zajednice putem znanstveno-istraživačkih i stručnih radova u odgovorima i rješenjima povezanim sa zaštitom okoliša, bionadzorom i zaštitom života ljudi i imovine u slučaju terorističkog napada oružjem za masovno uništavanje ili *cyber* napada koji se dovode u vezu s terorističkim djelovanjem,
- informiranjem stanovništva o stupnju ugroze te primjenom plana kriznoga komuniciranja u izvanrednim situacijama,
- provedbom međunarodno-pravnih obveza o suradnji na pružanju pomoći svim zemljama koje su izložene terorističkim napadima te
- pripremom i uvježbavanjem svih sastavnica, djelatnog i pričuvnog sastava nacionalne sigurnosti u provedbi mjera suzbijanja terorizma i saniranja šteta nastalih od potencijalnih terorističkih akata, s ciljem brzog osiguranja minimalnih uvjeta za funkcioniranje političkog i gospodarskog sustava.[8]

[8] Ibid., točka 24.:
„Republika Hrvatska će razvijati čitav niz organizacijskih i drugih postupaka koji će biti usmjereni na umanjivanje posljedica potencijalne terorističke opasnosti, što brže otklanjanje nanesene štete te upravljanja u situaciji koju može izazvati teroristično djelovanje, čime će se posljedice terorističkih namjera i djelovanja minimalizirati. Mjere saniranja šteta i oporavka će uključivati:

a. korištenje odgovarajućih nacionalnih sposobnosti, ovisno o posljedicama terorističkog djela, s ciljem poduzimanja mjera civilne zaštite i saniranja štete;

b. jačanje i razvijanje svih nacionalnih kapaciteta nužnih za saniranje posljedica napada i revitalizaciju oštećenih sustava;

c. jačanje i razvijanje mehanizama civilne zaštite, te sanacije šteta prouzročenih terorističkom uporabom kemijskih, bioloških, radioloških i/ili nuklearnih oružja i tvari;

d. jačanje bilateralne, regionalne i multilateralne suradnje u područjima prevencije terorizma, reakcije i pomoći nakon terorističkog napada;

e. jačanje i razvijanje procedura i načina kvalitetnog i pravodobnog obavješćivanja i informiranja medija i javnosti;

f. korištenje sustava upravljanja u izvanrednim i kriznim situacijama, radi otklanjanja posljedica;

g. razvijanje mehanizama i mjera za pomoć žrtvama mogućih terorističkih napada.“

Mjere kaznenog progona subjekata povezanih s terorizmom odnose se na:

- međunarodno-pravne obveze koje institucije Republike Hrvatske, u suradnji s trgovačkim društvima, pravnim osobama u javnom i privatnom sektoru, provode s ciljem suzbijanja terorizma i
- kazneni progon pravnih i fizičkih osoba odnosno subjekata koje se dovode u vezu s terorizmom i terorističkim djelovanjem te oduzimanjem i blokadom njihove imovine, aktivnosti međuresornih radnih skupina, s ciljem protuterorističkog djelovanja, sprečavanja financiranja terorizma, provođenja međunarodnih mjera ograničavanja robe s vojnom i dvojnom namjenom te oružja za masovno uništavanje i svih drugih pravno obvezujućih instrumenata koji pridonose jačanju sustava nacionalne sigurnosti u suzbijanju terorizma i jačanja mira i sigurnosti u svijetu.[9]

[9] Ibid., točka 25:
„Mjere kaznenog progona fizičkih i pravnih osoba povezanih s terorizmom odnose se na:

a. usklađivanje nacionalnog kaznenog prava s međunarodnim konvencijskim pravom i pravnom stečevinom Europske unije u cilju učinkovitog kaznenog procesuiranja i sankcioniranja svih oblika planiranja, pripremanja, organiziranja i počinjenja svih kaznenih djela povezanih izravno ili neizravno s terorizmom uključujući i kaznena djela kibernetičkog kriminala povezana s terorizmom, kao i međunarodnih mjera ograničavanja vezanih uz terorizam;

b. unaprjeđenje suradnje i koordinacije s ciljem razmjene relevantnih informacija i obavještajnih podataka između tijela otkrivanja i kaznenog progona na nacionalnoj i međunarodnoj razini radi efikasnijeg istraživanja i provođenja kaznenog postupka te sankcioniranja fizičkih i pravnih osoba koje su na razne načine uključene i povezane u terorističke aktivnosti;

c. jačanje međunarodne policijske suradnje i međunarodne kaznenopravne pomoći s trećim državama i pravosudne suradnje s državama članicama EU;

d. jačanje provođenja financijskih istraga brzom razmjernom relevantnih podataka na nacionalnoj i međunarodnoj razini radi primjene mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi (zamrzavanje) i oduzimanja svakog oblika imovinske koristi fizičkim i pravnim osobama koje su povezane s terorističkim aktivnostima;

e. propisivanje adekvatnih kaznenopravnih sankcija uz mogućnosti primjene odgovarajućih sigurnosnih mjera, posebnih obveza i drugih alternativnih mjera radi prevencije radikalizacije, kao i onemogućavanja postojanja i djelovanja pravnih osoba povezanih s terorizmom.“

Mjere osposobljavanja, treninga i edukacije za protuteroristično djelovanje odnose se na:

- sustavne i planirano-provedbene aktivnosti koje se poduzimaju u javnom, državnom i privatnom sektoru, s ciljem jačanja kapaciteta za protuteroristično djelovanje,
- aktivnu provedba planova i programa obuke sa pripadnicima pričuvnog sastava u sustavima nacionalne sigurnosti,
- stjecanje znanja i vještina, osobito u državnim institucijama koje su obveznici primjene Akcijskog plana za prevenciju i suzbijanje terorizma,
- izradu obrazovnih i studijskih programa u kojima se planiraju edukacije i vježbe svih sastavnica hrvatskog društva za izvanredne situacije izazvane terorističkim djelovanjem,
- planirani angažman i sustavan znanstveno-istraživački i stručni doprinos akademske zajednice u podizanju obrambeno-ofenzivnog kapaciteta sustava nacionalne sigurnosti u suzbijanju terorizma i
- otklanjanje šteta i posljedica potencijalnoga terorističkog djelovanja.

Mjere međuinstitucionalne koordinacije i međunarodne suradnje odnose se na:

- planirane aktivnosti institucija Republike Hrvatske na nacionalnoj i međunarodnoj razini, s ciljem razmjene informacija između država članica međunarodnih organizacija,
- sudjelovanje u provedbi mirovnih misija i operacija u suzbijanju terorizma,

- sudjelovanje u radu odbora Ujedinjenih naroda, Europske unije, Organizacije Sjevernoatlantskog sporazuma, te Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, koji se bave protuterorizmom,
- definiranje aktivnosti i provedbu protokola između institucija zaduženih za *cyber* sigurnost,
- izradu internih provedbenih planova i procedura u svim državnim institucijama te u javnom i privatnom sektoru, na koje se odnose važeći normativni propisi, s ciljem prevencije i suzbijanja terorizma te
- redovito i izvanredno izvješćivanje Nacionalnog povjerenstva za prevenciju i suzbijanje terorizma čije su ovlasti definirane u Strategiji.[10]

Donošenjem Strategije i Nacionalnog plana kao i niza provedbenih propisa, u potpunosti su ispunjene međunarodno-pravne obveze Republike Hrvatske. Naime, osigurana je i normativna pretpostavka za efikasnije djelovanje svih sastavnica društveno – političkog sustava u području prevencije i suzbijanja terorizma na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Na taj način Republika Hrvatska daje aktivan doprinos očuvanja mira u svijetu.

[10] Ibid., točka 33.:
„U tom smislu Vlada Republike Hrvatske uspostavila je Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma (u daljnjem tekstu: Nacionalno povjerenstvo) koje, između ostaloga, koordinira i prati aktivnosti provedbe Strategije i njezinog provedbenog Akcijskog plana, kao i smjernica Globalne protuterorističke strategije Ujedinjenih naroda (UN) i Protuterorističke strategije Europske unije (EU) te odredbi relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti i ostalih međunarodnih protuterorističkih dokumenata za potrebe sudjelovanja u aktivnostima UN, EU, Organizacije Sjevernoatlantskog sporazuma (NATO), Vijeća Europe (VE) i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), te drugih međunarodnih protuterorističkih inicijativa. Nacionalno povjerenstvo na strateškoj razini predlaže Vladi Republike Hrvatske poduzimanje odgovarajućih mjera i postupaka, uključujući i za potrebe međunarodne protuterorističke suradnje Republike Hrvatske.“

U cilju dodatnih jačanja ukupnih kapaciteta svih subjekata Republike Hrvatske uključenih u prevenciju i suzbijanju terorizma potrebno je:

- razviti učinkovit model suradnje državnih institucija sa javnim i privatnim sektorom, vjerskim zajednicama te udrugama civilnog društva, pri čemu osobito treba voditi računa o potrebi:
    - boljeg normativnog uređenja i iznalaženja modela javno-privatnog partnerstva u području sigurnosti i,
    - izrade cjelovitog programa edukacije o prevenciji i suzbijanju terorizma za sve sastavnice hrvatskog društva.
- žurno donijeti novu Strategiju nacionalne sigurnosti kojom bi se dala stajališta i ocjene vezano uz stanje i ugroze po nacionalnu i međunarodnu sigurnost, te jasnije definirala uloga, prava i obveze Republike Hrvatske kao članice međunarodnih organizacija; ovo je osobito važno zbog novih okolnosti u međunarodnim odnosima kao i suvremenim sigurnosnim ugrozama koji se odražavaju na stanje sigurnosti u zemlji i inozemstvu, budući da je važeća Strategija nacionalne sigurnosti donesena u vrijeme kada Republika Hrvatska nije bila članica *EU* i *NATO* .
- donijeti novi Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma budući je isti donesen 2012., a temelji se na Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma iz 2008., koja je donošenjem nove Strategije (2015.) prestala važiti,

- stalno analizirati i ocjenjivati usklađenosti legislative i podzakonskih propisa koji se odnose na nacionalnu sigurnost,[11] a napose onih koji uređuju nadležnost državnih institucija koje su nositelji aktivnosti na prevenciji i suzbijanju terorizma,
- razmotriti donošenje novog zakonskog rješenja kojim bi se jasnije definirale cjelovite upravljačke nadležnosti Predsjednika/ce Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske u području nacionalne sigurnosti. Naime, važeći Zakon o sigurnosno–obavještajnom sustavu, zbog novih okolnosti i proteka vremena, a osobito zbog toga što je Republika Hrvatska nakon njegova donošenja, postala država članica *NATO* (2009.), i *EU* (2013.), nije u potpunosti dao cjelovita rješenja glede upravljačkih mehanizama u rješavanju strateških pitanja iz područja nacionalne sigurnosti te
- jačati ukupni kapacitet državnih i javnih subjekata koji su nadležni za nadzor i kontrolu provođenja mjera i aktivnosti u prevenciji i suzbijanju terorizma.

[11] Primjerice: Zakon o sigurnosno–obavještajnom sustavu sigurnosti („Narodne novine“, broj: 79/06 i 105/06), Zakon o informacijskoj sigurnosti („Narodne novine“, broj: 79/07), Zakon o tajnosti podataka („Narodne novine“, broj: 79/07 i 86/12), Zakon o policiji („Narodne novine“, broj: 34/11, 130/12, 89/14, 151/14 i 33/15), Zakon o policijskim poslovima i ovlastima („Narodne novine“, broj: 76/09 i 92/14), Zakon o kritičnoj nacionalnoj infrastrukturi, („Narodne novine“, broj: 56/13), Zakon o obrani, („Narodne novine“, broj: 73/13, 75/15), Kazneni zakon Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15), Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj: 32/02), itd.

6. ZAKLJUČAK

Teorije inozemnih direktnih investicija razvijale su se usporedo s povećanjem i značenjem inozemnih direktnih investicija u svjetskom gospodarstvu. U početku, bazirale su se na teoriji o ujednačavanju faktora proizvodnje, da bi značajniji zaokret doživjele objašnjavanjem inozemnih direktnih investicija kao čimbenikom industrijske organizacije i putem teorije poduzeća. Teorije temeljene na teoriji specijalnih prednosti, posebno teorija eklektičkog prilaza, koja polazi od postavke da bi došlo do inozemne direktne investicije poduzeće mora imati vlasničke i internacionalne prednosti u odnosu na lokalnu konkurenciju, a zemlja domaćin mora imati lokacijske prednosti u odnosu na matičnu zemlju, čini najprihvatljiviju teorijsku osnovu inozemnih direktnih investicija. Teorija eklektičkog prilaza, za razliku od drugih teorija, pruža najbolje objašnjenje za međudržavno i interindustrijsko ulaganje te za nejednaku koncentraciju inozemnih direktnih investicija.

Inozemne direktne investicije predstavljaju pokretač gospodarskog razvoja koji posljedično utječe na tehnološku i kapitalnu razinu, stručno znanje i dohodak. S druge strane, terorizam rezultira ljudskim i kapitalnim gubicima koji potom utječu na odluke potrošača, proizvođača i investitora. Učinak terorizma smanjuje povjerenje i sigurnost zainteresiranih investitora u zemljama. Učinci terorizma pokazuju kako teroristički napadi imaju kratkoročne i dugoročne ekonomske posljedice.

Kratkoročno gledano, terorizam rezultira iznenadnim gubitkom ljudskog života i materijalne imovine i, širi nesigurnost između potrošača i investitora. Štoviše, terorizam dovodi do upitnog funkcioniranja usluga zračnog prometa, turističkih

usluga, osiguranja, gastronomskih usluga, rekreacije kao i lokacija gdje se takve aktivnosti provode. U dugom roku, terorizam povećava trošak sigurnosti i potiče veća novčana izdvajanja za antiterorističke aktivnosti, kao i ostale dugoročne troškove.

Istraživanje u okviru doktorskog rada imalo je za cilj potvrditi utjecaj terorističkih aktivnosti na priljev inozemnih direktnih investicija u promatranim zemljama. Pored varijable terorizma, u model su bile uključene varijable koje predstavljaju razinu priljeva inozemnih direktnih investicija iz protekle godine, institucionalne čimbenike, ekonomske čimbenike i čimbenike poput prirodnih katastrofa. Kao predmet ekonometrijske analize izabran je skup od 87 zemlje svijeta koje se razlikuju prema stupnju rizika za nastanak terorističkih aktivnosti. Promatrani period je od 2001. do 2013. godine.

Primjenom ekonometrijskog modela dinamičke panel analize tj. upotrebom GMM procjenitelja u dva koraka rezultirala su većom signifikantnošću varijable priljeva inozemnih direktnih investicija iz prethodne godine kao i terorističkih incidenata u kratkom i dugom roku. Valja napomenuti kako se ekonomska varijabla BDP per capita pokazala statistički signifikantnom u vidu utjecaja na priljev inozemnih direktnih investicija.

Rezultati istraživanja potvrđuju terorizam negativno utječe na sigurnost priljeva inozemnih direktnih investicija izabranih zemalja u kratkom i dugom roku. Rezultati istraživanja potvrdili su temeljnu znanstvenu hipotezu koja glasi: „**terorizam i terorističke aktivnosti negativno utječu na priljev inozemnih direktnih investicija“**.

Štoviše, rezultati implicitno pokazuju kako terorističke aktivnosti smanjuju sigurnost i povjerenje investitora u zemlje koje su izložene terorističkim aktivnostima, što smanjuje priljev inozemnih direktnih investicija. Zaključuje se kako terorizam kroz smanjenje inozemnih direktnih investicija negativno djeluje na gospodarsku aktivnost i gospodarski rast zemalja koje su izložene terorističkim napadima. Argumentirano je kako troškovi antiterorističke sigurnosti opterećuju gospodarstvo i smanjuju njegov konkurentski potencijal te istovremeno djeluju na povećanje cijena proizvoda ugrožene zemlje.

Temeljem dobivenih spoznaja, daju se preporuke i smjernice za zemlje primateljice inozemnih investicija. Valja zaključiti kako se unaprijed osmišljenom sigurnosnom politikom mogu ublažiti negativne posljedice utjecaja terorizma na inozemne direktne investicije. Prikazane su ekonomske koristi i nedostaci ulaganja u antiterorističku sigurnost. Preporuke se odnose na učinke inozemnih direktnih investicija na gospodarstva zemalja u koje inozemni investitori ulažu kapital, na učinke terorizma na gospodarstva zemalja koje su izložene terorističkim aktivnostima, kao i na prevencije terorističkih napada i izbjegavanja negativnih učinaka na priljev inozemnih direktnih investicija i gospodarski rast.

Učestalost terorističkih akata u svim dijelovima svijeta jasno pokazuje da je terorizam globalna prijetnja razvoju demokracije, očuvanju ljudskih prava i temeljnih sloboda te potkopava funkcioniranje demokratskih političkih sustava, ugrožava unutarnju i međunarodnu sigurnost, uvjetuje povećano izdvajanje financijskih sredstava iz državnog proračuna, uzrokuje veliko financijsko opterećenje javnom i

privatnom sektoru što se negativno odražava na njihovo poslovanje i efikasnost na tržištu.

Mjere i aktivnosti koje se poduzimaju u prevenciji i suzbijanju terorizma u državnom, javnom i privatnom sektoru obavljaju se u cilju zaštite i funkcioniranja svih subjekata političkog i gospodarskog sustava zemlje, međunarodnog poslovanja, razvoja ekonomskih odnosa i doprinosa miru u svijetu.

Republika Hrvatska i njeni građani već su bili izloženi terorizmu, osobito tijekom Domovinskog rata – djelovanjem pripadnika paravojnih formacija tzv. „Vojske Republike Srpske“ te bivše Jugoslavenske narodne armije. Treba dodati da su institucije Republike Hrvatske, hrvatski državljani i hrvatske tvrtke bili meta terorističkih napada radikalnih islamskih terorističkih organizacija u inozemstvu.

Hrvatska, s ciljem prevencije i suzbijanja terorizma, odnosno potencijalnog djelovanja osoba iz Hrvatske, koje su povezane s teroristima i terorističkim organizacijama, treba poduzimati sustavne mjere i aktivnosti kojima se onemogućava korištenje teritorija Republike Hrvatske za pripremu, planiranje i izvođenje terorističkih akata u zemlji i inozemstvu.

S ciljem konkretiziranja svih mjera i aktivnosti koje se odnose na borbu protiv terorizma na nacionalnoj razini, Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanja terorizma (2015) te provedbeni Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma (2012). Radi koordiniranja i praćenja aktivnosti provedbe navedenih odluka, Vlada je osnovala Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma. Navedeno tijelo na strateškoj razini predlaže poduzimanje prikladnih mjera i postupaka, koji su ujedno i konkretan međunarodni doprinos

Republike Hrvatske u protuterorističkom djelovanju. Naime, u Hrvatskoj postoji svijest o tome da je terorizam globalna prijetnja miru, zbog čega se i zaštita nacionalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj dodatno jača organiziranim sustavom zajedničkoga protuterorističkog djelovanja članica Ujedinjenih naroda (*UN*), Europske unije (*EU*), Organizacije Sjevernoatlantskog sporazuma (*NATO*), Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS – engl. *OSCE*), Vijeća Europe (VE – engl. *CoE*), Interpola, Europola i drugih međunarodnih organizacija.

Nacionalna strategija definira da ciljeve u borbi protiv terorizma treba ostvariti provođenjem mjera prevencije, suzbijanja, mjera zaštite i saniranja štete od terorističkog napada, mjera kaznenog progona i procesuiranja osoba i subjekata povezanih s terorizmom, jačanjem međuinstitucionalne koordinacije i međunarodne suradnje.

Mjere za zaštitu od terorističkih aktivnosti planiraju se i provode radi cjelovite i sustavne zaštite od terorističkog djelovanja, zaštite gospodarskog sustava, saniranja štete i posljedica nastalih od potencijalnih terorističkih akata, ukupne zaštite nacionalne sigurnosti i mira u svijetu te jačanja kapaciteta svih relevantnih sastavnica hrvatskog društva, kojima se prevenira i suzbija djelovanje pojedinaca, skupina ili organizacija koje promiču ideologiju terorizma, primjenu nasilja i prijetnju nasiljem u ostvarivanju političkih, ideoloških, vjerskih ili neki drugih ciljeva.

LITERATURA

Abadie A., Gardeazabal J. (2008). Terrorism and the world economy. European Economic Review 52

Abadie A. and Gandeazaba, J. (2008), „The economic costs of conflicts: A case study of the basque country“ The American Economic Review, 93

Abadie, A. (2006). Poverty, political freedom, and the roots of terrorism. American Economic Review, 96(2).

Abadie, A. and Gardeazabal, J. (2003). The economic costs of conflict: A case study of the basque country. American economic review, 93-

Abadie, A. and Gardeazabal, J. (2008). Terrorism and the world economy. European Economic Review, 52(1)

Activities of UNCTAD in the Area of Science and Technology for Development. UNCTAD Buletin, br. 30/1995.

Agrawal, S. (2011). The Impact of Terrorism on Foreign Direct Investment: Which Sectors are More Vulnerable?, CMC SeniorTheses. Paper 124.

Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma, Narodne novine, broj: 136/12.

Alesina, Alberto, Perotti, Roberto. The Political Economy of Growth: A Critical

Alfaro, L., Kalemli-Ozcan, S., and Sayek, S. (2009). FDI, productivity and financial development. The World Economy, 32(1)

Alfaro, L., Kalemli-Ozcan, S., and Volosovych, V. (2007). Capital flows in a globalized world: The role of policies and institutions.

Aliber, Z. Robert . The Multinational Enterprise in a Multiple Currency World. u The Multinational Enterprise. by John Dunning, London, Allen & Unwin, 1971

Aliber, Z. Robert. A Theory of Direct Foreign Investment. u The International Corporation: A Symposium. ed. by C. P. Kinddleberger, Cambridge, MIT Press, 1970.

Alomar, M. and El-Sakka, M. (2011). The impact of terrorism on the fdi inflows to less developed countries: A panel study. European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences,

Alomar, M. and El-Sakka, Mahmoud (2011), „The impact of terrorism on the FDI inflows to less developed countries: A panel study“, European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences (28)

Amuzegar Jahangir. Strana ulaganja u Americi. Pregled, Ambasada Sjedinjenih Američkih Država, br. 252/1990-1991.

Anderson, James, NEARY, Peter. Measuring the Restrictiveness of Trade Policy. The World Bank Economic Review, br. 2/1994.

Anderson, James, NEARY, Peter. The Trade Restrictiveness of Multi-Fibre

Anual Report. Washington, The World Bank, razne godine

Arellano, M., Bond, S., (1991), Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations, The Review of Economic Studies, 58,

Arellano, M., Bover, O., (1995), Another Look at the Instrumental Variable Estimation of Error-Components Model, Journal of Econometrics, 68(1),

Arrangement. The World Bank Economic Review, br. 2/1994.

Arrow, K.J., Chenery, H.B., Minhas, B.S. and R.M. Solow (1961). Capital-Labor Substitution and Economic Efficiency. Review of Economics and Statistics 43 (3),

Asiedu, E., Jin, Y., and Nandwa, B. (2009). Does foreign aid mitigate the adverse effect of expropriation risk on foreign direct investment? Journal of International Economics, 78(2)

Babić, Mate. Makroekonomija. Zagreb, Narodne novine, 1992.

Backer, G. and Murphy, K. (2001). Prosperity will rise out of the ashes. Wall Street Journal, Oct 29.

Baker, James, Ryans John, Jr., Horward Donald. International Business Classics. Lexington, Toronto, D.C. Heath and Company, 1988.

Balance of Payments Statistics Manual. IMF, Razne godine.

Balassa Bela. American Direct Investment in the Common Market. Rim, Banca Nazionale del Lavoro, June, 1966.

Balistreri, E.J., McDaniel, C.A. and E.V. Wong (2002). An estimation of U.S. industry-level capital-labor substitution elasticities: Cobb-Douglas as a reasonable starting point? Office of Economics, U.S. International Trade Commission, Working Paper No. 2001-I 2-A

Bandyopadhyay, S., Sandler, T., Younas, J. (2011). Foreign direct investment, aid, and terrorism: an analysis of developing countries. Unpublished manuscript, Center for Global Collective Action, University of Texas at Dallas.

Bank Reforms Can't Wait. World Bank Policy Research Bulletin. br. 1/1994.

Banking Under a Regime for World Trade in Services. UNCTAD Buletin, br. 18/1993.

Becker, G. S. and Y. Rubinstein (2011). Fear and the Response to Terrorism: An Economic Analysis. Mimeo. Retrieved from http://www.econ.brown.edu/fac/yona_rubinstein/Research /Working%20Papers/BR_FEB_201 1.pdf on April 20, 2011

Belasco, A. (2010). The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. Congressional Research Service, Report for Congress

Bellak, C., Leibrecht, M., and Riedl, A. (2008). Labour costs and fdi flows into central and eastern european countries: A survey of the literature and empirical evidence. Structural Change and Economic Dynamics, 19(1).

Bellany, I. (2007). Terrorism: Facts from figures 1. Defence and Peace Economics, 18(2).

Bezić, H. i Galović T. (2014). Impact of Real Effective Rate on Export Competitiveness of German Manufacturing Industry, Economic System of European

Union and Accession of the Bosnia and Herzegovina, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci,. pp.269-289.

Bhagwati Jagdish. Protectionism. Cambridge, The MIT Press, 1988.

Blomberg, S. B., Hess, G. D., and Orphanides, A. (2004). The macroeconomic consequences of terrorism. Journal of Monetary Economics, 51(5).

Blomberg, S. Brock and Mody, Ashoka (2005), „How Severely Violence Deter International Investment?", Working Paper Series, Claremont McKenna College, WP2005-01

Blomberg, S.B. and A. Mody (2005). How Severely Does Violence Deter International Investment? Claremont McKenna College, Working Paper 2005-01

Blomberg, S.B., Hess, G.D. and A. Orphanides (2004). The macroeconomic consequences of terrorism. Journal of Monetary Economics 51,

Blundell, R., Bond, S., (1998), Initial Conditions and Moment Restrictions in Dynamic Panel Data Models, Journal of Econometrics, 87(1),

Bobić, V., (2010), Dohodovna i cjenovna elastičnost hrvatske robne razmjene – analiza panel-podataka, istraživanja, I - 29, HNB

Bond, S., (2002), Dynamic panel data models: a guide to microdata methods and practice, CeMMAP Working papers CWP09/02, Centre for Microdata Methods and Practice, Institute for Fiscal Studies

Buckley, Peter i Casson, Mark. The Future of the Multinational Enterprise. London, The MacMillan Press, 1978

Buckley, Peter i Brooke, Michael. International business studies: An Overvew. Oxford, Blackwell, 1991.

Buckley, Peter i Casson, Mark. The Future of the Multinational Enterprise. London, The MacMillan Press, 1978.

Busse, M. and Hefeker, C. (2007). Political risk, institutions and foreign direct investment. European Journal of Political Economy, 23(2)

Casson, Mark. Alternatives to the Multinational Enterprise. London, The MacMillan Press, 1979.

Caves, Richard. Multinational Enterprise and Economic Analysis. Cambirdge, Cambidge University Press, 1982.

Chandler, Alfred. Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise. Cambridge, The MIT Press, 1962.

Charles, A. and Darn´e, O. (2006). Large shocks and the september 11th terrorist attacks on international stock markets. Economic Modelling, 23(4)

Chen, A. H. and Siems, T. F. (2004). The effects of terrorism on global capital markets. European Journal of Political Economy, 20(2)

Chesney, M., Reshetar, G. and M. Karaman (2010). The Impact of Terrorism on Financial Markets: An Empirical Study. Mimeo. Retrieved from http://www.bf.uzh.ch/publikationen/pdf/the_impact_of_terrorism.pdf on April 20, 2011

Chinn, M. and Ito, H. (2008). A new measure of financial openness. Journal of Comparative Policy Analysis, 10,

Chirac, Jacques (1986). Speech to the UN General Assembly on Sept. 24, 1986. Retrieved from http://unbisnet.un.org on April 20, 2011

Chunlai, C. (1997). The evolution and main features of china's foreign direct investment policies. University of Adelaide, Chinese Economies Research Centre, Chinese Economies Research Centre (CERC) Working Papers(1997-15).

Cline, Wiliam. Trade Policies in the 1980s. Washington, Institute for International Economics, 1983.

Coady, T., Terorizam, pravedni rat i krajnja nužda. U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), Terorizam i pravednost , Zagreb, Kruzak, 2004.

Collier, Paul and Nicholas Sambanis (2002), „Understanding Civil Wars: A New Agenda",Journal of Conflict Resolution, 46(1),

Cowhey, Peter i Aronson, Fonathan. Managing the World Economy: the Consequences of Corporate Alliances. New York, Council of Foreign Relations Press, 1993.

Crisis Management Web Analytics. (2014). http://www.riskmap.aon.co.uk/Terrorism_Risk_Map.aspx.

Dicken, Peter. Global Shift: The Internationalisation of Economic Activity. New York, The Guilford Press, 1992.

Drakos, K. (2009). Big questions, little answers: Terrorism activity, investor sentiment and stock returns. Economics of Security Working Paper Series, 8.

Drakos, Konstantinos (2004), „Terrorism-Induced Structural Shifts in Financial Risk: Airline Stocks in the Aftermath of the September 11th Terror Attacks“, European Journal of Political Economy, 20(2)

Driffield, N. and Love, J. H. (2007). Linking FDI motivation and host economy produc- tivity effects: conceptual and empirical analysis. Journal of International Business Studies, 38(3).

Duce, M. (2003). Definitions of foreign direct investment (fdi): A methodological note. Banco de Espana.

Dunning, H. John i Robson, Peter. Multinationals and the European Community. Oxford, Blackwell, 1987.

Dunning, H. John. Explaining International Production. London, Unwin Hyman, 1988.

Dunning, H. John. Foreign Capital and Economic Growth of Europe. u Economy integration in Europe. London, Weidenfeld and Nicolson, 1969.

Dunning, H. John. Japanese Participation in British Industry. London, Croom and Helm, 1986.

Dunning, H. John. Multinational Enterprises and the Global Economy. Wokingham, Addison - Wesley, 1993.

Dunning, J. H. (1998), The Eclectic Paradigm of International Production: A Restatement and Some Possible Extensions, Journal of International Business Studies, Vol. 8

Eckstein, Zvi and Daniel Tsiddon (2004), „Macroeconomic Consequences of Terror: Theory and the Case of Israel“, Journal of Monetary Economics, 51(5)

Edwards, S. (1992). Capital flows, foreign direct investment, and debt-equity swaps in developing countries.

Egger, P. and Pfaffermayr, M. (2004). Distance, trade and fdi: a hausman–taylor sur approach. Journal of Applied Econometrics, 19(2).

Egger, P. and Winner, H. (2003). Does contract risk impede foreign direct investment? Swiss Journal of Economics and Statistics (SJES), 139(II).

Eiteman, David i Stonehill, Arthur. Multinational Business Finance. Reading, Addison-Wesley Publishing Company, 1989.

Eliasson, Gunnar. The Knowledge Based Information Economy. Stockholm, The Institute for Economic and Social Research, 1990.

Enders, W. and Sandler, T. (1996). Terrorism and foreign direct investment in spain and greece. Kyklos, 49(3.

Enders, W., Sachsida, A., and Sandler, T. (2006). The impact of transnational terrorism on u.s. foreign direct investment. Political Research Quarterly, 59 (4)

Enders, Walter and Todd Sandler (1996), Terrorism and Foreign Direct Investment in Spain and Greece, Kyklos, 49(3)

Enders, Walter and Todd Sandler (2006), The Political Economy of Terrorism,Cambridge University Press

Filer, R. and Stanišić, D. (2012). The effect of terrorist incidents on capital flows. CESifo Working Paper No.3998.

Filer, R., Stanišić, D. (2012). The effeect of terrorist incidents on capital ows. CESifo Working Paper No.3998.

Frey, B. S., Luechinger, S., and Stutzer, A. (2007). Calculating tragedy: Assessing the costs of terrorism. Journal of Economic Surveys, 21(1).

Frey, B.S. and S. Luechinger (2003). Measuring Terrorism. Institute for Empirical Research in Economics, Working Paper No. 171

Frey, B.S., Luechinger, S. and A. Stutzer (2007). Calculating Tragedy: Assessing the Costs of Terrorism. Journal of Economic Surveys 21 (1)

Galan, J. and Gonzalez-Benito, J. (2001), „Determinant fctors of foreign direct investment: some empirical evidence", European Business Review, 13(5),

Germany Trade and Invest (2010). Wirtschaftsdaten kompakt: Kolumbien. Retrieved from http://www.gtai.de on May 2, 2011.

Gladstone, David. Venture Capital Handbook. New Jersey, Prentice Hall, 1988.

Global Terrorism Database (2011). Retrieved from http://www.start.umd.edu/gtd/ on April 22, 2011

Global Terrorism Database. (2014). http://www.start.umd.edu/gtd/.

Globerman, S. (1979), Foreign direct investment and "spillover" efficiency benefits in Canadian manufacturing industries, Canadian Journal of Economics, 12,

Gould, E.D. and E. F. Klor (2010). Does Terrorism Work? Quarterly Journal of Economic 125 (4),

Graham, E. M. (1996), On the Relationship among Foreign Direct Investment and International Trade in the Manufacturing Sector: Empirical Results for the United States and Japan, WTO Staff Working Paper, RD-96-008

Graham, Edward, Krugman, Paul. Foreign Direct Investment in the United States. Washington, Institute for International Economics, 1991.

Greene, W.H., (2005), Econometric Analysis (5th International Edition), Prentice Hall

Grossack, Irvin Millman. The international economy and the national interest. London, Indiana University Press, 1979,

Grossack, Irvin Millman. The International Economy and the National Interest. London, Indiana University Press, 1979.

Grossman, Gene i Helpman, Elhanen. Inovation and Growth in the Global Economy. Cambridge, The MIT Press, 1992.

Gujarati, D.N., (2004), Basic Econometrics, McGraw- Hill, New York.

Gupta, Sanjeev, Benedict Clements, Rina Bhattacharya, and Shamit Chakravarti (2004), „Fiscal Consequences of Armed Conflict and Terrorism in Low- and Middle-Income Countries“, European Journal of Political Economy, 20(2),

Haggard, S. and Tiede, L. (2011). The rule of law and economic growth: Where are we? World Development, 39(5)

Haldi, J. and D. Whitcomb (1967). Economies of Scale in Industrial Plants. Journal of Political Economy 75 (4),

Hallward-Driemeier, M. (2003). Do bilateral investment treaties attract foreign direct investment? only a bit-and they could bite.

Hartman, D. G. (1985). Tax policy and foreign direct investment. Journal of Public economics, 26(1).

Henderson, Jeffrey. The Globalisation of High Technology Production: Society, Space and Semiconductors in the Restructuring of the Modern World. London i New York, Routledge, 1993.

Holtz-Eakin, D., Newey, W., Rosen H. S., (1988), Estimating vector autoregressions with panel data, Econometrica 56

Hymer, Stephen. Doktorska dizertacija na Massachusetts Institute of Technology, 1960, kasnije objavljena pod naslovom: The International Operations of National Firms: A study of Direct Foreign Investment. Cambridge, MIT Press, 1976. u: Eiteman, David i Stonehill, Arthur. Multinational Business Finance. Reading, Addison-Wesley Publishing Company, 1989.

Ito, Harumi and Darin Lee (2004), „Assessing the Impact of the September 11 Terrorist Attacks 34 on U.S. Airline Demand“, unpublished manuscript, Brown University, Providence, RI.

Janicki, H. P. and Wunnava, P. V. (2004). Determinants of foreign direct investment: empirical evidence from eu accession candidates. Applied Economics, 36(5).

Johnston, R.B. and O.M. Nedelescu (2005). The Impact of Terrorism on Financial Markets. IMF Working Paper 05/60

Kang S.J., Lee H.S. (2007). Terrorism and FDI Flows: Cross-Country Dynamic Panel Estimation Journal of Economic Theory and Econometrics, , Vol.18, No.1,

Karolyi, G.A. and R. Martell (2006). Terrorism and the Stock Market. Mimeo. Retrieved from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=823465 on April 20, 2011

Kaufmann, D., Kraay, A., and Mastruzzi, M. (2009). Governance matters viii: aggregate and individual governance indicators, 1996-2008. World bank policy research working paper, (4978).

Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

Kindelberger, C.P. (1969), American Business Abroad: Six Lectures on Direct Investment (New Haven, Conn.: Yale University Press)

Kindleberger, P. Charles. International Economics. Homewood, Richard D. Irwin, 1963.

Knickerbocker, Frederick. Oligopolistic Reaction and the Multinational Enterprise. Boston, Harvard Graduate School of Business Administration, 1973

Konrad, K.A. (2004). The Investment Problem in Terrorism. Economica 71 (283),

Krueger, A. B. and Maleˇckov´a, J. (2009). Attitudes and action: Public opinion and the occurrence of international terrorism. Science, 325(5947).

Krueger, A. B. and Maleckova, J. (2003). Education, poverty and terrorism: Is there a causal connection? The Journal of Economic Perspectives, 17(4).

Krugman, P. (2004). The Costs of Terrorism: What Do We Know? Briefing note. Retrieved from http://www.l20.org/publications/9_7Q_wmd_krugman.pdf on April 20, 2011

LaFree, G. (2010). The global terrorism database: Accomplishments and challenges. Perspectives on Terrorism, 4.

Lecraw, Donald i Morrison, Allen. Transnational Corporations and Business Strategy. London, Routledge, 1993.

Lee, B.-C. and Powell, J. G. (1999). Valuation of foreign direct investment in the presence of political risk. Faculty of Commerce-Economics Working Papers, page 11.

Li, Q. and Schaub, D. (2004). Economic globalization and transnational terrorism a pooled time-series analysis. Journal of Conflict Resolution, 48(2):230–258.

Lizondo, Saúl. Foreign Direct Investment. U studiji: Determinants and Systemic Consequences of International Capital Flows. Washington, IMF, 1991,

Lizondo, Saúl. Foreign Direct Investment. U studiji: Determinants and Systemic Consequences of International Capital Flows. Washington, IMF, 1991.

Lluss´a, F. and Tavares, J. (2011). Which terror at which cost? on the economic consequences of terrorist attacks. Economics Letters, 110(1):52–55.

Löbbe, K. (2009). Schlüsselsektoren der deutschen Wirtschaft. Abgrenzung, Bedeutung und industriepolitische Optionen. Study commissioned by the Hans-Böckler-Stiftung. Retrieved from http://www.boeckler.de/pdf_fof/S-2009-228-1-1.pdf on May 12, 2011

Matić, Božo (2016) Međunarodno poslvovanje – institucije. pravila, strategije, Zagreb, Ekonomski fakultet

Mickolus, E., Sandler, T., Murdock, J., and Fleming, P. (2011). International terrorism: Attributes of terrorist events 1988-91 and 1991 - 2010 (iterate 4,5). Dunn Loring, VA: Vineyard Software.

Mileva, E., (2007), Using Arellano – Bond Dynamic Panel GMM Estimators in Stata, Economics Department, Fordham University

Minor, Michael. Privatisation: A worldwire surveey. New York, UNCTAD, 1993.

Mirza, D. and T. Verdier (2008). International trade, security and transnational terrorism: Theory and a survey of empirics. Journal of Comparative Economic 26

Montanari, R. John, Morgan, P. Cyril, Bracker, S. Jeffrey. Strategic management. Chicago, The Drydem Press, 1990.

Mundeli, A. Robert. Intenational Trade and Factor Mobility. Journal of Political Economy, Vol. 47, jun 1957..

Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanja terorizma, Narodne novine, broj: 108/15.

OECD Economic Outlook. Razne godine.

OECD Economic Surveys, Razni brojevi.

Okvirna odluka Vijeća EU o borbi protiv terorizma od 13. lipnja 2002., Official Journal of the European Communities, L. 164/3,

Pedić, Žana: Odnos međunarodnoga i Europskog pravnog okvira za suzbijanje terorizma, Znanstveni rad, UDK 343.342.1, Zagrebačka pravna revija 1 (1) 2012, Zagreb,

Penm, J., Buetre, B. and Q. T. Tran (2004). Economic costs of terrorism. abare eReport 04.8

Pessoa, A. (2005). MNCs, FDI and host country productivity: A theoretical and empirical appraisal. The IUP Journal of Managerial Economics, 6(4):25–66.

Porter, Michael. The Competitive Advantage of Nations. New York, The Free Press, 1990.

Pshisva, R. and G.A. Suarez (2006). 'Captive Markets': The Impact of Kidnappings on Corporate Investment in Colombia. Federal Reserve Board, Washington D.C., Finance and Economics Discussion Series 2006-18

Qin, J. (2000). Exchange rate risk and two-way foreign direct investment. International Journal of Finance and Economics, 5(3).

Razin, A., Rubinstein, Y., and Sadka, E. (2004). Fixed costs and FDI: the conflicting effects of productivity shocks.

Ringstad, V. (1978). Economies of Scale and the Form of the Production Function. Some New Estimates. Scandinavian Journal of Economics 80 (3),

Romer, P. (1993). Idea gaps and object gaps in economic development. Journal of monetary economics, 32(3).

Roodman, D., (2009), A Note on the Theme of Too Many Instruments, Oxford Bulletin of Economics and Statistics , 71 (1),

Roodman, D., (2009b), How to Do xtabond2: An Introduction to Difference and System GMM in Stata, The Stata Journal , 9 (1),

Root, Franklin. International Trade and Investment. Šesto izdanje, Cincinnati, South - Western Publishing Co, 1990.

Rose, A. K. (2002). Do we really know that the wto increases trade? NBER Working Paper No. 9273.

Sakka E.M. (2006). The Impact of Terrorism on the inflow of FDI to Less Developed Countries: A Panel Study, The College of Business Administration, 2nd International Conference "Managing Development and Competitiveness", Kuwait.

Salem, H.H. (2004). The estimation of the elasticity of substitution of a CES production function: Case of Tunisia. Mimeo. Retrieved from https://www.gtap.agecon.purdue.edu /resources/download/1975.pdf on May 20, 2011

Samuelson, A. Paul, Nordhaus, D. Wiliam. Ekonomija. Četrnaesto izdanje New York, McGraw-Hill, inc., 1992.

Samuelson, A. Paul, Nordhaus, D. Wiliam. Macroeconomica. Trinaesto izdanje New York, McGraw-Hill, inc., 1989.

Samuelson, A. Paul, Nordhaus, D. Wiliam. Microeconomica. Trinaesto izdanje New York, McGraw-Hill, inc., 1989.

Sandler, Todd (2003), „Collective Action and Transnational Terrorism“, World Economy, 26(2),

Sandler, Todd and Walter Enders (2004), „An Economic Perspective on Transnational Terrorism“, European Journal of Political Economy, 20(2),

Schmid, Alex, P.”Terrorism and the Media: The Ethics of Publicity”, Terrorism and the Political Violence, 1:4, 1989)

Schneider, F. and Bruno, F. S. (1985). Economic and political determinants of foreign direct investment. World Development, 13.

Schneider, F., Brück, T. and D. Meierrieks (2010). The Economics of Terrorism and Counter- Terrorism: A Survey (Part I and II). DIW Berlin Discussion Papers 1049 and 1050

Serrand, Marie, Calvez, Dominique Le. Espagne. Paris, Credit Lyonnais International, Studeni, 1990.

Serrand, Marie, Calvez, Dominique Le. Irlande. Paris, Credit Lyonnais International, Rujan, 1990.

Shahbaz, Mian Awais, Javed, Asifah, Dar, Amina and Sattar, Tanzeela (2013), „Impact of Terrorism on Foreign Direct Investment in Pakistan“, Archives of Business Research; Volume 1 Issue 1

Shapiro, Carl - Wiling, D. Robert. On the Antitrust Treatment of Production Joint Ventures. Jornal of Economic Perspectives, Nashville, USA, br. 3/1990.

Silberston, A. (1972). Economies of Scale in Theory and Practice. The Economic Journal 82 (325)

Sin, C.-Y. and Leung, W.-F. (2001). Impacts of fdi liberalization on investment inflows. Applied Economics Letters, 8(4).

Stiglitz, Joseph. The Role of the State in Financial Markets. The World Bank Annual Conference on Development Economics, 1993.

Stojčić, N., Bečić, M., Vojinić, P., (2012), The Competitiveness of Exports from Manufacturing Industries in Croatia and Slovenia to the EU-15 Market: A Dynamic Panel Analysis, Croatian Economic Survey : Vol. 14 : No. 1,

Stojčić, N., Hashi I., (2011), The Structure and Quality Upgrading of Croatian Exports to EU15 Market, paper presented at the 9th International Conference, Challenges of Europe: Growth and Competitiveness – Reversing the Trends, organized by the University of Split, Faculty of Economics, Bol, Croatia, May

Stojčić, N., Hashi. I, Shqiponja, T., (2011), Innovation Activities and Competitiveness: Empirical Evidence on the Behaviour of Firms in the New EU Member States and Candidate Countries, CASE Network Studies and Analyses, No. 424, Warsaw: CASE – Center for Social and Economic Research

Stopford, John. Directory of Multinationals. London, Macmillan, 1992.

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, Narodne novine, broj:32/03.

Survey of the Recent Literature. The World Bank Economic Review, br. 3/1994.

Tang, Roger. Transfer Pricing in the 1990s: Tax and Management Perspectives. Westport, Quorum Books, 1993.

Tarzi, Shah (2005), „Foreign direct investment flows into developing countries: Impact of location and government policy“, The Journal of Social, Political, and Economic Studies, 4,

Tavares, Jose (2003), „The ecomonic cost of terrorism“, Journal of Monetary Economics, 51

Temple, J. R. W., (1999), The New Growth Evidence, The Journal of Economic Literature, 37(1),

The Economist (April 23, 2011). Briefing: The Chinese in Africa. 399 (8730), US Department of State (2010). Country Reports on Terrorism 2009

The New Palgrave a Dictionary of Economics. Volume 2, London, Hong Kong, The Macmillan Press Limited, 1987. Odrednica: investicije, str. 980

Thomas, M. A. (2009). What do the worldwide governance indicators measure? European Journal of Development Research, 22(1)

Thompson, A. Arthur, Strickland, A.J. III. Strategic management. Boston-Homevood, Richard D. Irvin, Inc., 1992.

Thomsen, Stephen, Nicolaides Phedon. The Evolution of Japanese Direct Investment in Europe: Death of a Transistor Salesman. London, Harvester - Wheatsheaf, 1991.

Tung, S. and Cho, S. (2000). The impact of tax incentives on foreign direct investment in china. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 9(2)

UNCTAD. (2014). www.unctad.org.

United Nations Office on Drugs and Crime (www.unodc.org/terrorism_definitions.html, pristupljeno 10. lipnja 2016

Vernon, Raymond. International Investment and International Trade in the Product Cycle. Quarterly Journal of Economics, br. 60/1966.

Volker, Nitsch and Schumacher, Dorothee (2004), „Terrorism and international trade: An empirical investigation“, European Journal of Political Economy, 20,

WDI. (2014). http://data.worldbank.org

Wei, S.-J. (2000). How taxing is corruption on international investors? Review of economics and statistics, 82(1).

Wheeler, D. and Mody, A. (1992). International investment location decisions: The case of u.s. firms. Journal of International Economics, 33.

World Investment Report 2013. New York, United Nations, 1993.

World Investment Report 2014. New York, United Nations, 1994.

World Investment Report 2015. New York, United Nations, 1995.

World Trade Organization (2010). World and Regional Export Profiles 2009. Retrieved from http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2010_e/its10_toc_e.htm on April 22, 2011

Yamazava, Ippei. The New Europe and the Japanese Strategy. Rivista di Politica Economica, svibanj, 1991.

Yoshitomi Masaru i dr. Japanese Direct Investment in Europe, Motives, Impact and Policy Implications. Aldershot, Avebury, 1990.

Zakon o informacijskoj sigurnosti , Narodne novine, broj: 79/07.

Zakon o kaznenim djelima podrivačke i terorističke djelatnosti protiv državnog suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske, Narodne novine", broj: 74/92.

Zakon o kritičnim infrastrukturama, Narodne novine, broj:56/13.

Zakon o policiji, Narodne novine, broj: 34/11, 130/12, 89/14, 151/14 i 33/15,

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima , Narodne novine, broj: 76/09 i 92/14

Zakon o sigurnosno–obavještajnom sustavu, Narodne novine“, broj: 79/06 i 105/06,

Zakon o tajnosti podataka, Narodne novine, broj: 79/07 i 86/12),

Zenoff, B. David. International Business Management. New York-London, The Macmillan Company and Collier-Macmillan, 1971.

Zodrow, G. R. (2006). Capital mobility and source-based taxation of capital income in small open economies. International Tax and Public Finance, 13(2-3)

PRILOZI

Prilog 1. Rezultati sistemskog GMM procjenitelja u dva koraka

```
1 . xtabond2 lnfdi l.lnfdi incidents disasters lngdp ka_open yr4-yr14, gmm(l.
  > lnfdi, lag(1 6)) iv(incidents disasters) iv(ka_open) gmm(lngdp, lag(2 2)
  > coll) iv(yr4-yr14) two robust
  Favoring speed over space. To switch, type or click on mata: mata set mataf
  > avor space, perm.
  Warning: Two-step estimated covariance matrix of moments is singular.
    Using a generalized inverse to calculate optimal weighting matrix for two
  > -step estimation.
    Difference-in-Sargan/Hansen statistics may be negative.

  Dynamic panel-data estimation, two-step system GMM
  ------------------------------------------------------------------------------
  > ----
  Group variable: id                              Number of obs      =
  > 961
  Time variable : year                            Number of groups   =
  >  81
  Number of instruments = 79                      Obs per group: min =
  >   4
  Wald chi2(16) =  45747.91                                      avg =     11
  > .86
  Prob > chi2   =     0.000                                      max =
  >  12
  ------------------------------------------------------------------------------
  > ----
               |
               |               Corrected
         lnfdi |      Coef.   Std. Err.      z    P>|z|     [95% Conf. Interv
  > al]
  -------------+----------------------------------------------------------------
  > ----
         lnfdi |
           L1. |   .9270335    .050746    18.27   0.000     .8275732    1.026
  > 494
               |
     incidents |  -.0001034    .0000512   -2.02   0.043    -.0002037   -3.13e
  > -06
     disasters |  -.0009131    .0080141   -0.11   0.909    -.0166204    .0147
  > 942
         lngdp |   .0687755    .0655498    1.05   0.294    -.0596998    .1972
  > 508
       ka_open |    .028968    .0584853    0.50   0.620     -.085661    .1435
  > 971
           yr4 |   .0789495    .0277693    2.84   0.004     .0245226    .1333
  > 763
           yr5 |   .0568788    .0267863    2.12   0.034     .0043786    .1093
  > 791
           yr6 |  -.0258723    .0435775   -0.59   0.553    -.1112827     .059
```

```
> 538
         yr7 |   .1326039   .0379018     3.50   0.000     .0583178    .2068
> 899
         yr8 |    .139018   .0354491     3.92   0.000      .069539     .208
> 497
         yr9 |  -.0818284   .0581311    -1.41   0.159    -.1957633    .0321
> 066
        yr10 |   .0330336   .0398931     0.83   0.408    -.0451556    .1112
> 227
        yr11 |  -.0086694   .0457062    -0.19   0.850    -.0982519     .080
> 913
        yr12 |  -.0535306   .0444073    -1.21   0.228    -.1405673    .0335
> 062
        yr13 |   .0068132   .0468082     0.15   0.884    -.0849292    .0985
> 556
        yr14 |  -.0097044   .0472619    -0.21   0.837    -.1023361    .0829
> 273
       _cons |   .0370554   .2313919     0.16   0.873    -.4164644    .4905
> 752
------------------------------------------------------------------------------

> ——
Instruments for first differences equation
  Standard
    D.(yr4 yr5 yr6 yr7 yr8 yr9 yr10 yr11 yr12 yr13 yr14)
    D.ka_open
    D.(incidents disasters)
  GMM-type (missing=0, separate instruments for each period unless collapse
> d)
    L2.lngdp collapsed
    L(1/6).L.lnfdi
Instruments for levels equation
  Standard
    yr4 yr5 yr6 yr7 yr8 yr9 yr10 yr11 yr12 yr13 yr14
    ka_open
    incidents disasters
    _cons
  GMM-type (missing=0, separate instruments for each period unless collapse
> d)
    DL.lngdp collapsed
    D.L.lnfdi
------------------------------------------------------------------------------

> ——
Arellano-Bond test for AR(1) in first differences: z =  -2.88  Pr > z =  0.
> 004
Arellano-Bond test for AR(2) in first differences: z =   1.71  Pr > z =  0.
> 088
------------------------------------------------------------------------------

> ——
Sargan test of overid. restrictions: chi2(62)   = 239.53  Prob > chi2 =  0.
> 000
  (Not robust, but not weakened by many instruments.)
Hansen test of overid. restrictions: chi2(62)   =  74.66  Prob > chi2 =  0.
> 130
```

```
  (Robust, but weakened by many instruments.)

Difference-in-Hansen tests of exogeneity of instrument subsets:
  GMM instruments for levels
    Hansen test excluding group:     chi2(50)   =  68.97  Prob > chi2 =  0.
> 039
    Difference (null H = exogenous): chi2(12)   =   5.70  Prob > chi2 =  0.
> 931
  gmm(L.lnfdi, lag(1 6))
    Hansen test excluding group:     chi2(0)    =   0.00  Prob > chi2 =
>   .
    Difference (null H = exogenous): chi2(62)   =  74.66  Prob > chi2 =  0.
> 130
  gmm(lngdp, collapse lag(2 2))
    Hansen test excluding group:     chi2(60)   =  73.80  Prob > chi2 =  0.
> 109
    Difference (null H = exogenous): chi2(2)    =   0.86  Prob > chi2 =  0.
> 651
  iv(incidents disasters)
    Hansen test excluding group:     chi2(60)   =  73.34  Prob > chi2 =  0.
> 116
    Difference (null H = exogenous): chi2(2)    =   1.32  Prob > chi2 =  0.
> 517
  iv(ka_open)
    Hansen test excluding group:     chi2(61)   =  74.63  Prob > chi2 =  0.
> 113
    Difference (null H = exogenous): chi2(1)    =   0.03  Prob > chi2 =  0.
> 853
  iv(yr4 yr5 yr6 yr7 yr8 yr9 yr10 yr11 yr12 yr13 yr14)
    Hansen test excluding group:     chi2(51)   =  70.31  Prob > chi2 =  0.
> 038
    Difference (null H = exogenous): chi2(11)   =   4.36  Prob > chi2 =  0.
> 958
```

```
1 . nlcom (lrincidents: _b[incidents]/(1-_b[l.lnfdi])) (lrdisasters: _b[disa
  > sters]/(1-_b[l.lnfdi])) (lrgdp: _b[lngdp]/(1-_b[l.lnfdi])) (lrka_open:
  > _b[ka_open]/(1-_b[l.lnfdi]))

   lrincidents:  _b[incidents]/(1-_b[l.lnfdi])
   lrdisasters:  _b[disasters]/(1-_b[l.lnfdi])
         lrgdp:  _b[lngdp]/(1-_b[l.lnfdi])
     lrka_open:  _b[ka_open]/(1-_b[l.lnfdi])

------------------------------------------------------------------------------
  > ----
       lnfdi |      Coef.   Std. Err.      z    P>|z|     [95% Conf. Interv
  > al]
------------------------------------------------------------------------------
  > ----
 lrincidents |  -.0014173   .0007107    -1.99   0.046    -.0028104   -.0000
  > 243
 lrdisasters |  -.0125138   .1112344    -0.11   0.910    -.2305294    .2055
  > 017
       lrgdp |   .9425634   .3608831     2.61   0.009     .2352454    1.649
  > 881
    lrka_open |   .3970048   .8722062     0.46   0.649    -1.312488    2.106
  > 498
------------------------------------------------------------------------------
  > ----
```

Prilog 2. Varijable modela

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Algeria	2000	8,83054431	1727,34392	0,163896	138	1
Algeria	2001	34,4601299	1702,77954	0,163896	113	1
Algeria	2002	32,6958141	1742,55978	0,163896	132	1
Algeria	2003	19,331317	2056,26588	0,163896	75	2
Algeria	2004	26,3587731	2550,18194	0,163896	67	0
Algeria	2005	33,7152401	3038,73597	0,163896	104	0
Algeria	2006	52,0297002	3391,38587	0,163896	152	0
Algeria	2007	47,3492881	3845,82509	0,163896	124	0
Algeria	2008	73,6759195	4786,53289	0,163896	107	1
Algeria	2009	75,4796802	3771,26321	0,163896	108	1
Algeria	2010	62,062196	4349,56932	0,163896	100	0
Algeria	2011	68,3209119	5274,05942	0,163896	15	0
Algeria	2012	79,3182111	5401,1268	0,163896	41	1
Algeria	2013	67,871017	5324,50124	0,163896	22	0
Argentina	2000	282,315668	9223,12211	0,818218	0	0
Argentina	2001	58,1148826	8633,25303	0,224489	2	0
Argentina	2002	57,1099709	3246,12729	0,163896	0	0
Argentina	2003	43,5078514	4085,44313	0,411093	1	1
Argentina	2004	107,669968	4784,69059	0,411093	0	0
Argentina	2005	136,236879	5767,74165	0,411093	3	0
Argentina	2006	142,02362	6790,08075	0,247197	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Argentina	2007	164,580083	8437,68128	0,247197	0	0
Argentina	2008	245,123819	10291,9825	0,247197	0	0
Argentina	2009	100,369654	9505,73843	0,247197	1	0
Argentina	2010	280,691934	11507,7462	0,247197	5	1
Argentina	2011	266,149445	13758,873	0,247197	1	0
Argentina	2012	372,963741	14724,7896	0	2	1
Argentina	2013	272,666432	14759,5123	0	2	1
Australia	2000	736,833998	21239,6566	0,878812	1	0
Australia	2001	401,539997	20008,1795	0,818218	2	0
Australia	2002	722,621286	22081,8225	0,757624	0	0
Australia	2003	317,689216	28017,3569	0,69703	0	1
Australia	2004	1959,18246	33562,6958	0,69703	0	0
Australia	2005	-1378,79508	37151,5296	0,69703	0	1
Australia	2006	1261,1125	39249,2458	0,69703	2	0
Australia	2007	1952,32249	46432,182	0,69703	0	1
Australia	2008	2166,60827	48775,9391	0,69703	3	1
Australia	2009	1436,97909	45878,1914	0,69703	1	3
Australia	2010	1626,60599	57592,7044	0,69703	1	1
Australia	2011	2508,7421	67407,3934	0,69703	0	0
Australia	2012	2420,87833	68458,919	0,757624	0	0
Australia	2013	2323,61352	65600,4554	0,818218	1	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Austria	2000	1059,94211	24490,6634	1	0	1
Austria	2001	706,811225	24467,7747	1	0	0
Austria	2002	17,097106	26320,5114	1	0	1
Austria	2003	760,84216	32019,2926	1	0	1
Austria	2004	388,574227	36600,0853	1	0	0
Austria	2005	1309,01546	38191,0846	1	0	1
Austria	2006	574,426914	40386,1755	1	1	0
Austria	2007	3066,15901	46494,7149	1	1	1
Austria	2008	866,217405	51261,1808	1	6	1
Austria	2009	1107,09748	47489,7405	1	3	0
Austria	2010	306,532613	46377,0129	1	0	0
Austria	2011	1258,83892	50884,0419	1	1	0
Austria	2012	471,27868	48154,2549	1	0	1
Austria	2013	1221,35807	50419,6147	1	1	1
Azerbaijan	2000	16,0056824	649,51771	0,163896	1	2
Azerbaijan	2001	27,6385843	696,439398	0,163896	4	0
Azerbaijan	2002	168,173794	753,166698	0,411093	1	0
Azerbaijan	2003	392,465194	869,326901	0,411093	0	0
Azerbaijan	2004	420,088204	1025,43177	0,163896	0	0
Azerbaijan	2005	196,174463	1546,77307	0,163896	0	0
Azerbaijan	2006	-67,3957987	2421,45585	0,163896	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Azerbaijan	2007	-541,483916	3768,4113	0,224489	1	0
Azerbaijan	2008	1,58712833	5502,71911	0,571021	2	0
Azerbaijan	2009	52,6698186	4928,90026	0,345677	2	0
Azerbaijan	2010	61,9040634	5817,22258	0,406271	0	1
Azerbaijan	2011	159,197047	7166,88414	0,466865	0	0
Azerbaijan	2012	215,340942	7485,25302	0,466865	0	1
Azerbaijan	2013	279,600825	7814,01797	0,466865	0	0
Belarus	2000	11,9020664	1043,71434	0	0	0
Belarus	2001	9,65708965	1245,42386	0	1	0
Belarus	2002	25,0789973	1481,28759	0,163896	0	0
Belarus	2003	17,5590812	1821,87605	0,163896	0	0
Belarus	2004	16,8518675	2380,82454	0,163896	0	0
Belarus	2005	31,7236496	3125,81333	0,163896	0	1
Belarus	2006	37,1191969	3842,04118	0,163896	1	0
Belarus	2007	188,547795	4723,42207	0,411093	0	0
Belarus	2008	228,960398	6357,62139	0,163896	1	0
Belarus	2009	196,991639	5165,83671	0,163896	0	0
Belarus	2010	146,811687	5818,20059	0,163896	2	0
Belarus	2011	423,516868	6320,86043	0,163896	1	0
Belarus	2012	151,970788	6763,93264	0,163896	3	0
Belarus	2013	238,289701	7663,99289	0,163896	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Bolivia	2000	86,6840629	988,533025	0,752803	0	0
Bolivia	2001	81,4119949	939,145847	0,752803	0	0
Bolivia	2002	76,5060863	893,946881	0,752803	0	1
Bolivia	2003	21,8926105	896,37251	0,752803	1	2
Bolivia	2004	9,30165462	954,890005	0,752803	0	0
Bolivia	2005	-25,5080089	1020,78217	0,752803	1	0
Bolivia	2006	29,5105274	1203,25425	0,752803	0	0
Bolivia	2007	37,8541732	1355,87704	0,692209	3	1
Bolivia	2008	52,1220164	1695,56065	0,631615	0	0
Bolivia	2009	42,3308204	1735,147	0,571021	3	0
Bolivia	2010	63,3034604	1934,67526	0,510427	0	0
Bolivia	2011	83,1948904	2319,60852	0,449833	0	1
Bolivia	2012	100,984814	2578,7559	0,449833	1	0
Bolivia	2013	163,951381	2867,63613	0,449833	0	1
Bosnia and Herzegovina	2000	38,0964294	1448,31282	0,653468	6	1
Bosnia and Herzegovina	2001	30,6409522	1494,9973	1	2	0
Bosnia and Herzegovina	2002	68,0354873	1725,96142	1	3	0
Bosnia and Herzegovina	2003	97,8117783	2181,56366	0,714062	1	0
Bosnia and Herzegovina	2004	131,521121	2612,62332	0,714062	0	0
Bosnia and Herzegovina	2005	90,5130419	2810,32482	0,714062	1	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Bosnia and Herzegovina	2006	143,139918	3238,73119	0,714062	1	0
Bosnia and Herzegovina	2007	470,251166	3991,26267	0,714062	2	0
Bosnia and Herzegovina	2008	259,413507	4846,14357	1	4	0
Bosnia and Herzegovina	2009	64,8636323	4480,40529	0,714062	1	1
Bosnia and Herzegovina	2010	105,573841	4380,48691	0,714062	1	2
Bosnia and Herzegovina	2011	129,311246	4771,14521	0,714062	1	0
Bosnia and Herzegovina	2012	91,5177668	4409,56323	0,406271	0	1
Bosnia and Herzegovina	2013	74,0325683	4661,91829	0,345677	1	0
Botswana	2000	32,5662226	3297,47868	0,714917	0	1
Botswana	2001	17,2046634	3078,28134	0,775511	0	0
Botswana	2002	223,006775	3006,59124	0,836104	0	0
Botswana	2003	228,083189	4098,83803	0,836104	0	0
Botswana	2004	210,847294	4829,51606	0,836104	0	0
Botswana	2005	148,518362	5294,37948	0,836104	0	0
Botswana	2006	256,542407	5341,39747	1	0	1
Botswana	2007	258,244721	5711,72849	1	0	0
Botswana	2008	269,386491	5746,97887	1	0	1
Botswana	2009	66,0140924	5178,43911	1	0	0
Botswana	2010	110,889886	6980,36181	1	0	0
Botswana	2011	690,132107	7697,39621	1	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Botswana	2012	243,110323	7191,43058	1	0	0
Botswana	2013	197,144432	7311,8499	1	0	1
Brazil	2000	187,841373	3694,61792	0,163896	2	0
Brazil	2001	126,900498	3131,5641	0,163896	3	0
Brazil	2002	92,4792671	2820,83664	0,471687	1	0
Brazil	2003	55,8094084	3039,20234	0,53228	1	1
Brazil	2004	98,6134207	3607,04241	0,592874	0	0
Brazil	2005	80,9396005	4738,5439	0,653468	0	0
Brazil	2006	100,04665	5789,76958	0,714062	3	0
Brazil	2007	182,028692	7194,08165	0,653468	0	0
Brazil	2008	234,964791	8622,6973	0,592874	0	2
Brazil	2009	134,107479	8373,33974	0,53228	0	1
Brazil	2010	248,483433	10978,0932	0,471687	0	1
Brazil	2011	338,487799	12575,9744	0,411093	0	1
Brazil	2012	328,567199	11320,1556	0,411093	1	0
Brazil	2013	319,401333	11199,0062	0,411093	3	0
Bulgaria	2000	127,052661	1669,13863	0,224489	2	2
Bulgaria	2001	101,881364	1802,63418	0,163896	1	0
Bulgaria	2002	117,183183	2076,55595	0,163896	1	0
Bulgaria	2003	267,52026	2702,87659	0,224489	0	0
Bulgaria	2004	438,644868	3346,80834	0,285083	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Bulgaria	2005	510,195397	3813,47916	0,345677	0	3
Bulgaria	2006	1023,88109	4414,40513	0,939406	0	1
Bulgaria	2007	1638,05736	5769,58371	1	0	1
Bulgaria	2008	1313,27775	7104,78082	1	2	1
Bulgaria	2009	454,641943	6736,55306	1	0	0
Bulgaria	2010	209,648419	6586,57225	1	0	0
Bulgaria	2011	401,619833	7604,77042	1	2	0
Bulgaria	2012	233,200187	7226,03232	1	2	1
Bulgaria	2013	254,360802	7542,78491	1	3	0
Cambodia	2000	12,1496823	299,981696	0	4	1
Cambodia	2001	11,9780293	320,045502	0,307791	7	1
Cambodia	2002	11,4172762	337,500125	0,368385	3	0
Cambodia	2003	6,49285636	360,659212	0,428979	1	0
Cambodia	2004	9,99407881	405,942135	0,489573	0	0
Cambodia	2005	28,539076	471,16266	0,550167	0	0
Cambodia	2006	35,6478845	536,663441	0,714062	0	0
Cambodia	2007	63,0880069	628,432362	0,714062	0	1
Cambodia	2008	60,6344586	742,577699	0,714062	2	0
Cambodia	2009	65,6376449	735,412799	0,714062	0	0
Cambodia	2010	93,4332019	782,619758	0,714062	0	0
Cambodia	2011	93,9677259	878,383141	0,714062	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Cambodia	2012	123,462253	945,494646	0,714062	0	0
Cambodia	2013	123,667259	1007,56618	0,714062	2	1
Canada	2000	2175,91711	24088,3706	1	5	1
Canada	2001	892,748905	23646,7062	1	0	1
Canada	2002	708,209812	24054,7571	1	0	0
Canada	2003	236,842645	28101,822	1	0	1
Canada	2004	-13,9447991	31910,2486	1	1	0
Canada	2005	796,561027	36095,1277	1	0	0
Canada	2006	1848,8835	40194,8984	1	2	0
Canada	2007	3541,54129	44196,9748	1	0	0
Canada	2008	1844,55221	46226,1146	1	5	0
Canada	2009	672,530834	40614,3059	1	4	0
Canada	2010	832,217163	47297,0973	1	2	0
Canada	2011	1150,25435	51866,4832	1	0	0
Canada	2012	1127,09997	52606,8303	1	2	0
Canada	2013	2005,73452	52270,4692	1	3	1
Central African Republic	2000	0,2443644	262,987628	0,163896	1	3
Central African Republic	2001	1,39952371	263,21694	0,163896	1	1
Central African Republic	2002	1,49825192	275,341234	0,163896	0	1
Central African Republic	2003	2,95067207	311,390808	0,163896	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Central African Republic	2004	3,87816401	341,296824	0,163896	0	0
Central African Republic	2005	2,54992745	356,688321	0,163896	0	0
Central African Republic	2006	8,5984928	381,315449	0,163896	1	0
Central African Republic	2007	13,8182185	427,312551	0,163896	1	0
Central African Republic	2008	27,9825648	485,807025	0,163896	2	0
Central African Republic	2009	9,91034978	475,693077	0,163896	5	0
Central African Republic	2010	14,1427856	467,551919	0,163896	13	0
Central African Republic	2011	8,31980399	510,784643	0,163896	3	1
Central African Republic	2012	15,476668	494,286561	0,163896	4	0
Central African Republic	2013	0,40134862	343,395247	0,163896	20	0
Chad	2000	13,8742714	166,887838	0,163896	0	2
Chad	2001	53,3430947	198,324327	0,163896	0	0
Chad	2002	103,138719	221,800974	0,163896	4	0
Chad	2003	76,5380244	292,408047	0,163896	0	0
Chad	2004	48,2971891	456,788685	0,163896	0	1
Chad	2005	-9,91995431	586,492259	0,163896	0	1
Chad	2006	-26,8821845	608,278023	0,163896	11	0
Chad	2007	-30,0770518	655,312468	0,163896	7	0
Chad	2008	42,2578841	757,342638	0,163896	8	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Chad	2009	32,9688932	656,592631	0,163896	3	0
Chad	2010	26,7047051	736,315	0,163896	1	1
Chad	2011	23,3360212	812,857727	0,163896	0	2
Chad	2012	27,5381733	820,250318	0,163896	0	0
Chad	2013	41,979479	815,566871	0,163896	0	0
China	2000	31,7977984	931,591408	0,163896	4	0
China	2001	36,3987403	1022,78071	0,163896	13	0
China	2002	40,7179521	1123,70077	0,163896	2	0
China	2003	41,0686819	1266,88542	0,163896	3	0
China	2004	46,2678071	1484,01268	0,163896	2	0
China	2005	54,9288973	1735,15166	0,163896	1	0
China	2006	54,831803	2106,23838	0,163896	1	0
China	2007	62,5933273	2626,31814	0,163896	0	0
China	2008	80,6653534	3386,58392	0,163896	20	1
China	2009	70,3054001	3778,32902	0,163896	7	0
China	2010	84,3743116	4375,41647	0,163896	1	3
China	2011	90,6031487	5345,09577	0,163896	4	0
China	2012	87,9261387	5976,07796	0,163896	4	0
China	2013	89,4298445	6626,3175	0,163896	12	0
Colombia	2000	61,067244	2503,27857	0,163896	137	0
Colombia	2001	62,673258	2421,47498	0,163896	207	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Colombia	2002	51,7683032	2376,80221	0,163896	150	0
Colombia	2003	41,0893045	2260,25183	0,163896	98	0
Colombia	2004	73,2614629	2753,06998	0,411093	37	0
Colombia	2005	237,018638	3393,99264	0,411093	42	0
Colombia	2006	153,978264	3708,60093	0,411093	43	1
Colombia	2007	199,687394	4661,21338	0,411093	30	1
Colombia	2008	233,974784	5403,45574	0,69703	133	0
Colombia	2009	175,418025	5104,99119	0,411093	139	0
Colombia	2010	138,442697	6179,77021	0,411093	136	2
Colombia	2011	311,132778	7124,54904	0,411093	94	2
Colombia	2012	315,261564	7762,97078	0,411093	115	0
Colombia	2013	335,242182	7825,67824	0,411093	147	0
Costa Rica	2000	103,971319	4058,08847	0,714062	0	0
Costa Rica	2001	114,707706	4087,10863	0,714062	0	0
Costa Rica	2002	161,06052	4114,59522	0,714062	0	1
Costa Rica	2003	137,86742	4199,70649	0,714062	0	0
Costa Rica	2004	186,945875	4379,1494	0,714062	0	1
Costa Rica	2005	199,30928	4621,37146	0,714062	0	0
Costa Rica	2006	334,454489	5128,40056	0,714062	0	0
Costa Rica	2007	424,826124	5897,52796	0,714062	1	1
Costa Rica	2008	458,498016	6582,79245	0,714062	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Costa Rica	2009	292,627239	6385,56562	0,714062	0	1
Costa Rica	2010	313,860571	7773,18547	0,714062	0	1
Costa Rica	2011	459,795512	8704,11119	1	0	0
Costa Rica	2012	485,35709	9442,66526	1	0	0
Costa Rica	2013	549,393637	10184,605	1	0	0
Croatia	2000	221,905213	4865,56071	0,411093	2	2
Croatia	2001	227,262313	5237,38739	0,411093	3	0
Croatia	2002	216,375133	6072,74375	0,411093	0	0
Croatia	2003	406,177418	7856,57848	0,69703	0	1
Croatia	2004	288,604858	9449,32471	0,69703	0	0
Croatia	2005	406,937874	10348,0476	0,69703	1	2
Croatia	2006	750,500891	11518,8278	0,69703	0	0
Croatia	2007	1050,4065	13750,7256	0,69703	0	1
Croatia	2008	1214,96371	16158,3221	0,69703	2	0
Croatia	2009	707,370005	14399,3332	0,69703	1	0
Croatia	2010	261,113239	13754,0206	0,69703	0	0
Croatia	2011	388,995979	14394,0024	0,69703	0	0
Croatia	2012	336,847311	13113,5006	0,69703	0	2
Croatia	2013	222,660256	13490,1667	0,69703	2	0
Cyprus	2000	1207,59248	14283,055	0,163896	2	1
Cyprus	2001	1324,17469	14717,4018	0,163896	1	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Cyprus	2002	1464,66681	15948,4898	0,163896	0	0
Cyprus	2003	1241,90845	20099,1138	0,411093	0	0
Cyprus	2004	1490,05771	23574,7852	0,757624	1	0
Cyprus	2005	1584,53525	25102,6913	0,818218	0	0
Cyprus	2006	2444,23239	26918,8081	0,878812	0	0
Cyprus	2007	2904,56541	31053,4708	0,939406	1	1
Cyprus	2008	1799,66079	34991,7722	1	0	0
Cyprus	2009	4301,97987	31710,0816	1	0	0
Cyprus	2010	924,909043	30503,0458	1	0	0
Cyprus	2011	2808,14104	31907,0894	1	0	0
Cyprus	2012	1455,41863	28869,7626	0,692209	1	0
Cyprus	2013	4032,08109	27734,8381	0,631615	9	0
Czech Republic	2000	486,342992	5996,80323	0,592874	0	0
Czech Republic	2001	551,412456	6585,22307	0,939406	1	0
Czech Republic	2002	830,427746	7998,46246	1	0	1
Czech Republic	2003	206,072957	9731,65703	1	1	1
Czech Republic	2004	487,320249	11655,3549	1	0	0
Czech Republic	2005	1139,04878	13292,3795	1	0	1
Czech Republic	2006	531,647245	15106,038	1	0	0
Czech Republic	2007	1010,25709	18264,8914	1	0	0
Czech Republic	2008	619,583609	22590,1822	1	2	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Czech Republic	2009	279,104872	19618,6607	1	1	1
Czech Republic	2010	581,841687	19615,5265	1	0	2
Czech Republic	2011	218,409735	21421,7745	1	1	0
Czech Republic	2012	748,974709	19394,9703	1	0	2
Czech Republic	2013	340,035399	19509,6413	1	1	1
Denmark	2000	6336,02403	30751,068	1	0	0
Denmark	2001	2151,86122	30775,1251	1	0	0
Denmark	2002	1236,23828	33271,5663	1	0	1
Denmark	2003	485,0473	40516,9675	1	0	0
Denmark	2004	-1984,96835	46539,2167	1	0	0
Denmark	2005	1578,32961	48832,4329	1	0	1
Denmark	2006	1709,29805	52006,2716	1	0	0
Denmark	2007	1329,30349	58435,7221	1	0	0
Denmark	2008	-147,573938	64152,6109	1	1	0
Denmark	2009	70,9420179	57881,9019	1	0	0
Denmark	2010	-1650,65947	57613,903	1	1	0
Denmark	2011	2056,07204	61231,0853	1	0	0
Denmark	2012	74,6339708	57469,4046	1	0	0
Denmark	2013	-132,103515	59920,856	1	1	2
Egypt	2000	18,6795237	1446,75806	0,836104	0	0
Egypt	2001	7,58732465	1349,98044	1	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Egypt	2002	9,47104541	1266,73556	1	0	0
Egypt	2003	3,41914923	1066,88453	0,714062	0	0
Egypt	2004	30,561845	1121,77306	1	2	0
Egypt	2005	74,8923642	1315,95678	1	2	0
Egypt	2006	137,59003	1476,09797	1	5	1
Egypt	2007	155,976909	1780,49441	1	0	0
Egypt	2008	125,769748	2183,5978	1	1	1
Egypt	2009	87,4190555	2448,42169	0,939406	2	0
Egypt	2010	81,7872858	2748,99489	0,878812	2	2
Egypt	2011	-6,08370069	2910,85943	0,818218	18	0
Egypt	2012	74,7133299	3222,78275	0,510427	49	0
Egypt	2013	51,0880458	3110,04453	0,163896	316	0
Estonia	2000	286,420796	4164,93536	1	0	0
Estonia	2001	397,544627	4595,31649	1	1	0
Estonia	2002	214,241847	5423,19346	1	0	0
Estonia	2003	692,819948	7333,06428	1	0	0
Estonia	2004	718,595536	9052,73961	1	0	0
Estonia	2005	2112,4062	10565,7689	1	0	0
Estonia	2006	1011,76518	12865,0684	1	0	1
Estonia	2007	1760,06776	16925,1449	1	0	0
Estonia	2008	1399,02618	18470,8012	1	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Estonia	2009	1411,73464	15081,3818	1	0	0
Estonia	2010	788,359738	15009,7296	1	0	0
Estonia	2011	752,257902	17615,657	1	1	0
Estonia	2012	1215,78562	17555,8875	1	0	1
Estonia	2013	429,53896	19328,2111	1	0	0
Finland	2000	1706,57357	24251,9527	1	0	0
Finland	2001	719,21591	24911,4754	1	0	0
Finland	2002	1547,23474	26836,9962	1	0	0
Finland	2003	636,643547	32813,6428	1	0	0
Finland	2004	540,615119	37636,5379	1	0	0
Finland	2005	905,419076	38966,1821	1	0	0
Finland	2006	1452,53865	41106,4792	1	0	0
Finland	2007	2352,68743	48253,7629	1	1	0
Finland	2008	-215,106397	53354,1101	1	1	0
Finland	2009	134,285277	47059,7518	1	0	0
Finland	2010	1370,94892	46165,05	1	0	0
Finland	2011	473,151079	50783,0713	1	0	0
Finland	2012	768,788892	47291,8247	1	0	0
Finland	2013	-951,825399	49265,1495	1	0	0
France	2000	449,994475	22437,5544	1	28	0
France	2001	259,218211	22509,2203	1	21	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
France	2002	347,003385	24245,8793	1	32	1
France	2003	125,657873	29620,0294	1	34	1
France	2004	-40,8403868	33773,5027	1	11	0
France	2005	523,47419	34776,1687	1	33	0
France	2006	396,240441	36446,4294	1	34	1
France	2007	987,427722	41500,9209	1	16	0
France	2008	581,274062	45303,1946	1	13	0
France	2009	472,539275	41500,3762	1	9	0
France	2010	212,350222	40549,0311	1	3	2
France	2011	480,993369	43608,3835	1	8	0
France	2012	256,613895	40693,5389	1	65	0
France	2013	644,557345	42271,791	1	12	0
Georgia	2000	27,665117	644,653137	0,752803	7	0
Georgia	2001	23,4586068	687,582757	0,752803	4	0
Georgia	2002	34,664139	734,724851	0,752803	2	1
Georgia	2003	73,3085532	874,3546	0,752803	6	0
Georgia	2004	109,036206	1135,20401	0,752803	3	1
Georgia	2005	101,166714	1432,51332	0,752803	6	0
Georgia	2006	263,173319	1742,0605	0,752803	3	0
Georgia	2007	395,438895	2298,40566	0,752803	0	0
Georgia	2008	354,517913	2899,74169	0,752803	33	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Georgia	2009	149,711674	2446,41326	0,588907	25	0
Georgia	2010	185,440295	2651,88637	0,302969	7	0
Georgia	2011	239,63851	3299,93445	0,302969	3	1
Georgia	2012	209,09486	3636,06985	0,836104	3	1
Georgia	2013	218,603537	3715,14419	1	2	0
Germany	2000	2374,21468	23316,3642	1	8	0
Germany	2001	315,881252	23304,9811	1	8	0
Germany	2002	639,56605	24812,0199	1	3	2
Germany	2003	386,411848	29863,5001	1	2	2
Germany	2004	-121,562724	33579,3888	1	3	0
Germany	2005	565,978793	34085,1105	1	3	0
Germany	2006	664,601056	35806,7301	1	4	0
Germany	2007	959,718187	41105,004	1	3	1
Germany	2008	97,4682052	44939,7483	1	3	0
Germany	2009	286,179334	41027,3676	1	4	1
Germany	2010	790,707032	41099,9213	1	1	0
Germany	2011	814,480435	45264,5493	1	8	0
Germany	2012	245,364739	42671,948	1	5	0
Germany	2013	219,913546	45091,4144	1	0	0
Greece	2000	100,862355	12029,9119	0,752803	28	1
Greece	2001	144,315533	12349,5777	0,752803	14	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Greece	2002	4,55784753	13850,5429	1	11	0
Greece	2003	115,59687	18269,09	1	12	0
Greece	2004	190,448415	21717,4878	1	4	0
Greece	2005	56,4490369	22430,1577	1	6	0
Greece	2006	484,494933	24724,2744	1	23	0
Greece	2007	190,776867	28794,7616	1	15	2
Greece	2008	405,901033	31997,3489	1	53	0
Greece	2009	219,528914	29720,0043	1	115	0
Greece	2010	29,6952422	26966,5241	1	48	0
Greece	2011	102,885793	25974,8714	1	11	0
Greece	2012	156,429024	22429,9747	1	22	0
Greece	2013	253,206555	21767,6628	1	53	0
Hungary	2000	270,347346	4607,77539	0,411093	0	1
Hungary	2001	386,033288	5250,31812	0,757624	1	0
Hungary	2002	294,393333	6624,33866	0,818218	0	0
Hungary	2003	210,742478	8354,99689	0,878812	0	1
Hungary	2004	421,603722	10195,5053	0,939406	0	0
Hungary	2005	763,568415	11082,6535	1	0	2
Hungary	2006	676,543915	11336,5342	1	0	1
Hungary	2007	392,696467	13774,2836	1	0	1
Hungary	2008	629,81777	15586,1033	1	2	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Hungary	2009	198,913072	12895,8831	1	1	0
Hungary	2010	218,960701	12939,3663	1	0	0
Hungary	2011	630,249947	13949,2251	1	0	0
Hungary	2012	1440,92809	12712,7467	1	0	1
Hungary	2013	311,127917	13402,7815	1	0	0
Iceland	2000	608,877598	31818,7094	0,878812	0	0
Iceland	2001	611,873029	28681,5337	0,878812	0	0
Iceland	2002	304,367995	32011,2739	0,818218	0	0
Iceland	2003	1146,00558	39059,7478	0,757624	0	0
Iceland	2004	2512,33099	46856,7276	0,69703	0	0
Iceland	2005	10381,6556	56609,2352	0,69703	0	0
Iceland	2006	12779,6838	56872,0927	0,69703	0	0
Iceland	2007	22378,2399	70327,0988	0,69703	0	0
Iceland	2008	2964,8424	56882,9575	0,163896	0	0
Iceland	2009	273,570105	40865,7937	0,163896	0	0
Iceland	2010	772,645978	41695,8625	0,163896	0	0
Iceland	2011	3441,18713	45538,5884	0,163896	0	0
Iceland	2012	3145,82121	43522,7099	0,163896	1	0
Iceland	2013	1204,2544	46520,2721	0,163896	0	0
India	2000	3,4425035	448,820008	0,163896	179	0
India	2001	5,17001702	455,844732	0,163896	234	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
India	2002	5,228607	468,973465	0,163896	183	0
India	2003	3,95056567	540,628551	0,163896	196	0
India	2004	5,2022973	644,194612	0,163896	108	1
India	2005	6,76202132	743,027868	0,163896	145	0
India	2006	17,7800693	829,109492	0,163896	166	0
India	2007	21,870413	1040,56193	0,163896	154	0
India	2008	40,098687	1101,68951	0,163896	517	0
India	2009	29,9410131	1124,44801	0,163896	673	0
India	2010	22,7409722	1414,03452	0,163896	662	0
India	2011	29,6362189	1580,87665	0,163896	642	0
India	2012	19,5649927	1530,34168	0,163896	611	0
India	2013	22,5210081	1547,58864	0,163896	694	1
Indonesia	2000	_	_	0,69703	101	0
Indonesia	2001	_	_	0,69703	105	0
Indonesia	2002	_	_	0,69703	43	0
Indonesia	2003	-2,73633735	1076,21896	0,69703	18	0
Indonesia	2004	8,56817058	1160,61484	0,69703	17	1
Indonesia	2005	37,1357071	1273,46522	0,69703	15	1
Indonesia	2006	21,5810674	1601,03115	0,69703	10	2
Indonesia	2007	29,996912	1871,28841	0,69703	2	0
Indonesia	2008	39,7810588	2178,19773	0,69703	13	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Indonesia	2009	20,5374238	2272,04153	0,69703	19	1
Indonesia	2010	57,2161464	2946,65606	0,69703	4	0
Indonesia	2011	78,9217541	3469,75373	0,411093	21	0
Indonesia	2012	77,5238925	3551,42374	0,411093	39	0
Indonesia	2013	75,3071038	3475,25045	0,411093	32	0
Iraq	2000	-0,00134447	709,983188	0,163896	10	0
Iraq	2001	-0,27148684	721,217155	0,163896	3	0
Iraq	2002	-0,01291689	690,884914	0,163896	6	0
Iraq	2003	38,5214972	637,001363		87	0
Iraq	2004	11,2471027	981,987482		319	0
Iraq	2005	18,8223382	1324,75781		618	0
Iraq	2006	13,6473312	1943,72065		837	2
Iraq	2007	33,8127591	2606,4713		1042	1
Iraq	2008	63,0550725	3494,76251		1104	2
Iraq	2009	52,9884115	3635,2643		1137	1
Iraq	2010	45,0934327	3783,23216		1179	0
Iraq	2011	59,1230051	4948,7408		1307	1
Iraq	2012	103,740219	5618,57266		1438	1
Iraq	2013	151,96697	5790,47362		2852	1
Ireland	2000	6777,38998	26110,4071	1	0	2
Ireland	2001	2496,46205	28054,5854	1	2	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Ireland	2002	7450,38817	32323,4624	1	0	0
Ireland	2003	5680,19684	40758,9574	1	1	0
Ireland	2004	-2596,22073	47247,3881	1	0	0
Ireland	2005	-7621,28063	50591,1028	1	0	0
Ireland	2006	-1311,44591	54547,3155	1	1	0
Ireland	2007	5758,52713	62762,3106	1	1	0
Ireland	2008	-3780,84122	62902,9645	1	5	0
Ireland	2009	5830,58256	52952,4103	1	0	0
Ireland	2010	9581,08267	48893,4962	1	4	0
Ireland	2011	5205,72968	52571,1815	1	4	1
Ireland	2012	9879,295	48507,8013	1	29	0
Ireland	2013	8003,45024	50155,2679	1	26	0
Israel	2000	1156,93006	21474,0894	0,818218	15	2
Israel	2001	289,043639	20751,4753	0,878812	79	0
Israel	2002	253,70182	18815,3617	0,939406	75	0
Israel	2003	523,311873	19406,8002	0,939406	37	0
Israel	2004	455,65688	20330,1067	1	18	0
Israel	2005	729,634717	21061,262	1	43	0
Israel	2006	2263,11879	22339,1966	1	78	0
Israel	2007	1269,5809	25247,7555	1	53	0
Israel	2008	1530,17619	29988,7806	1	130	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Israel	2009	633,372579	28291,746	1	36	0
Israel	2010	735,543035	31221,6253	1	14	2
Israel	2011	1205,81142	34234,4547	1	51	0
Israel	2012	1053,817	33702,7342	1	66	0
Israel	2013	1526,45858	37703,526	1	37	1
Italy	2000	234,702782	20043,7186	1	7	1
Italy	2001	259,973774	20328,1407	1	11	0
Italy	2002	296,59915	22035,9789	1	7	1
Italy	2003	335,66697	27135,3697	1	15	1
Italy	2004	345,407134	30878,576	1	3	0
Italy	2005	396,975685	31590,375	1	6	0
Italy	2006	720,754397	32895,8635	1	4	0
Italy	2007	737,143412	37050,5816	1	0	0
Italy	2008	-180,969194	39950,0735	1	2	0
Italy	2009	333,385841	36301,8291	1	4	2
Italy	2010	151,684282	35145,535	1	10	0
Italy	2011	565,193324	37514,5077	1	3	0
Italy	2012	1,51943248	34356,1587	1	10	1
Italy	2013	409,972828	35243,0686	1	7	0
Jordan	2000	191,560085	1774,6671	0,939406	2	1
Jordan	2001	56,5912537	1856,39558	1	2	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Jordan	2002	48,5874184	1954,42001	1	2	1
Jordan	2003	109,75553	2045,89345	1	0	0
Jordan	2004	183,970616	2240,95987	1	0	0
Jordan	2005	378,760689	2402,68606	1	4	0
Jordan	2006	652,804114	2773,48869	1	1	0
Jordan	2007	463,61574	3025,28634	1	0	0
Jordan	2008	478,118516	3717,15511	1	0	0
Jordan	2009	390,386465	3853,55395	1	0	0
Jordan	2010	255,764391	4094,06322	1	2	0
Jordan	2011	218,910722	4284,59883	1	0	0
Jordan	2012	213,615223	4413,65686	1	2	0
Jordan	2013	240,241006	4618,4673	1	2	0
Kazakhstan	2000	87,9909251	1254,96963	0,163896	1	0
Kazakhstan	2001	194,721406	1521,55376	0,163896	1	1
Kazakhstan	2002	177,13084	1684,76235	0,163896	0	0
Kazakhstan	2003	141,854061	2090,73808	0,163896	0	1
Kazakhstan	2004	278,961374	2895,60703	0,163896	0	1
Kazakhstan	2005	130,855449	3792,0434	0,163896	0	0
Kazakhstan	2006	412,299271	5319,67826	0,163896	0	0
Kazakhstan	2007	722,200864	6810,18504	0,163896	0	0
Kazakhstan	2008	919,931047	8571,37253	0,163896	1	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Kazakhstan	2009	841,13801	7324,18499	0,163896	0	0
Kazakhstan	2010	725,496129	9298,79827	0,163896	0	1
Kazakhstan	2011	868,000418	11681,5096	0,163896	5	1
Kazakhstan	2012	819,668987	12507,8165	0,163896	4	0
Kazakhstan	2013	621,712126	13650,0501	0,163896	4	0
Latvia	2000	138,305844	4162,82047	0,939406	3	0
Latvia	2001	45,0225946	4450,54897	0,939406	0	1
Latvia	2002	90,5692007	4971,93677	0,939406	0	0
Latvia	2003	122,345228	5631,69267	1	0	1
Latvia	2004	268,942891	6762,41949	1	0	0
Latvia	2005	317,025545	7672,71931	1	0	0
Latvia	2006	757,211265	9839,22397	1	0	1
Latvia	2007	1072,21689	14279,681	1	1	0
Latvia	2008	591,181163	16681,7414	1	0	0
Latvia	2009	44,4391539	12383,3035	1	0	0
Latvia	2010	181,487887	11416,9963	1	0	0
Latvia	2011	700,875691	13658,4429	1	0	0
Latvia	2012	538,281309	13857,1566	1	0	1
Latvia	2013	440,476314	15063,9605	1	0	0
Libya	2000	27,2401392	7432,21244	0	0	0
Libya	2001	-25,2915325	6477,16666	0,163896	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Libya	2002	27,1515802	4103,19369	0,163896	0	0
Libya	2003	26,3710551	4838,24437	0,163896	0	0
Libya	2004	64,8265843	6045,53272	0,163896	0	0
Libya	2005	185,541027	8124,38772	0,163896	0	0
Libya	2006	362,966513	9685,56675	0,163896	0	0
Libya	2007	665,847127	10838,2715	0,163896	1	0
Libya	2008	541,110348	16220,8147	0,163896	1	0
Libya	2009	554,966404	11541,6504	0,163896	0	0
Libya	2010	316,027581	13399,7051	0,163896	0	0
Libya	2011	0	6650,12521	0,163896	2	0
Libya	2012	231,533272	15565,8278	0,163896	58	0
Libya	2013	113,198036	12028,8089	0,163896	293	1
Lithuania	2000	108,29737	3287,35402	1	0	0
Lithuania	2001	128,787393	3530,10678	1	0	1
Lithuania	2002	211,891277	4161,29976	1	0	0
Lithuania	2003	53,4007096	5534,58966	1	0	0
Lithuania	2004	232,113829	6794,16026	1	0	0
Lithuania	2005	312,79394	7953,49578	1	0	0
Lithuania	2006	560,938313	9327,01068	1	0	0
Lithuania	2007	631,648247	12454,6992	1	0	0
Lithuania	2008	624,984383	15237,3405	0,939406	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Lithuania	2009	-4,42287572	12069,5221	0,878812	0	0
Lithuania	2010	260,586815	12089,2545	0,818218	0	2
Lithuania	2011	475,691312	14285,5627	0,757624	0	0
Lithuania	2012	231,282955	14143,0514	0,69703	0	2
Lithuania	2013	155,451595	15380,8647	0,69703	0	0
Malta	2000	1427,03226	9946,14039	0,163896	0	0
Malta	2001	574,976571	9939,555	0,163896	0	0
Malta	2002	-1019,93679	10882,388	0,163896	0	0
Malta	2003	2330,76256	13151,6914	0,163896	0	0
Malta	2004	957,087173	14628,2984	0,510427	0	0
Malta	2005	1629,637	15414,4927	0,818218	0	0
Malta	2006	4425,50945	16282,2157	0,878812	0	0
Malta	2007	1821,15436	18943,1477	0,939406	0	0
Malta	2008	1016,56505	21334,5234	1	0	0
Malta	2009	-20443,3173	20166,1226	1	0	0
Malta	2010	2186,07197	20578,6607	1	0	0
Malta	2011	36378,7589	22479,191	1	0	0
Malta	2012	28195,9779	21563,0511	1	0	0
Malta	2013	22319,6346	23243,2901	1	0	0
Mexico	2000	176,205569	6243,63228	0,69703	4	1
Mexico	2001	285,096289	6592,14134	0,69703	7	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Mexico	2002	225,217058	6786,69025	0,449833	0	0
Mexico	2003	174,821717	6601,38297	0,449833	1	0
Mexico	2004	229,74604	7039,62703	0,69703	1	0
Mexico	2005	223,372529	7809,94668	0,69703	1	0
Mexico	2006	187,146555	8609,57871	0,69703	7	0
Mexico	2007	284,688721	9188,11654	0,69703	10	0
Mexico	2008	248,853196	9578,95477	0,69703	8	0
Mexico	2009	151,850173	7673,50549	0,69703	1	0
Mexico	2010	221,255201	8906,24121	0,69703	5	0
Mexico	2011	195,841886	9796,81407	0,69703	2	0
Mexico	2012	156,815562	9802,14741	0,69703	16	0
Mexico	2013	364,798634	10293,2782	0,69703	8	1
Morocco	2000	14,6973266	1289,50606	0,163896	0	0
Morocco	2001	96,7246126	1299,90543	0,163896	0	0
Morocco	2002	16,3994214	1378,90321	0,163896	0	1
Morocco	2003	78,2260227	1683,94026	0,163896	5	1
Morocco	2004	29,962758	1907,43072	0,163896	0	1
Morocco	2005	54,9032795	1975,86465	0,163896	0	0
Morocco	2006	80,5868854	2159,56597	0,163896	0	0
Morocco	2007	91,4498783	2452,89877	0,163896	6	0
Morocco	2008	80,3450805	2871,2262	0,163896	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Morocco	2009	62,4015857	2906,56206	0,163896	0	0
Morocco	2010	49,7389027	2868,64417	0,163896	0	1
Morocco	2011	80,1148003	3094,60936	0,163896	1	0
Morocco	2012	83,8949939	2948,95588	0,163896	0	0
Morocco	2013	99,9178213	3145,75901	0,163896	0	0
Mozambique	2000	7,62217726	263,100593	0,163896	3	1
Mozambique	2001	13,600757	243,17348	0,163896	0	0
Mozambique	2002	17,9918171	257,4689	0,163896	0	0
Mozambique	2003	16,9421933	279,204438	0,163896	0	0
Mozambique	2004	23,2652086	330,198372	0,163896	0	0
Mozambique	2005	5,13332079	361,492669	0,163896	0	0
Mozambique	2006	5,21605628	378,323867	0,163896	0	0
Mozambique	2007	17,9806221	414,630443	0,163896	1	0
Mozambique	2008	25,9902186	484,40353	0,163896	0	1
Mozambique	2009	38,4522889	459,167828	0,163896	0	1
Mozambique	2010	42,4710955	424,134902	0,163896	0	0
Mozambique	2011	144,765896	538,817879	0,163896	0	0
Mozambique	2012	223,359194	593,290977	0,163896	1	0
Mozambique	2013	239,033209	604,951549	0,163896	18	1
Myanmar	2000	1,88048212	150,152229	0	0	0
Myanmar	2001	0,31271601	156,131343	0	3	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Myanmar	2002	0,35949103	210,492433	0	4	0
Myanmar	2003	37,4194548	200,191169	0	9	0
Myanmar	2004	14,6351384	205,590265	0	2	2
Myanmar	2005	2,1990386	237,755801	0	8	0
Myanmar	2006	14,3414653	274,288371	0	2	0
Myanmar	2007	0,04316437	358,703496	0	3	0
Myanmar	2008	11,7916283	505,421406	0	20	1
Myanmar	2009	0,52677031	639,008527	0	14	0
Myanmar	2010	128,427593	799,476231	0	11	2
Myanmar	2011	21,3499467	1106,64898	0	2	2
Myanmar	2012	9,4110271	1166,17732	0	17	0
Myanmar	2013	10,9708745	1183,47968	0	17	0
Namibia	2000	98,2140099	2059,37478	0,163896	21	1
Namibia	2001	189,082784	1836,51087	0,163896	6	1
Namibia	2002	92,6125716	1716,38602	0,163896	0	0
Namibia	2003	75,0787857	2488,99686	0,163896	0	0
Namibia	2004	112,736465	3297,95861	0,163896	0	0
Namibia	2005	190,05235	3582,24883	0,163896	0	0
Namibia	2006	188,304306	3886,46054	0,163896	0	1
Namibia	2007	352,297235	4246,67837	0,163896	0	1
Namibia	2008	341,230609	4023,68354	0,163896	0	2

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Namibia	2009	236,099786	4070,03274	0,163896	0	1
Namibia	2010	363,942478	5113,16485	0,163896	0	1
Namibia	2011	367,950515	5614,93335	0,163896	0	1
Namibia	2012	501,623631	5930,54957	0,163896	0	0
Namibia	2013	347,55531	5461,55263	0,163896	0	1
Netherlands	2000	4026,20025	26065,5837	1	1	0
Netherlands	2001	3255,59892	26713,5891	1	1	0
Netherlands	2002	1560,75818	28954,5637	1	2	1
Netherlands	2003	2034,20302	35384,8322	1	3	1
Netherlands	2004	767,655832	39828,3273	1	1	0
Netherlands	2005	2395,20296	41243,2449	1	0	0
Netherlands	2006	853,559479	43929,179	1	0	1
Netherlands	2007	7275,86195	50669,3101	1	0	1
Netherlands	2008	350,004262	56429,7747	1	1	0
Netherlands	2009	2339,92169	51809,63	1	1	0
Netherlands	2010	-432,40241	50338,7123	1	1	0
Netherlands	2011	1462,15214	53626,9195	1	2	0
Netherlands	2012	1056,30069	49248,4354	1	0	0
Netherlands	2013	1911,74567	50929,5119	1	0	1
New Zealand	2000	349,029982	14111,8151	1	0	0
New Zealand	2001	-64,0243378	13849,9121	1	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
New Zealand	2002	442,189627	15800,1017	1	0	0
New Zealand	2003	-693,523962	20895,7054	1	3	1
New Zealand	2004	352,940094	25155,5728	1	0	2
New Zealand	2005	291,404553	27832,7287	1	0	0
New Zealand	2006	885,403891	26628,5101	1	0	0
New Zealand	2007	848,005516	32314,4365	1	0	0
New Zealand	2008	755,088522	30838,4364	1	5	0
New Zealand	2009	181,634018	27867,2138	1	0	0
New Zealand	2010	234,897052	33259,9452	1	0	0
New Zealand	2011	913,876554	37639,6658	1	0	2
New Zealand	2012	767,706741	39190,8952	1	0	1
New Zealand	2013	351,814674	41951,7687	1	0	0
Nigeria	2000	10,6583664	607,042972	0,242376	7	0
Nigeria	2001	10,1378574	563,283749	0,302969	5	0
Nigeria	2002	15,787872	735,644967	0,302969	6	0
Nigeria	2003	16,3816516	820,780943	0,302969	9	0
Nigeria	2004	15,6404255	1038,68704	0,302969	6	0
Nigeria	2005	35,6644928	1293,12506	0,302969	9	1
Nigeria	2006	34,1751604	1631,78984	0,302969	37	0
Nigeria	2007	41,3536209	1818,52228	0,302969	61	0
Nigeria	2008	54,5515822	2212,71581	0,302969	76	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Nigeria	2009	55,6665801	1753,98521	0,302969	42	1
Nigeria	2010	38,1882461	2310,86052	0,302969	63	1
Nigeria	2011	54,295214	2507,68297	0,302969	175	1
Nigeria	2012	42,2153681	2730,22337	0,302969	616	0
Nigeria	2013	32,3039418	2966,12468	0,302969	345	0
Norway	2000	1578,61196	38141,3966	1	0	0
Norway	2001	470,158635	38541,4862	1	1	0
Norway	2002	174,380763	43075,6163	1	0	0
Norway	2003	761,106354	50164,7469	1	1	0
Norway	2004	554,382277	57613,4715	1	0	0
Norway	2005	471,526175	66759,5539	1	0	0
Norway	2006	2254,45915	73982,3694	1	1	0
Norway	2007	1692,05728	84914,0775	1	0	0
Norway	2008	2145,4602	96683,1979	1	0	0
Norway	2009	3441,42639	79903,1256	1	0	0
Norway	2010	3484,56092	87610,9332	1	1	0
Norway	2011	3084,68949	100764,876	1	3	1
Norway	2012	3759,48289	102066,002	1	0	0
Norway	2013	2863,79807	103585,799	1	0	0
Pakistan	2000	2,14833952	534,414657	0,163896	49	0
Pakistan	2001	2,60797775	498,912307	0,163896	53	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Pakistan	2002	5,49789395	536,783877	0,163896	45	0
Pakistan	2003	3,50347783	596,973078	0,163896	29	0
Pakistan	2004	7,205865	672,581346	0,163896	67	0
Pakistan	2005	13,9329005	745,124708	0,163896	78	2
Pakistan	2006	26,5559113	847,200872	0,163896	163	0
Pakistan	2007	34,1002683	927,990917	0,163896	259	0
Pakistan	2008	32,5612982	904,671634	0,163896	563	0
Pakistan	2009	13,7453409	949,696242	0,163896	666	0
Pakistan	2010	11,6777829	1007,84651	0,163896	698	1
Pakistan	2011	7,52697651	1202,09787	0,163896	993	1
Pakistan	2012	4,79459404	1200,69501	0,163896	1651	1
Pakistan	2013	7,31844195	1237,59598	0,163896	2213	0
Paraguay	2000	18,6757523	1326,17645	0,752803	2	1
Paraguay	2001	12,9432165	1180,40144	0,752803	0	0
Paraguay	2002	1,0589853	1135,29571	0,752803	0	0
Paraguay	2003	4,38198985	1159,39793	0,752803	0	0
Paraguay	2004	4,77773578	1386,74664	0,752803	0	0
Paraguay	2005	5,97882514	1479,40418	0,752803	0	0
Paraguay	2006	15,7756367	1770,01349	0,752803	0	1
Paraguay	2007	32,9135706	2252,13801	0,752803	0	1
Paraguay	2008	33,4393574	2967,18619	0,752803	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Paraguay	2009	14,9025197	2510,2821	0,752803	0	1
Paraguay	2010	32,5730786	3103,46506	0,752803	2	1
Paraguay	2011	94,1542472	3818,54729	0,752803	4	1
Paraguay	2012	110,328125	3677,88124	0,692209	2	0
Paraguay	2013	10,537032	4293,7898	0,692209	10	0
Peru	2000	31,1420965	1979,86271	1	3	0
Peru	2001	43,3886117	1974,59758	1	3	0
Peru	2002	80,6526128	2049,99749	1	2	0
Peru	2003	49,310772	2169,78841	1	1	1
Peru	2004	58,3508628	2436,91824	1	3	0
Peru	2005	93,0163713	2744,27888	1	2	0
Peru	2006	123,669137	3162,91052	1	1	0
Peru	2007	193,832305	3607,76295	1	4	1
Peru	2008	241,868964	4213,43034	1	1	0
Peru	2009	222,250144	4164,15074	1	4	1
Peru	2010	288,920381	5025,82808	1	0	1
Peru	2011	258,820741	5782,78998	1	0	0
Peru	2012	397,420818	6429,47517	1	6	0
Peru	2013	306,103487	6593,0919	1	10	0
Philippines	2000	28,8467056	1043,69219	0,449833	132	0
Philippines	2001	2,45908598	961,939608	0,449833	50	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Philippines	2002	19,0479362	1005,22471	0,449833	48	0
Philippines	2003	5,94397308	1016,01479	0,449833	107	0
Philippines	2004	8,16798225	1085,01771	0,449833	32	1
Philippines	2005	21,6030503	1201,28225	0,449833	25	0
Philippines	2006	33,4338397	1399,1526	0,449833	58	2
Philippines	2007	32,8099243	1680,94095	0,449833	65	0
Philippines	2008	17,0850726	1927,9962	0,449833	275	0
Philippines	2009	21,3633356	1832,41047	0,449833	230	0
Philippines	2010	13,8906246	2136,42953	0,163896	205	1
Philippines	2011	19,4837773	2358,11774	0,163896	149	1
Philippines	2012	21,0223144	2587,61688	0,163896	247	1
Philippines	2013	37,9839033	2765,08557	0,163896	652	1
Poland	2000	246,283209	4477,2202	0,163896	0	1
Poland	2001	145,616402	4982,44352	0,163896	1	1
Poland	2002	105,278204	5190,07772	0,449833	0	1
Poland	2003	104,111415	5686,58889	0,449833	0	0
Poland	2004	325,438125	6632,3777	0,449833	0	0
Poland	2005	254,373356	7967,57108	0,449833	0	1
Poland	2006	481,260078	8987,38791	0,449833	0	0
Poland	2007	566,720381	11227,1515	0,449833	0	0
Poland	2008	362,988282	13882,6822	0,449833	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Poland	2009	311,269505	11427,8484	0,449833	0	1
Poland	2010	334,976119	12479,1477	0,449833	0	1
Poland	2011	477,912825	13724,9006	0,449833	0	0
Poland	2012	186,323181	12985,8074	0,449833	0	2
Poland	2013	3,12944319	13760,0603	0,449833	0	0
Portugal	2000	636,489638	11484,2024	1	0	1
Portugal	2001	598,576149	11742,7076	1	0	1
Portugal	2002	157,45604	12912,6171	1	0	0
Portugal	2003	764,807301	15802,028	1	0	2
Portugal	2004	171,078226	18056,2611	1	0	0
Portugal	2005	329,541415	18770,8378	1	0	1
Portugal	2006	1005,42831	19793,3154	1	0	1
Portugal	2007	272,362821	22750,9678	1	0	0
Portugal	2008	335,745472	24789,0513	1	0	0
Portugal	2009	152,289328	23035,4988	1	0	0
Portugal	2010	228,899795	22503,1264	1	0	1
Portugal	2011	700,926065	23108,4833	1	2	0
Portugal	2012	777,245314	20558,6835	1	0	0
Portugal	2013	210,561739	21429,1523	1	0	1
Romania	2000	47,2010256	1672,25376	0,163896	0	0
Romania	2001	51,9016897	1825,05428	0,163896	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Romania	2002	51,2662722	2075,27468	0,449833	0	0
Romania	2003	98,9255176	2696,54867	0,510427	0	0
Romania	2004	290,438847	3439,70073	0,818218	0	0
Romania	2005	278,217671	4508,56867	0,878812	0	1
Romania	2006	492,087769	5598,52617	0,939406	0	2
Romania	2007	442,080201	7791,63762	1	0	1
Romania	2008	614,229894	9478,05285	1	1	0
Romania	2009	212,904778	7640,1771	1	0	1
Romania	2010	139,104772	7684,66322	1	0	1
Romania	2011	108,346576	8499,378	1	0	0
Romania	2012	147,027659	7908,32524	1	0	1
Romania	2013	165,979489	8852,82254	1	0	0
Russian Federation	2000	18,4939815	1769,64254	0,247197	138	1
Russian Federation	2001	18,8019522	2097,67434	0	135	2
Russian Federation	2002	23,7844466	2374,15061	0,411093	89	1
Russian Federation	2003	54,9291797	2970,37878	0,411093	76	0
Russian Federation	2004	107,006349	4094,32833	0,411093	43	0
Russian Federation	2005	107,745032	5308,13756	0,411093	63	0
Russian Federation	2006	261,592443	6888,15991	0,411093	56	0
Russian Federation	2007	388,950612	9047,55972	0,411093	51	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Russian Federation	2008	520,493119	11559,5932	0,411093	170	0
Russian Federation	2009	254,597842	8508,92958	0,471687	152	0
Russian Federation	2010	300,57371	10617,8726	0,53228	251	1
Russian Federation	2011	384,023583	13279,5301	0,592874	188	0
Russian Federation	2012	353,339929	14091,4511	0,653468	151	2
Russian Federation	2013	484,611855	14679,8296	0,714062	144	0
Saudi Arabia	2000	9,08432758	9354,46718	0,69703	5	2
Saudi Arabia	2001	24,1245354	8760,08505	0,69703	3	1
Saudi Arabia	2002	20,7558074	8639,14206	0,69703	2	1
Saudi Arabia	2003	34,064853	9389,53203	0,69703	8	0
Saudi Arabia	2004	81,4623593	10853,6329	0,69703	17	0
Saudi Arabia	2005	489,954118	13303,3726	0,69703	1	2
Saudi Arabia	2006	720,997404	14855,001	0,69703	3	0
Saudi Arabia	2007	938,379875	16050,7261	0,69703	1	0
Saudi Arabia	2008	1496,44862	19714,3928	0,69703	0	0
Saudi Arabia	2009	1360,5497	16013,2816	0,69703	3	1
Saudi Arabia	2010	1072,42956	19326,5816	0,69703	0	0
Saudi Arabia	2011	587,427411	24116,1776	0,69703	2	0
Saudi Arabia	2012	430,644176	25945,9621	0,69703	6	1
Saudi Arabia	2013	307,504248	25961,8101	0,69703	6	2

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Slovakia	2000	504,89488	3837,57467	0,163896	1	1
Slovakia	2001	422,169723	3966,6434	0,163896	0	0
Slovakia	2002	1088,52515	4606,7692	0,163896	0	0
Slovakia	2003	552,334211	6306,84309	0,510427	0	0
Slovakia	2004	747,724405	8003,00011	0,571021	0	1
Slovakia	2005	576,767914	9078,8425	0,631615	0	0
Slovakia	2006	1075,16408	10554,468	0,692209	0	1
Slovakia	2007	743,147386	14184,8609	0,752803	0	1
Slovakia	2008	898,916612	17749,2635	0,752803	0	0
Slovakia	2009	-1,12056296	16336,9855	0,752803	0	0
Slovakia	2010	325,716621	16381,2742	0,752803	0	3
Slovakia	2011	641,750658	17927,7516	0,752803	0	0
Slovakia	2012	547,52501	17031,129	0,752803	0	1
Slovakia	2013	108,438617	17928,198	0,752803	0	0
Slovenia	2000	67,0077364	10225,363	0,69703	1	0
Slovenia	2001	180,191259	10491,8538	0,69703	0	0
Slovenia	2002	788,745451	11840,0158	0,69703	0	0
Slovenia	2003	136,177674	14913,6002	0,757624	0	1
Slovenia	2004	338,646195	17282,1338	0,818218	0	1
Slovenia	2005	280,77453	18169,2832	0,878812	0	0
Slovenia	2006	351,549895	19703,6946	0,939406	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Slovenia	2007	374,868016	23816,0968	1	0	1
Slovenia	2008	599,472336	27351,9034	0,939406	0	0
Slovenia	2009	-232,767531	24577,1373	0,878812	0	0
Slovenia	2010	51,2938504	23351,8532	0,818218	0	0
Slovenia	2011	527,37204	24856,0618	0,757624	0	0
Slovenia	2012	164,108633	22373,8292	0,69703	0	0
Slovenia	2013	-69,2569015	23161,1605	0,69703	0	0
Somalia	2000	0,03655854	277,851441	0	9	2
Somalia	2001	0,00525675	171,187525	0	5	0
Somalia	2002	0,01788926	155,786354	0	3	0
Somalia	2003	-0,10575157	188,703483	0	1	0
Somalia	2004	-0,58060852	240,541608	0	2	1
Somalia	2005	2,83455483	273,481146	0	6	0
Somalia	2006	11,0501422	275,103445	0	10	0
Somalia	2007	15,8234045	278,648268	0	156	1
Somalia	2008	9,51832984	284,458872		172	0
Somalia	2009	11,5128111	214,448303		122	0
Somalia	2010	11,6228714	111,163552		129	1
Somalia	2011	10,2948121	107,722499		184	0
Somalia	2012	10,5275713	128,088011		318	0
Somalia	2013	10,2052454	133,27316		334	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Spain	2000	982,431104	14780,5452	1	112	1
Spain	2001	697,017821	15358,717	1	78	0
Spain	2002	948,625471	17055,2256	1	40	0
Spain	2003	614,513198	21582,7599	1	21	1
Spain	2004	579,735651	25043,1853	1	31	1
Spain	2005	576,668331	26672,3892	1	24	0
Spain	2006	699,442779	28713,2392	1	23	1
Spain	2007	1438,83928	33119,8166	1	11	0
Spain	2008	1701,74095	36138,9787	1	37	0
Spain	2009	227,445422	32761,6332	1	21	1
Spain	2010	863,377	30998,7968	1	3	0
Spain	2011	610,120293	32132,1397	1	0	0
Spain	2012	549,603361	28996,811	1	1	0
Spain	2013	889,324494	29685,283	1	5	0
Sudan	2000	11,4068722	380,774589	0,285083	7	1
Sudan	2001	16,2333691	444,476468	0,345677	9	0
Sudan	2002	19,6072679	498,63917	0,345677	13	0
Sudan	2003	36,051576	570,632793	0,345677	0	0
Sudan	2004	39,2396513	691,946779	0,53228	5	0
Sudan	2005	40,809819	887,885374	0,471687	6	1
Sudan	2006	45,1712974	1110,10207	0,411093	24	3

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Sudan	2007	35,8569977	1416,7709	0,247197	23	1
Sudan	2008	38,3035136	1482,03727		32	0
Sudan	2009	38,903596	1364,82513	0	26	0
Sudan	2010	45,2642757	1527,96807	0,060594	28	0
Sudan	2011	37,0498114	1562,83895	0,121188	38	0
Sudan	2012	62,143811	1392,79603	0,181782	40	0
Sudan	2013	44,4597665	1438,05083	0,242376	46	0
Sweden	2000	2641,12452	29282,2863	1	0	0
Sweden	2001	1227,9264	26991,9559	1	0	1
Sweden	2002	1377,26631	29617,4355	1	0	0
Sweden	2003	603,441562	37029,507	1	0	0
Sweden	2004	1360,0644	42500,1818	1	3	1
Sweden	2005	1287,41594	43082,6006	1	1	0
Sweden	2006	3028,93358	46209,4883	1	0	0
Sweden	2007	3149,37323	53260,2073	1	1	0
Sweden	2008	3994,55048	55656,7568	1	1	0
Sweden	2009	1084,11967	46148,4794	1	3	0
Sweden	2010	14,9734131	52053,1049	1	1	0
Sweden	2011	1367,71163	59594,8512	1	2	0
Sweden	2012	1717,3672	57182,4992	1	0	1
Sweden	2013	373,09596	60565,628	1	6	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Switzerland	2000	2674,84635	38081,5624	1	0	1
Switzerland	2001	1224,15285	38859,2841	1	0	0
Switzerland	2002	862,717208	41759,603	1	0	3
Switzerland	2003	2253,58129	48484,9941	1	1	1
Switzerland	2004	126,342674	53800,6681	1	0	0
Switzerland	2005	-127,790314	55244,1791	1	0	1
Switzerland	2006	5815,72495	57625,3288	1	1	1
Switzerland	2007	4267,77375	63423,8857	1	0	1
Switzerland	2008	1978,53053	72396,8389	1	3	0
Switzerland	2009	3714,1492	69936,831	1	0	0
Switzerland	2010	3653,92795	74528,6255	1	0	0
Switzerland	2011	3560,18622	88286,5741	1	0	0
Switzerland	2012	1990,13598	83592,7036	1	0	1
Switzerland	2013	-2779,52821	85163,5089	1	0	0
Syrian Arab Republic	2000	16,4923688	1201,23801	0	0	0
Syrian Arab Republic	2001	6,58643826	1257,90948	0	0	1
Syrian Arab Republic	2002	6,76682509	1281,69819	0	0	1
Syrian Arab Republic	2003	9,24936971	1205,74514	0	0	0
Syrian Arab Republic	2004	18,1036311	1388,65082	0	1	1
Syrian Arab Republic	2005	27,5218748	1563,07716	0	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Syrian Arab Republic	2006	35,0440316	1760,647	0	1	1
Syrian Arab Republic	2007	63,4900481	2058,72908	0	0	0
Syrian Arab Republic	2008	72,0347661	2583,19908	0	1	0
Syrian Arab Republic	2009	122,17591	2572,88433	0	0	0
Syrian Arab Republic	2010	68,2311312	2808,06684	0	0	0
Syrian Arab Republic	2011	36,880813	2461,63042	0	49	0
Syrian Arab Republic	2012	0	1895,87016	0	177	0
Syrian Arab Republic	2013	0	1605,82269	0	279	0
Thailand	2000	54,6989716	2023,4367	0,411093	4	0
Thailand	2001	80,4388254	1903,4981	0,411093	15	1
Thailand	2002	52,5945046	2105,10107	0,411093	12	1
Thailand	2003	80,9812709	2361,36786	0,411093	6	0
Thailand	2004	90,0109133	2656,35993	0,411093	44	1
Thailand	2005	123,041706	2880,5484	0,411093	155	0
Thailand	2006	144,211938	3354,92681	0,411093	202	2
Thailand	2007	171,912039	3966,30466	0,163896	292	0
Thailand	2008	127,7428	4384,26907	0,411093	200	0
Thailand	2009	73,2436592	4224,39968	0,163896	298	0
Thailand	2010	137,747864	5101,90522	0,163896	253	1
Thailand	2011	17,9443241	5511,66403	0,163896	181	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Thailand	2012	137,278573	5887,3305	0,163896	286	0
Thailand	2013	209,167027	6270,17299	0,163896	477	0
Tunisia	2000	81,5653272	2247,87914	0,163896	1	0
Tunisia	2001	50,4083016	2286,12066	0,163896	1	0
Tunisia	2002	84,1909338	2373,5996	0,163896	2	0
Tunisia	2003	59,2691524	2787,96656	0,163896	0	2
Tunisia	2004	64,2497687	3134,89441	0,163896	0	0
Tunisia	2005	77,9085802	3210,72995	0,163896	0	0
Tunisia	2006	325,581717	3383,44906	0,163896	0	0
Tunisia	2007	157,315766	3787,24336	0,163896	1	1
Tunisia	2008	265,469442	4316,53197	0,163896	2	0
Tunisia	2009	160,572527	4134,23213	0,163896	0	1
Tunisia	2010	142,261985	4143,32564	0,163896	0	0
Tunisia	2011	106,74489	4266,44226	0,163896	3	0
Tunisia	2012	147,420544	4150,07499	0,163896	1	0
Tunisia	2013	101,591897	4263,48534	0,163896	29	0
Turkey	2000	15,5442507	4219,41949	0,163896	35	0
Turkey	2001	52,2930494	3057,8204	0,163896	19	0
Turkey	2002	16,6404449	3576,16518	0,163896	5	0
Turkey	2003	25,8120228	4595,33306	0,163896	19	1
Turkey	2004	41,6631542	5866,59141	0,163896	27	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Turkey	2005	148,074226	7129,67451	0,163896	41	0
Turkey	2006	294,12906	7736,35068	0,163896	40	0
Turkey	2007	317,238938	9311,83096	0,163896	29	0
Turkey	2008	282,120658	10379,3189	0,449833	32	0
Turkey	2009	120,506315	8626,62204	0,449833	13	0
Turkey	2010	125,953827	10135,4209	0,449833	20	0
Turkey	2011	220,863685	10604,8401	0,449833	51	1
Turkey	2012	179,506967	10660,7231	0,449833	190	0
Turkey	2013	164,908107	10971,8396	0,449833	42	0
Uganda	2000	7,44829384	307,685441	0,939406	20	1
Uganda	2001	6,03858225	309,494122	1	24	0
Uganda	2002	7,11733109	314,834206	1	24	0
Uganda	2003	7,53369734	321,651547	1	30	0
Uganda	2004	10,6391266	372,032034	1	10	0
Uganda	2005	13,2222828	428,017263	1	11	0
Uganda	2006	21,6840191	453,825734	1	0	1
Uganda	2007	25,7838623	539,929236	1	1	1
Uganda	2008	22,9354451	631,090225	1	8	0
Uganda	2009	25,6074246	613,601316	1	2	0
Uganda	2010	16,002275	636,110872	1	6	1
Uganda	2011	25,4436164	670,127835	1	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Uganda	2012	33,1643958	702,017464	1	0	1
Uganda	2013	29,1653215	703,685933	1	0	0
Ukraine	2000	12,1286923	659,945223	0,163896	1	0
Ukraine	2001	16,2893931	808,487706	0,163896	0	1
Ukraine	2002	14,377443	911,944066	0,163896	3	0
Ukraine	2003	29,786309	1087,91884	0,163896	1	0
Ukraine	2004	36,1429492	1416,59015	0,163896	0	0
Ukraine	2005	165,648576	1893,22373	0,163896	0	0
Ukraine	2006	119,561366	2387,06171	0,163896	0	0
Ukraine	2007	212,011258	3188,07532	0,163896	1	0
Ukraine	2008	234,883403	4048,74968	0,163896	1	1
Ukraine	2009	104,090781	2627,17151	0	2	1
Ukraine	2010	141,041671	3066,41669	0	4	0
Ukraine	2011	157,34873	3697,02575	0	3	0
Ukraine	2012	184,515931	4010,36615	0	8	2
Ukraine	2013	99,4500186	4163,47053	0	5	0
United Kingdom	2000	2059,88473	26168,8215	1	5	1
United Kingdom	2001	621,682245	25739,1521	1	0	0
United Kingdom	2002	354,306753	28064,4521	1	0	0
United Kingdom	2003	284,21327	32435,0774	1	0	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
United Kingdom	2004	1024,28469	38164,1214	1	1	0
United Kingdom	2005	3037,08016	39852,5283	1	0	0
United Kingdom	2006	2444,06719	42440,4707	1	2	0
United Kingdom	2007	2967,89393	48412,5088	1	0	1
United Kingdom	2008	1516,30954	45341,9246	1	5	0
United Kingdom	2009	1462,49574	37275,2166	1	4	0
United Kingdom	2010	946,147581	38644,5061	1	2	0
United Kingdom	2011	667,013416	41355,7374	1	0	0
United Kingdom	2012	942,01306	41487,5721	1	2	0
United Kingdom	2013	752,163391	42257,4729	1	3	1
United States	2000	1088,4129	35892,4256	1	33	0
United States	2001	547,147689	36695,176	1	40	0
United States	2002	253,105875	37574,4411	1	33	1
United States	2003	179,077626	39056,3237	1	0	0
United States	2004	453,708468	41283,0563	1	1	0
United States	2005	346,890596	43640,6673	1	0	1
United States	2006	778,004897	45752,6502	1	2	1
United States	2007	701,979998	47365,8016	1	0	0
United States	2008	986,709913	47714,4438	1	5	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
United States	2009	458,334186	46333,6187	1	4	0
United States	2010	626,612081	47663,6735	1	2	0
United States	2011	721,204721	49005,5087	1	0	2
United States	2012	528,094771	50625,5301	1	2	0
United States	2013	712,586358	52102,594	1	3	0
Uruguay	2000	82,3559454	6872,7318	1	0	1
Uruguay	2001	89,2140342	6282,01185	1	0	0
Uruguay	2002	58,2265701	4089,10711	1	0	1
Uruguay	2003	125,219866	3622,30491	1	0	0
Uruguay	2004	99,9961756	4117,66123	1	0	0
Uruguay	2005	254,845324	5221,66316	1	1	1
Uruguay	2006	448,467005	5879,34262	1	0	0
Uruguay	2007	398,235881	7012,54465	1	0	1
Uruguay	2008	628,770428	9067,51813	1	0	0
Uruguay	2009	454,87952	9064,69887	1	0	1
Uruguay	2010	678,860564	11530,6121	1	0	1
Uruguay	2011	740,098497	13960,9644	1	0	0
Uruguay	2012	746,829765	14727,4328	1	0	0
Uruguay	2013	889,945648	16350,7382	1	0	0
Uzbekistan	2000	3,00863175	554,178198	0	0	0
Uzbekistan	2001	3,29898406	371,949428	0	0	0

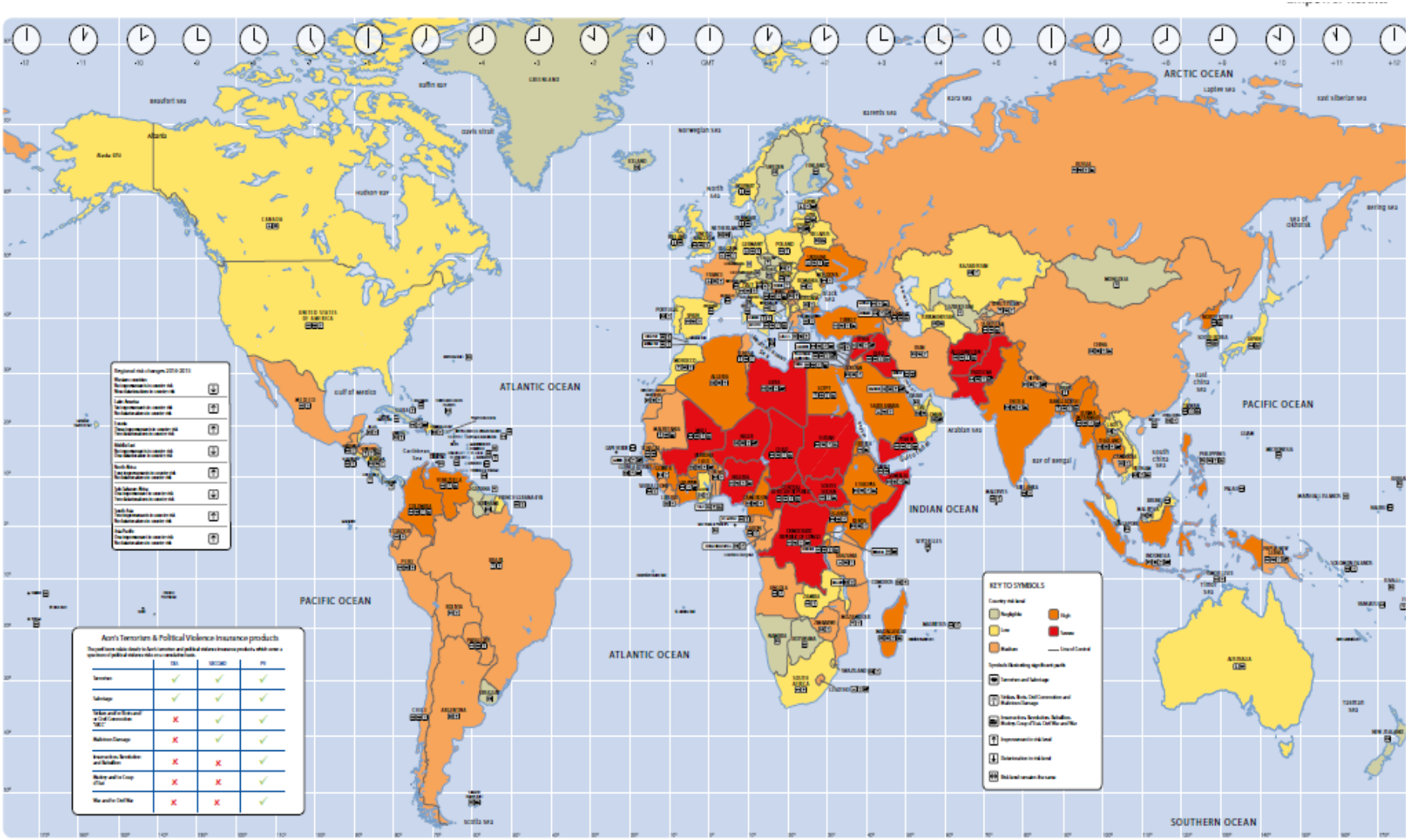
COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Uzbekistan	2002	2,57756161	389,864723	0	0	0
Uzbekistan	2003	3,23237977	397,553667	0,163896	0	0
Uzbekistan	2004	6,84910336	468,758299	0,163896	5	0
Uzbekistan	2005	7,35666756	552,746155	0,163896	2	0
Uzbekistan	2006	6,59815519	659,748651	0,163896	0	0
Uzbekistan	2007	26,4427358	838,361791	0,163896	0	0
Uzbekistan	2008	26,3218272	1097,33935	0,163896	0	0
Uzbekistan	2009	30,7380221	1235,64963	0,163896	2	0
Uzbekistan	2010	58,9302081	1423,36745	0	0	0
Uzbekistan	2011	58,0832558	1618,31793	0	0	1
Uzbekistan	2012	19,7271338	1801,36535	0	0	0
Uzbekistan	2013	23,7102928	1977,24555	0	0	0
Venezuela	2000	192,604314	4799,59896	1	0	0
Venezuela	2001	148,087442	4942,05297	1	5	0
Venezuela	2002	30,8680693	3666,65244	0,406271	5	0
Venezuela	2003	79,0782913	3237,91223	0,406271	8	0
Venezuela	2004	56,4708728	4282,01533	0,406271	0	1
Venezuela	2005	96,8723332	5444,66252	0,406271	0	1
Venezuela	2006	-18,6827334	6747,75912	0,242376	0	0
Venezuela	2007	118,889481	8329,64049	0,302969	2	0
Venezuela	2008	93,4200161	11223,2113	0,242376	1	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Venezuela	2009	-34,3910235	11524,9805	0,181782	3	0
Venezuela	2010	54,1949751	13559,3318	0,121188	0	1
Venezuela	2011	194,572149	10727,9826	0,060594	0	0
Venezuela	2012	199,40055	12728,7268	0	1	0
Venezuela	2013	88,1427974	12213,0061	0	0	0
Viet Nam	2000	15,9356385	385,380707	0,224489	0	1
Viet Nam	2001	15,9062718	399,922813	0,163896	4	1
Viet Nam	2002	16,9598948	424,773957	0,163896	0	0
Viet Nam	2003	17,3959791	474,520323	0,163896	0	0
Viet Nam	2004	19,1323535	539,839611	0,163896	0	0
Viet Nam	2005	23,0023474	622,938504	0,163896	0	0
Viet Nam	2006	27,9891134	710,380646	0,163896	0	0
Viet Nam	2007	80,6555959	820,484881	0,163896	0	0
Viet Nam	2008	109,638147	1042,63343	0,411093	0	0
Viet Nam	2009	86,1678034	1101,81689	0,411093	0	0
Viet Nam	2010	89,8397962	1301,9109	0,411093	0	0
Viet Nam	2011	83,6243931	1507,43506	0,411093	0	0
Viet Nam	2012	92,1628848	1716,1594	0,411093	0	0
Viet Nam	2013	97,0770715	1867,61022	0,411093	0	0
Yemen	2000	0,36521595	620,033665	1	10	1
Yemen	2001	8,60460869	623,430553		7	1

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
Yemen	2002	6,16147814	660,182381	1	7	0
Yemen	2003	-4,66985855	710,406852	1	7	0
Yemen	2004	7,32066616	796,25222	1	0	0
Yemen	2005	-14,9981174	945,455983	1	7	1
Yemen	2006	54,2539694	1104,09409	1	5	0
Yemen	2007	43,3052585	1210,15384	1	7	1
Yemen	2008	71,6296871	1400,56223	1	22	1
Yemen	2009	5,81179395	1280,25115	1	23	0
Yemen	2010	8,28660254	1357,7622	1	112	0
Yemen	2011	-22,2457826	1333,61586	1	118	0
Yemen	2012	-22,2619024	1344,7182	1	312	0
Yemen	2013	-5,47375403	1422,27621	1	424	1
South Korea	2000	250,328369	12215,4947	0,411093	0	1
South Korea	2001	141,196926	11539,6482	0,411093	1	1
South Korea	2002	118,013123	13127,1492	0,411093	0	2
South Korea	2003	150,455782	14605,98	0,411093	1	1
South Korea	2004	284,060425	16343,1579	0,411093	0	0
South Korea	2005	290,076674	19095,8616	0,411093	0	0
South Korea	2006	193,732526	21394,9152	0,411093	1	1
South Korea	2007	185,54594	23599,2894	0,471687	0	1
South Korea	2008	233,715781	20937,1545	0,53228	0	0

COUNTRY	YEAR	FDIpc	GDPpc	ka_open	INCIDENT	DISASTERS
South Korea	2009	187,312484	18725,9532	0,592874	0	0
South Korea	2010	196,008865	22588,4531	0,653468	0	0
South Korea	2011	200,543209	24674,7079	0,714062	0	2
South Korea	2012	193,783267	24953,8838	0,714062	0	1
South Korea	2013	259,153488	26481,5756	0,714062	0	0

Prilog 3. Karta terorizma i rizika od političkog nasilja iz 2015. godine

ŽIVOTOPIS

Dr.sc. Petar Mišević

Hrvatska gospodarska komora

Rooseveltov trg 2

10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

elektronička pošta: misevic@hotmail.com

Rođen sam 21. lipnja 1964. godine u Imotskom, po nacionalnosti Hrvat, državljanin Republike Hrvatske, zaposlen u Hrvatskoj gospodarskoj komori na poslovima savjetnika, s prijavljenim prebivalištem u Čakovcu, Ivana pl. Zajca 13.

Osnovnu školu završio sam u Zmijavcima 1978. godine, a srednju školu u Imotskom 1982. godine.

Godine 1989., diplomirao sam na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer geografija, naslov rada „Industrija kao faktor razvoja Imotske krajine“ i stekao zvanje profesora geografije.

Godine 2011., završio sam poslijediplomski studij na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, naslov rada „Uloga NATO standarda u unaprjeđenju sigurnosti, kvalitete i razvoju gospodarstva“ i stekao zvanje sveučilišni specijalist poslovne ekonomije (univ.spec.oec.).

Godine 2012., upisao sam poslijediplomski doktorski studij na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, naslov rada „Utjecaj terorizma na priljev inozemnih direktnih investicija“.

U proteklom periodu radio sam u obrazovnim, sigurnosnim i gospodarskim institucijama u Republici Hrvatskoj. Trenutno sam zaposlen u Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK) kao savjetnik predsjednika i voditelj službe za informacijsku sigurnost i upravljanje kvalitetom.

Objavio sam više znanstvenih i stručnih radova, poglavlja u knjigama i priručnicima koji se koriste u izvođenju nastave na stručnim studijima Visokih poslovnih škola i Veleučilišta u Republici Hrvatskoj.

Tijekom dosadašnjeg rada u obrazovnim, sigurnosnim i gospodarskim institucijama RH obavljao sam niz rukovodnih dužnosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini: predstojnik Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost, član odbora za sigurnost NATO i uprave za sigurnost EU, a trenutno vršim i dužnost predsjednika Sveučilišnog savjeta Sveučilišta u Zagrebu.

Popis znanstvenih radova:

1. K. Antoliš, **P. Mišević**, A. Miličević: „Vulnerabilities of new technologies and CNI“, Media, culture and public relations, ISSN 1333-6371, Vol. 6. No.1, INFO-84, 1, UDK: 004.521.39:004.7:001, Authors Review/ Pregledni rad, 6, 2015, Zagreb,

2. M. Anđelinović, D. Matika, **P. Mišević:** „Tehnološko industrijska sigurnost kao važan čimbenik ekonomske sigurnosti i prosperiteta“ , Poslovna izvrsnost, 8 (2014), 2, str. 141-154, UDK / UDC: 339.94-027.45, Hrvatski institut za kvalitetu, ISSN 1846-3355, JEL klasifikacija / JEL classification: L53, O14, Pregledni rad / Review, 2014 Zagreb,

3. **P. Mišević**, T. Lazibat, J. Jurčević: „Utjecaj primjene NATO standarda na razvoj hrvatskog gospodarstva“, Poslovna izvrsnost 1-2012, UDK/UDC: 658.62.018.2(1-622NATO):338(497.5) JEL klasifikacija / JEL classification: F53, Pregledni rad / Review, svibanj 2012. Zagreb

IZJAVA

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je doktorska disertacija isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student

_____

U Rijeci, 14. srpnja 2016.